

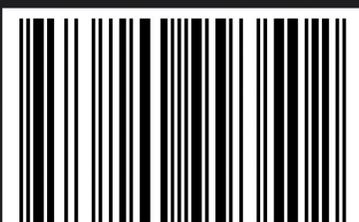
Potencjał wielowektorowości

Trwały wzrost gospodarczy w tempie od trzech do czterech procent rocznie - to szczególne zadanie, które w Republice Białoruś postawiła sobie dzisiaj, aby zapewnić stabilny rozwój społeczno-gospodarczy kraju w perspektywie średnioterminowej. Aby skutecznie rozwiązać ten problem, należy spełnić szereg warunków, w tym zapewnić skuteczne funkcjonowanie każdego przedsiębiorstwa, równy i zrównoważony rozwój regionów kraju; stworzyć warunki do przyciągania inwestycji zagranicznych i krajowych; zwiększyć eksport, w tym na nowe rynki. Obecność tematu eksportu na tej liście najważniejszych warunków można wyjaśnić tym, że eksport jest podstawą otwartej gospodarki białoruskiej, ponieważ zapewnia przepływ waluty obcej do kraju, zyski dla przedsiębiorstw, podatki do budżetu Republiki Białoruś. Biorąc pod uwagę fakt, że rok 2020 będzie dość trudny dla białoruskiej gospodarki, pilnym zadaniem, które dzisiaj wysuwa się na pierwszy plan, jest zachowanie w jak największym stopniu zdolności produkcyjnych przedsiębiorstw eksportujących, których udany przykład innowacyjności może stać się dobrym punktem odniesienia dla innych podmiotów gospodarczych w obecnych czasach globalnej niestabilności gospodarczej. Jak rozwiązać ten problem? Mówimy o tym w proponowanym badaniu.

Boris Zalessky

Doświadczenie zawodowe w dziennikarstwie - ponad czterdzieści pięć lat. Obecnie jest profesorem nadzwyczajnym w Katedrze Międzynarodowego Dziennikarstwa Białoruskiego Uniwersytetu Państwowego. Obszary badań: współczesne stosunki międzynarodowe; dziennikarstwo międzynarodowe, ekonomia międzynarodowa.

978-620-0-99350-2

WYDAWNICTWO
NASZA WIEDZA

Boris Zalessky

Potencjał wielowektorowości

Kronika współpracy międzynarodowej

Boris Zalessky

Potencjał wielowektorowości

FOR AUTHOR USE ONLY

FOR AUTHOR USE ONLY

Boris Zalessky

Potencjał wielowektorowości

Kronika współpracy międzynarodowej

FOR AUTHOR USE ONLY

SciencaScripts

Imprint

Any brand names and product names mentioned in this book are subject to trademark, brand or patent protection and are trademarks or registered trademarks of their respective holders. The use of brand names, product names, common names, trade names, product descriptions etc. even without a particular marking in this work is in no way to be construed to mean that such names may be regarded as unrestricted in respect of trademark and brand protection legislation and could thus be used by anyone.

Cover image: www.ingimage.com

This book is a translation from the original published under ISBN 978-620-2-55748-1.

Publisher:

Scienca Scripts

is a trademark of

International Book Market Service Ltd., member of OmniScriptum Publishing Group

17 Meldrum Street, Beau Bassin 71504, Mauritius

Printed at: see last page

ISBN: 978-620-0-99350-2

Copyright © Boris Zalessky

Copyright © 2020 International Book Market Service Ltd., member of OmniScriptum Publishing Group

FOR AUTHOR USE ONLY

Spis treści

Euroazjatycka Unia Gospodarcza: punkt odniesienia dla współpracy międzynarodowej	2
Białoruś: Cele zrównoważonego rozwoju i media.....	12
Białoruś: globalne bezpieczeństwo informacji i prasa regionalna	20
Białoruś: eksport jako odpowiedź na wyzwania związane z niestabilną sytuacją na świecie.....	29
Białoruś: wolne i specjalne strefy ekonomiczne jako punkty wzrostu w regionach...	38
Białoruś - Chiny: siła napędowa rozwoju - współpraca regionalna.....	50
Great Stone Industrial Park: projekt, który będzie kształtował przyszłość.....	59
Obwód witebski: punkty wzrostu - w wolnej strefie ekonomicznej	67
Literatura	75

FOR AUTHOR USE ONLY

Euroazjatycka Unia Gospodarcza: ukierunkowanie na współpracę międzynarodową

Na początku października 2019 r. w Erewaniu odbyło się posiedzenie Najwyższej Euroazjatyckiej Rady Gospodarczej, na którym przywódcy pięciu państw członkowskich Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej (EWEA) dyskutowali o kwestiach współpracy gospodarczej, polityki finansowej, energetyki, a także głównych kierunkach działań międzynarodowych i rozwoju współpracy z państwami trzecimi. Zwracając uwagę na poważne nasilenie współdziałania tego stowarzyszenia integracyjnego z takimi międzynarodowymi formatami jak Wspólnota Niepodległych Państw, Szanghajska Organizacja Współpracy, Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej, Prezydent Białorusi A. Łukaszenko zaznaczył, że "w celu rozszerzenia międzynarodowego programu Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej należy zwrócić szczególną uwagę na kraje "dalekiego łuku", gdzie nasze towary i usługi są jeszcze mało rozpoznawalne"¹.

Przypomnijmy, że do czasu posiedzenia Najwyższej Euroazjatyckiej Rady Gospodarczej w Erewaniu EWEA posiadała już strefę wolnego handlu z **Wietnamem**. Porozumienie w sprawie jego utworzenia zostało podpisane przez strony już w maju 2015 roku, a w październiku 2016 roku dokument wszedł w życie. W celu dostosowania gospodarek krajowych państw EWEA do systemu wolnego handlu z Wietnamem ustanowiono okresy przejściowe od pięciu do dziesięciu lat dla niektórych towarów, w trakcie których nastąpi stopniowa redukcja należności celnych przywozowych. Dopiero w 2017 r. Euroazjatycka Unia Gospodarcza wprowadziła "zerowe stawki celne przywozowe dla Wietnamu w odniesieniu do 43% całkowitej liczby pozycji taryfowych Wspólnej Taryfy Celnej (WTC EE)". W ciągu 10 lat bezcłowy przywóz towarów na wspólny rynek unijny dla eksporterów wietnamskich zostanie rozszerzony i obejmie 90 % pozycji taryfowych CCT EAES"².

¹ Udział w sesji Wyższej Euroazjatyckiej Rady Gospodarczej [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/uchastie-v-zasedanii-vysshego-evrazijskogo-ekonomicheskogo-soveta-22132/.

² Strefa Wolnego Handlu EWEA Wietnam [Zasoby Elektroniczne]. - - 2018. - URL: <https://www.economy.gov.by/ru/zst-vietnam-ru/>.

A w czerwcu 2019 roku strony zaczęły dyskutować o możliwości rozszerzenia współpracy handlowej i gospodarczej, ponieważ porozumienie o strefie wolnego handlu szybko okazało się skuteczne. "Już w pierwszym pełnym roku obowiązywania umowy - 2017 - wzrost obrotów handlowych wyniósł 36% (5,6 mld dolarów). Jednocześnie eksport państw Unii do Wietnamu wzrósł o 40% (z 1,6 do 2,3 mld USD), a import towarów z Wietnamu - o 35% (z 2,7 do 3,7 mld USD)"³. W 2018 r. utrzymała się obecna tendencja. Być może również z tego powodu wietnamska gospodarka wzrosła o ponad siedem procent w 2018 roku, co jest rekordowym poziomem od 2008 roku, a nadwyżki handlowe przekroczyły siedem miliardów dolarów i przyciągnęły inwestycje zagraniczne o wartości 19 miliardów dolarów. Jednocześnie, jak zauważyli wietnamscy badacze, "z umowy korzysta nie tylko Rosja: coraz więcej wspólnych przedsięwzięć w Wietnamie jest zakładanych przez Białoruś"⁴. W szczególności w obwodzie heungijskim w ramach wspólnego przedsięwzięcia "MAZ Azja" realizowany jest projekt produkcji samochodów ciężarowych Mińskiej Fabryki Samochodów. W tym samym województwie trwają prace nad utworzeniem spółki joint venture do produkcji wyrobów mleczarskich z białoruskich surowców. Dlatego też podczas negocjacji z Euroazjatycką Komisją Gospodarczą w czerwcu (2019 r.) strona wietnamska stwierdziła, że chciałaby osiągnąć maksymalną poprawę stosunków z EOG i rozważyć wszelkie możliwości zwiększenia współpracy, w tym w zakresie usług finansowych i turystycznych.

Najwyraźniej pozytywnym przykładem rozwoju stosunków między EWEA a Wietnamem był fakt, że 1 października 2019 r. w Erewaniu w ramach Najwyższej Euroazjatyckiej Rady Gospodarczej podpisano umowę o utworzeniu strefy wolnego handlu między Euroazjatycką Unią Gospodarczą a **Singapurem**. Dokument ten przewiduje bezcłowy dostęp Singapuru do wszystkich towarów z krajów EWEA - Rosji, Białorusi, Kazachstanu, Kirgistanu i Armenii. To stowarzyszenie integracyjne podjęło również podobne zobowiązania dotyczące bezcłowego dostępu dla towarów

³ EWEA i Wietnam omówiły możliwości rozszerzenia współpracy handlowej i gospodarczej [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <http://www.eurasiancommission.org/ru/nae/news/Pages/13-06-2019-4.aspx>.

⁴ Nguyen, K.T. Korzysta ze strefy wolnego handlu w Wietnamie i EAEC / K.T. Nguyen // [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <http://eurasian-studies.org/archives/11237>.

singapurskich. Ponadto w podpisanym porozumieniu określono zobowiązania stron do przestrzegania: norm międzynarodowych w procedurach udzielania zezwoleń; zakazów i ograniczeń ilościowych; przepisów technicznych w zakresie norm sanitarnych i fitosanitarnych; transferów i płatności za dostawę produktów; opłat związanych z procedurami granicznymi; stosowania środków antydumpingowych, wyrównawczych i specjalnych środków ochronnych. Sformułowano w nim również "istotny wkład w poprawę jakości i promowanie współpracy w dziedzinach takich jak handel elektroniczny, ekologia, praktyki antykonkurencyjne, przejrzystość zamówień publicznych i ochrona praw własności intelektualnej, co jest szczególnie istotne w dyskusjach na temat transferu technologii"⁵. Co ciekawe, praca nad umową trwała ponad dwa lata. Podpisując umowę, strona singapurska podkreśliła perspektywy rynku euroazjatyckiego - "jest to duży rynek na skrzyżowaniu Europy i Azji". Ma on ogromny potencjał wzrostu gospodarczego, zwłaszcza w dziedzinie logistyki i technologii cyfrowych. Wszystko to są obszary zainteresowania Singapuru"⁶, więc utworzenie strefy wolnego handlu "przyczyni się do rozwoju przemysłu w krajach członkowskich EWEA, inwestycji, tworzenia sieci kontaktów między ludźmi i biznesem"⁷.

W drugiej połowie października 2019 roku odbyło się w Moskwie spotkanie Euroazjatyckiej Rady Międzyrządowej, na którym przywódcy rządów wszystkich pięciu krajów członkowskich Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej (EWEA) skupili swoją uwagę na rozwoju sektorowych obszarów współpracy, a także na wzmocnieniu pozycji organizacji na arenie międzynarodowej, podkreślając, że "szczególne miejsce w rozwoju integracji euroazjatyckiej zajmuje współpraca międzynarodowa"⁸. I

⁵ Browar, E. In EEC podał szczegóły umowy o strefie wolnego handlu z Singapurem / E. Brewery // [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/v-eek-rasskazali-podrobnosti-soglashenija-o-zone-svobodnoj-torgovli-s-singapurom-364247-2019/>.

⁶ Premier Singapuru zauważa duży potencjał wzrostu w Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej [Electronic Resource]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/special/economics/view/premier-ministr-singapura-otmechaet-bolshoj-potentsial-rosta-v-evrazijskom-ekonomicheskom-sojuze-364128-2019/>.

⁷ EWEA i Singapur podpisały umowę w sprawie ustanowienia strefy wolnego handlu [zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/special/economics/view/caes-i-singapur-podpisali-soglashenie-o-sozdanii-zony-svobodnoj-torgovli-364131-2019/>.

⁸ Spotkanie Euroazjatyckiej Rady Międzyrządowej [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9076>.

rzeczywiście, dopiero w październiku 2019 roku ta struktura integracji euroazjatyckiej podjęła szereg konkretnych kroków w celu rozwinięcia interakcji z państwami położonymi zarówno w Europie, jak i w Azji.

W szczególności na tym samym posiedzeniu Euroazjatyckiej Rady Międzyrządowej podpisano umowę o strefie wolnego handlu między EWEA a **Serbią**, która zdaniem stron powinna dać nowe impulsy do rozszerzenia współpracy handlowej i gospodarczej między jej uczestnikami. Należy przypomnieć, że przed tym dokumentem Białoruś, Rosja i Kazachstan miały już dwustronne umowy o wolnym handlu z Serbią. Niemniej jednak nowe umowy ze stroną serbską, po pierwsze, "otwierają zupełnie nowy rynek dla Armenii i Kirgistanu - z natychmiastowym bezcłowym dostępem do ogromnej ilości towarów o profilu eksportowym, a po drugie, stwarzają nowe możliwości eksportu dla producentów z Białorusi, Kazachstanu i Rosji⁹. Jednocześnie strony umowy otrzymują korzyści gospodarcze nie tylko w perspektywie krótkoterminowej w postaci natychmiastowych oszczędności w zakresie ceł na istniejący wywóz, ale również w perspektywie średnioterminowej w zakresie realizacji możliwości eksportowych wraz z rozszerzeniem systemu wolnego handlu. Ponadto dokument ten gwarantuje stabilność, przewidywalność i przejrzystość stosunków handlowych, a także wypełnianie zobowiązań do przestrzegania norm międzynarodowych w zakresie procedur udzielania licencji, zakazów i ograniczeń ilościowych, przepisów technicznych, środków sanitarnych i fitosanitarnych, stosowania środków antidumpingowych, kompensacyjnych i specjalnych środków ochronnych, ochrony praw własności intelektualnej.

Inny przykład rosnącej współpracy międzynarodowej EWEA dotyczy **Iranu**, z którym już 17 maja 2018 r. podpisano tymczasowe porozumienie prowadzące do ustanowienia strefy wolnego handlu, które weszło w życie 27 października 2019 r. Dokument ten "przewiduje ograniczony zakres towarowy, ale obejmuje praktycznie wszystkie główne produkty, które stanowią 55% całkowitego eksportu EWEA - grupy produktów rolnych i przemysłowych. <...> Preferencyjne pokrycie importu stanowi

⁹ EAEC i Serbia podpisały umowę o wolnym handlu [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/caes-i-serbija-podpisali-soglashenie-o-svobodnoj-torgovle-367118-2019/>.

49% całkowitego eksportu Iranu do EWEA". Dokładniej mówiąc, na liście towarów, na które preferencje otrzymali eksporterzy EWEA, w tym Białorusi, znajdują się wyroby mięsne, tłuszczowe i olejowe, niektóre rodzaje wyrobów cukierniczych i czekoladowych, urządzenia elektroniczne i mechaniczne, a także metale i kosmetyki. Ważne jest również, że strony będą teraz musiały zapewnić najbardziej uprzywilejowane traktowanie narodowe i traktowanie narodowe wszystkich towarów będących przedmiotem handlu między EWEA a Iranem. A wszystkie opłaty związane z przywozem towarów nie powinny już przekraczać kosztów usług świadczonych na potrzeby odprawy celnej. A nieuzasadnione ograniczenia taryfowe w handlu nie powinny już mieć zastosowania do towarów wymienionych w umowie. Ponadto, przyjmując z zadowoleniem wszelką współpracę z EWEA w dziedzinie bankowości, finansów i inwestycji, strona irańska zaproponowała utworzenie grupy roboczej ds. opracowania wspólnych projektów gospodarczych, których potencjał może być bardzo duży. Na przykład "irańskie porty na Morzu Kaspijskim, Oceanie Indyjskim i Zatoce Perskiej, linie kolejowe i drogi na terytorium kraju oraz bezpieczne środowisko umożliwiające tranzyt towarów przez Iran do krajów sąsiednich"¹⁰.

Wreszcie, w dniu posiedzenia Euroazjatyckiej Rady Międzyrządowej - 25 października 2019 r. - weszła w życie umowa o współpracy handlowej i gospodarczej między EWEA a **Chinami**, podpisana 17 maja 2018 r. Należy niezwłocznie zauważyć, że dokument ten nie jest umową o wolnym handlu, ponieważ jego postanowienia nie przewidują obniżenia lub zniesienia należności celnych przywozowych. Cel umowy jest inny: "zwiększenie przejrzystości systemów regulacyjnych, uproszczenie procedur handlowych oraz rozwój więzi współpracy"¹¹. W szczególności instrument ten ustanawia znacznie wyższy poziom przejrzystości w systemach środków sanitarnych i fitosanitarnych oraz regulacji technicznych stron. W dziedzinie procedur celnych umowa obejmuje zgodę na zwolnienie towarów bez zbędnej zwłoki, z oznaczeniem

¹⁰ Teheran proponuje ustanowienie grupy roboczej ds. projektów gospodarczych w Iranie i EWEA [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/tegeran-predlagaet-sozdat-rabochuju-gruppu-po-ekonomicheskim-proektam-irana-i-eaes-364137-2019/>.

¹¹ Szefowie rządów państw EWEA przyjęli wspólne oświadczenie z Chinami z okazji wejścia w życie Umowy o współpracy handlowej i gospodarczej między EWEA a Chinami [zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9074>.

przyspieszonej odprawy towarów łatwo psujących się. Określa ona również istotne gwarancje dla białoruskich, rosyjskich, kazachskich, kirgiskich i ormiańskich eksporterów w zakresie ochrony i egzekwowania praw własności intelektualnej. Dla Białorusi, która znajduje się obecnie na etapie przystępowania do Światowej Organizacji Handlu, dokument ten jest również ważny z punktu widzenia tego, że ustanawia w swoich stosunkach z Chinami "prawne gwarancje kluczowych zasad WTO"¹².

Zgodnie ze strategiami rozwoju państw członkowskich EWEA, priorytetami współpracy z Chinami są przemysł i kompleks rolno-przemysłowy. Mając to na uwadze, strony określiły trzy najważniejsze obszary współpracy: 1) stworzenie jednolitej przestrzeni cyfrowej; 2) lokalizacja technologii; 3) efektywne współdziałanie w nauce, technologii i innowacji. Aby wszystkie te kierunki zostały pomyślnie zrealizowane, EWEA tworzy obecnie mapę uprzemysłowienia, która "wskaże te obszary, w których będzie najbardziej korzystne dla przyciągnięcia inwestycji i technologii zagranicznych"¹³. Jednocześnie stworzenie wspólnych platform i rozwiązań cyfrowych pozwoli na wyeliminowanie barier w przepływie towarów, usług, kapitału i danych. A wśród kluczowych kompetencji, na bazie których powstanie ta branża przyszłości, znajdują się transport elektryczny, produkcja dodatków i technologie bezobsługowe.

Jeśli chodzi o drugi obszar współpracy pomiędzy EWEA a Chinami, ważnym zadaniem strategicznym jest zapewnienie przejścia od lokalizacji produkcji do lokalizacji kompetencji, przy czym punktem wyjścia powinno być prognozowanie unikalnych przewag konkurencyjnych EWEA na arenie światowej, które mogą być realizowane poprzez tworzenie parków technologicznych, klastrów i platform technologicznych. Należy zauważyć, że pierwsze kroki w tym kierunku zostały już podjęte. Na przykład Białoruś i Chiny już zrealizowały projekt utworzenia Wielkiego

¹² Umowa o współpracy handlowej i gospodarczej między EWEA a Chinami weszła w życie [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/soglashenie-o-torgovo-ekonomicheskom-sotrudnichestve-caes-i-kitaja-vstupilo-v-silu-367082-2019/>.

¹³ Browar, E. EEC określił trzy główne kierunki współpracy przemysłowej EEEK z Chinami / E. Brewery // [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/cek-opredelila-tri-osnovnyh-napravlenija-promyshlennogo-sotrudnichestva-caes-s-kitaem-365900-2019/>.

Kamiennego Parku Przemysłowego, który w 2019 roku otrzymał status Terytorialnej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, co dało mieszkańcom parku przemysłowego maksymalne możliwe korzyści celne w tym związku integracyjnym w przestrzeni postradzieckiej i gdzie wielkość inwestycji w ramach tych projektów przekracza miliard dolarów.

W Rosji, w sierpniu 2019 roku w Naberieżnach Czeleńskich, na usługach strony chińskiej, został otwarty park przemysłowy "Hayer", a także "inteligentna fabryka" do produkcji pralek, które będą również produkować sprzęt chłodniczy, mroźniczy i kuchenny, telewizory w technologii "smart". W Kazachstanie, w ramach kontraktu z China National Chemical Engineering Company, Kazachstan Petrochemical Industries buduje zintegrowany kompleks gazowo-chemiczny, który będzie produkował pół miliona ton polipropylenu rocznie, a także uruchomi produkcję materiałów poliamidowych ze zboża przy użyciu chińskiej technologii. Mówiąc o wzmocnieniu współpracy naukowej i technicznej, należy podkreślić zainteresowanie EAES współpracą z Chinami w sektorze rolnym, w zakresie wprowadzania zaawansowanych technologii i innowacji w rolnictwie, a także w zakresie efektywności energetycznej i wydajności przemysłu przetwórczego.

Innym ważnym aspektem rozpatrywanego tematu jest fakt, że od 1 stycznia 2020 roku prezydencję w Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej obejmie Republika Białorusi, a od 1 lutego tego samego roku przedstawiciel Białorusi będzie przewodniczył Euroazjatyckiej Komisji Gospodarczej. Strona białoruska zamierza wykorzystać te formy działania "w celu nadania nowego impulsu procesom integracyjnym i kształtowaniu wspólnej polityki przez państwa uczestniczące"¹⁴. W szczególności, w celu zapewnienia producentom z państw EWEA jak najkorzystniejszych warunków dla eksportu ich produktów na rynki zagraniczne, a konsumentom - bezpiecznych, wysokiej jakości i niedrogich towarów, w ramach Unii planuje się "przyspieszenie podpisania umowy w sprawie procedury i warunków usuwania barier technicznych w

¹⁴ Gryszkiewicz, A. Białoruś jako przewodniczący EWEA będzie dążył do stworzenia pełnowymiarowej unii gospodarczej - Ministerstwa Spraw Zagranicznych / A. Gryszkiewicz // [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-kak-predsedatel-v-caes-budet-dobivatsja-sozdaniya-polnoformatnogo-ekonomicheskogo-sojuza-mid-366038-2019/>.

handlu wzajemnym z państwami trzecimi, która ustanowi skuteczny mechanizm zapewniający swobodny przepływ towarów w EWEA i państwach trzecich¹⁵. W rzeczywistości nowy cykl tworzenia listy krajów priorytetowych, z którymi to stowarzyszenie integracyjne zawrze umowy w sprawie strefy wolnego handlu, rozpoczął się już jesienią 2019 roku w EEEC. W szczególności, procedury w tym zakresie są finalizowane z Izraelem, "na początku przyszłego [2020] roku" negocjacje z Indiami. Istnieje również lista 12 państw, z którymi chcielibyśmy pracować w odstępie 2-3 lat. Ta lista może być uzupełniona przez inne kraje"¹⁶.

Indonezja, jedna z kluczowych gospodarek w regionie Azji i Pacyfiku, jest również jednym z krajów, z którymi EWEA zamierza zawrzeć umowę o wolnym handlu. W październiku 2019 r. Euroazjatycka Komisja Gospodarcza podpisała protokół o współpracy z rządem tego kraju. Oczekuje się, że dokument ten przyczyni się do zbudowania efektywnej infrastruktury dla rozwoju współpracy handlowej i gospodarczej. Na jej podstawie strony powołały już grupę roboczą, której pierwsze spotkanie odbędzie się w pierwszym kwartale 2020 r. w Moskwie, koncentrując się na "kwestiach ponadnarodowych kompetencji ECE, takich jak ułatwienia w handlu, regulacje celne i techniczne, rozwój rynków finansowych"¹⁷. Należy również zauważyć, że Euroazjatycka Komisja Gospodarcza współpracuje już w formie memorandumów z rządami takich państw jak Peru, Mongolia, Kambodża, Maroko, Jordania, Wyspy Owcze, Kuba, Tajlandia, Bangladesz i Mołdawia oraz z rządem greckim w formie deklaracji.

Ta sama lista obejmuje również kraj Ameryki Południowej, taki jak **Chile**, z którym Piątka Euroazjatycka znacznie zwiększyła swoje zaangażowanie w ostatnich latach. W szczególności, w 2018 r. obroty handlowe między stronami wzrosły o prawie

¹⁵ Browar, E. EEC proponuje przyspieszenie podpisania porozumienia w sprawie procedury eliminacji barier technicznych z krajami trzecimi / E. Brewer // [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/cek-predlagaet-uskorit-podpisanie-soglashenija-o-porjadke-ustraneniya-tehbarjerov-s-tretjimi-stranami-364105-2019/>.

¹⁶ Białoruś liczy na wzrost eksportu dzięki umowom EWEA i umowy o wolnym handlu z krajami trzecimi [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-rasschityvaet-na-rost-eksporta-blagodarja-soglashenijam-caes-o-zst-s-tretjimi-stranami-365828-2019/>.

¹⁷ Browar, E. ECE i Indonezja podpisały memorandum o współpracy / E. Brewer // [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/special/economics/view/cek-i-indonezija-podpisali-memorandum-o-sotrudnichestve-366253-2019/>.

jedną trzecią - do 1,2 mld dolarów. "W tym samym czasie eksport państw należących do ESDZ do Chile wzrósł o 54,8%, a import o 28,7%"¹⁸. Umowa o wolnym handlu pomiędzy EOG i Chile może otworzyć przed Białorusią wiele możliwości, ponieważ obecnie białorusko-chilijskie obroty handlowe wynoszą tylko około 10 milionów dolarów, z czego 90 procent pochodzi z tego południowoamerykańskiego kraju. Przyczyną tego zjawiska są "pewne problemy z cłami, które dla białoruskich towarów są jeszcze dużo wyższe niż dla innych produktów zagranicznych przywożonych do Chile"¹⁹.

Kolejnym krajem, z którym negocjacje w sprawie strefy wolnego handlu weszły już w aktywną fazę, jest **Egipt**. To afrykańskie państwo będzie pierwszym, które będzie miało wspólną infrastrukturę przemysłową z EOG, której stworzenie "będzie dla krajów stowarzyszenia integracyjnego oknem na promocję naszych produktów przemysłowych w Afryce i na Bliskim Wschodzie"²⁰. Na pozór afrykański wektor współpracy między EWEA zostanie znacząco uzupełniony protokołem ustaleń podpisanym w dniu 24 października 2019 r. między Euroazjatycką Komisją Gospodarczą a Komisją Unii Afrykańskiej, zgodnie z którym "strony zamierzają współpracować w dziedzinie infrastruktury i rolnictwa, handlu, inwestycji i rozwoju przedsiębiorstw, regionalnej integracji gospodarczej oraz w innych dziedzinach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania"²¹. Zgodnie z tym dokumentem zostanie opracowany plan współpracy, koncentrujący się na działaniach na rzecz społeczności biznesowej stron. W języku liczb perspektywy tej interakcji wyglądają bardzo imponująco. Unia Afrykańska jest przecież międzynarodową organizacją międzyrządową, która jednoczy 55 państw "czarnego" kontynentu o populacji około

¹⁸ Browar, E. Chili jest zainteresowany utworzeniem strefy wolnego handlu z EEU / E. Brewery // [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/chili-projavljaet-interes-k-sozdaniuju-zony-svobodnoj-torgovli-s-caes-365298-2019/>.

¹⁹ Grizkiewicz, A. Czili jest zainteresowany długoterminową współpracą z Białorusią - Benity / A. Grizkiewicz // [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/special/politics/view/chili-zainteresovana-v-dolgosrochnom-sotrudnichestve-s-belarusiju-benites-365275-2019/>.

²⁰ Browar, E. Kraje Unii Europejskiej Wschodniej zamierzają stworzyć wspólną infrastrukturę przemysłową w Egipcie (w języku rosyjskim) / E. Browar // [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/special/economics/view/strany-caes-namereny-sozdat-sovmestnuiu-promyshlennuju-infrastrukturu-v-egipte-364924-2019/>.

²¹ ECE i Komisja Unii Afrykańskiej podpisały protokół ustaleń [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <http://www.eurasiancommission.org/ru/nae/news/Pages/24-10-2019-5.aspx>.

miliarda ludzi. Od 2010 r. obroty EWEA z nimi wzrosły prawie 2,7 razy, osiągając 21,7 mld dolarów do 2018 r. Jednocześnie tylko pięć krajów afrykańskich - Algieria, Egipt, Maroko, Nigeria i Tunezja - odpowiada za ponad 80 proc. eksportu euroazjatyckiej "piątki". Tak więc rezerwy na rozwój partnerstwa są rzeczywiście znaczne.

FOR AUTHOR USE ONLY

Białoruś: Cele zrównoważonego rozwoju i media

W sierpniu 2019 roku Ministerstwo Informacji Republiki Białoruś powołało grupę roboczą ds. promocji globalnych celów zrównoważonego rozwoju (SDG) na Białorusi, w skład której weszli specjaliści agencji w zakresie interakcji ze środkami masowego przekazu oraz przedstawiciele telewizji i mediów drukowanych. Celem tej grupy jest zwiększenie świadomości społeczeństwa białoruskiego na temat wdrażania SDG w naszym kraju.

We wrześniu 2015 r. Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych przyjęło rezolucję zatytułowaną "Przekształcanie naszego świata: plan działań na rzecz zrównoważonego rozwoju do 2030 r.", która określa 17 celów zrównoważonego rozwoju ukierunkowanych między innymi na likwidację ubóstwa i głodu, zwalczanie nierówności i niesprawiedliwości oraz przeciwdziałanie zmianom klimatu. Wydarzenie to wymagało od wszystkich państw planety, w tym od Republiki Białorusi, podjęcia się zadania stworzenia mechanizmów realizacji SDG.

Półtora roku później - w maju 2017 roku - ustanowiono w naszym kraju ramy instytucjonalne dla zarządzania wdrażaniem planów: po pierwsze, powołano stanowisko krajowego koordynatora ds. realizacji celów zrównoważonego rozwoju; po drugie, zbudowano krajową architekturę zarządzania wdrażaniem SDG, w skład której wchodzi Rada Zrównoważonego Rozwoju, parlamentarne, regionalne i partnerskie grupy na rzecz zrównoważonego rozwoju, zapewniające skuteczne współdziałanie sektora publicznego i organizacji publicznych. Po rozpoczęciu prac przez Radę, Rada ds. Zrównoważonego Rozwoju przydzieliła każdy z 17 SDG władzom państwowym Białorusi, których kompetencje obejmują rozwiązywanie istotnych kwestii. W rezultacie "wszystkie zaangażowane agencje rządowe są częścią czterech bloków sektorowych: gospodarki, środowiska, sfery społecznej i monitoringu"²².

Zgodnie z zaleceniem Organizacji Narodów Zjednoczonych, aby przeprowadzić trójstopniową globalną, regionalną i krajową analizę postępów w realizacji celów zrównoważonego rozwoju, Białoruś już w 2017 roku przedstawiła swój dobrowolny

²² Shchetkina, M. Zrównoważony rozwój zależy od każdego z nas / M. Shchetkina // [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/interview/view/ustojchivoe-razvitie-zavisit-ot-kazhdogo-iz-nas-6646/>.

raport na poziomie międzynarodowym na temat postępów we wdrażaniu Agendy 2030, następnie uczestniczyła w prezentacji raportu Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej o zrównoważonym rozwoju w siedzibie ONZ, a w 2018 roku sama zorganizowała regionalne forum krajowych punktów kontaktowych ds. budowania partnerstwa między krajami i organizacjami w ramach Światowego Szczytu Zrównoważonego Rozwoju. W rezultacie Białoruś znalazła się na 23. miejscu we wskaźniku globalnych celów zrównoważonego rozwoju na rok 2018, który został obliczony dla 156 krajów na podstawie stu wskaźników związanych z wdrożeniem CSD, z "oceną powyżej średniej dla regionu Europy Wschodniej i Azji Środkowej"²³.

Jednym z warunków skutecznej realizacji celów zrównoważonego rozwoju na Białorusi jest ustawodawstwo krajowe. W 2018 roku białoruski parlament przyjął szereg ustaw mających na celu osiągnięcie SDG. Obejmują one specjalnie chronione obszary przyrodnicze oraz produkcję i obrót produktami ekologicznymi. W 2019 roku rozważano projekty ustaw związanych z ochroną zdrowia i prawami osób niepełnosprawnych. Zakłada się również, że to właśnie Cele Zrównoważonego Rozwoju staną się integralną częścią rozwoju społeczno-gospodarczego kraju, aby do 2025 roku osiągnąć produkt krajowy brutto w wysokości stu miliardów dolarów i "dołączyć do grupy krajów o średnim dochodzie na mieszkańca przy parytecie siły nabywczej powyżej średniej światowej"²⁴.

Innym ważnym warunkiem sukcesu SDG jest synchronizacja pracy grup regionalnych, ponieważ "zrównoważony rozwój kraju jako całości jest możliwy tylko wtedy, gdy wszystkie jego regiony są zrównoważone"²⁵. Dlatego też plany rozwoju terytorialnego powinny być proponowane nie tylko przez republikańskie organy rządowe, ale przede wszystkim przez przedstawicieli samorządów lokalnych, z uwzględnieniem potrzeb i interesów obywateli. Dlatego niezwykle ważny w tym

²³ W 2018 roku Białoruś zajęła 23. miejsce wśród 156 krajów, w których powstała CSD [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/special/politics/view/belarus-zanjala-23-e-mesto-sredi-156-stran-v-dostizhenii-tsur-za-2018-god-333890-2019/>.

²⁴ Białoruś postrzega Agendę 2030 jako podstawę nowej polityki globalnej - "Miaśnikowicza". - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/belarus-rassmatrivaet-povestku-2030-kak-osnovu-dlja-novoi-globalnoj-politiki-mjasnikovich-333892-2019/>.

²⁵ Posiedzenie Prezydium Rady Ministrów Republiki Białorusi [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/8943>.

kontekście jest kompleksowy plan rozwoju ponad 30 regionów Białorusi pozostających w tyle pod względem rozwoju społeczno-gospodarczego, opracowany w sierpniu 2019 roku przez Ministerstwo Gospodarki Republiki Białorusi wspólnie z regionalnymi komitetami wykonawczymi. Realizacja tego planu umożliwiłaby podniesienie tych obszarów do średniej krajowej. Wystarczy powiedzieć, że "dzisiaj powstał pakiet 280 projektów. Około 54 projekty będą tworzone od podstaw, około 80 projektów to inwestycje w istniejących branżach, a 140 projektów dotyczy infrastruktury (około 30% - infrastruktura przemysłowa, reszta - obiekty socjalne)"²⁶. Oprócz tych 280 projektów, istnieją 224 inne propozycje inwestycyjne. Ważne jest również, że część projektów z tego kompleksowego planu będzie finansowana przez "inwestorów zagranicznych, a także międzynarodowe organizacje finansowe, które kierują środki przede wszystkim na rozwój infrastruktury, np. budowę zakładów odroczenia wody lub przestawienia kotłów na paliwa lokalne, rozwój alternatywnych źródeł energii". Fundusze Banku Światowego zostaną wykorzystane na naprawę szkół i szpitali"²⁷.

W styczniu 2019 roku w Mińsku odbyło się pierwsze Narodowe Forum Zrównoważonego Rozwoju, na którym ponad czterystu uczestników zapoznało się z krajowymi doświadczeniami Białorusi w realizacji CSD, z realizacją Narodowej Strategii Zrównoważonego Rozwoju Społeczno-Gospodarczego kraju do 2030 roku, a także ze specyfiką przygotowania Narodowej Strategii Zrównoważonego Rozwoju na okres do 2035 roku. Podkreślono w nim pozytywne doświadczenia obwodów brzeskiego i mohylewskiego w tym zakresie. A dzisiaj jest to kwestia przezwyciężenia różnorodności ruchu, aby zorganizować tę pracę w innych regionach Białorusi.

Na tym samym pierwszym Narodowym Forum Zrównoważonego Rozwoju zauważono, że media w kraju mają do odegrania ważną rolę we wdrażaniu głównych postanowień Agendy 2030 do krajowych dokumentów politycznych, programów

²⁶ Proponuje się włączyć 280 projektów [Zasoby elektroniczne] do planu rozwoju zapóźnionych regionów Białorusi. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/v-plan-razvitija-otstajuschih-regionov-belarusi-predlagaetsja-vkljuchit-280-proektov-359816-2019/>.

²⁷ Szczehtkina: należy zsynchronizować pracę grup regionalnych na rzecz utworzenia CSD na Białorusi [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/society/view/schetkina-rabotu-regionalnyh-grupp-po-dostizheniju-tsur-v-belarusi-nuzhno-sinhronizirovat-333887-2019/>.

sektorowych i regionalnych oraz że "wiele pozostaje jeszcze do zrobienia, aby zapewnić szerokie zrozumienie społeczne dla SDG i roli każdej jednostki w ich realizacji"²⁸. Dlatego w sierpniu 2019 roku Ministerstwo Informatyki Republiki Białoruś powołało grupę roboczą w architekturze narodowej do zarządzania SSD, złożoną z dziennikarzy głęboko zanurzonych w temacie, w celu przeprowadzenia prac informacyjnych na temat wszystkich 17 celów zrównoważonego rozwoju. Ale już dziś jest oczywiste, że wysiłki jednej grupy roboczej w zakresie realizacji tak dużego projektu medialnego nie wystarczą.

Do 1 grudnia 2019 r. w konkursie przyjmowane były eseje, wywiady, artykuły, programy telewizyjne i radiowe, cykle publikacji i transmisji w siedmiu kategoriach, w tym m.in: 1) środowiskowe; 2) tematy społeczne, w tym równouprawnienie płci i kwestie dotyczące młodzieży; 3) gospodarcze; 4) tematy dotyczące słabszych grup społecznych, w tym osób niepełnosprawnych, oraz realizacja zasady "nie zostawiaj nikogo w tyle"; 5) współpraca międzyagencyjna na rzecz realizacji celów CDPW; 6) projekty mające na celu realizację celów CDPW i realizowane przez przedsiębiorstwa, w tym projekty inwestycyjne typu impact; 7) inicjatywy publiczne mające na celu realizację celów zrównoważonego rozwoju.

Wyniki konkursu pokazały, że stał się on dobrym sprawdzianem poziomu kompetencji przede wszystkim białoruskich dziennikarzy i jeszcze jedną okazją do ujawnienia ich potencjału twórczego. Dzięki takiej formie twórczej rywalizacji białoruska prasa bardzo obszernie omówiła główne kierunki i cele zrównoważonego rozwoju, możliwości ich realizacji i realizację. W dyskusji wzięli udział nie tylko czołowi dziennikarze. Konkurs przyciągnął również szerokie grono czytelników, słuchaczy telewizyjnych i radiowych, potwierdzając po raz kolejny wniosek, że "środki masowego przekazu nie są tylko jednym z głównych kanałów informowania społeczeństwa o SSD". W tym kontekście odgrywają one kluczową rolę - edukując obywateli w zakresie możliwości podejmowania zrównoważonych i odpowiedzialnych

²⁸ Media stworzą osobną grupę w pracy nad stworzeniem CSD na Białorusi - Szczetkina. -- 2019. - URL: <https://www.belta.by/society/view/smi-sostavjat-otdelnuju-gruppu-v-rabote-nad-dostizheniem-tsur-v-belarusi-schetkina-333874-2019/>.

decyzji dotyczących ich samych, ich rodzin, a także wpływu na decyzje władz w sprawie wdrażania SSD"²⁹.

Ważny szczegół: w 2020 roku Republika Białorusi powinna znacząco wzmocnić swoje wysiłki na rzecz osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju, przede wszystkim na poziomie regionalnym. Jednocześnie regionalne środki masowego przekazu powinny ponownie mieć silny wpływ na rozwiązanie tego problemu, ponieważ, jak twierdzi M. Szczechetkina, Krajowy Koordynator Wdrażania SDG, "bez informowania ludności i angażowania jej w prace nad realizacją SDG, praktycznie nic nie można zrobić"³⁰. Oznacza to, że zakres publikacji na ten temat w mediach regionalnych powinien być bardzo szeroki i obejmować prawie wszystkie 17 celów zrównoważonego rozwoju oraz uwzględniać priorytety rozwoju społeczno-gospodarczego kraju do 2030 roku. Warto tu przypomnieć, że praca środków masowego przekazu jest bardzo ściśle związana z celem 16, który zakłada promowanie pokojowego, otwartego społeczeństwa i partnerstwa.

Podobnie jak w przypadku innych SDG, w obecnych warunkach Republika Białoruś realizuje cel nr 5: "Godziwa praca i wzrost gospodarczy", który stawia sobie za zadanie przyspieszenie tempa rozwoju gospodarki białoruskich regionów. Charakterystycznym szczegółem w tym zakresie jest to, że "tradycyjna gospodarka prawie wyczerpała swoje rezerwy wzrostu, a dalszy rozwój jest możliwy tylko przy tworzeniu nowych branż, w tym przy przyciąganiu inwestorów zagranicznych"³¹. Inaczej mówiąc, jak powiedział pierwszy wicepremier Białorusi D. Krutoj, "jednym z najważniejszych zadań będzie przyciągnięcie inwestycji, poprawienie odpowiedniego ustawodawstwa i przegląd całego ³²programu inwestycyjnego. W tym przypadku nacisk zostanie położony na politykę regionalną. W szczególności władze białoruskie

²⁹ Zespoły redakcji "7 dni" i "Belaruskaya Dumki" wygrały konkurs na relację z CSD [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/special/society/view/kollektivy-redaktsij-7-dnej-i-belaruskaj-dumki-pobedili-v-konkursie-po-osvescheniju-tsur-373180-2019/>.

³⁰ W 2020 roku Białoruś wzmocni swoje wysiłki na rzecz utworzenia CSD na poziomie regionalnym [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/society/view/v-belarusi-v-2020-godu-usiljat-rabotu-podostizheniju-tsur-na-regionalnom-urovne-373167-2019/>.

³¹ Sergei Rumas: Białoruś opracowuje plan działania w celu stworzenia warunków dla rozwoju gospodarczego [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9175>.

³² Sergei Rumas przedstawił zespół Pierwszego Wicepremiera [Zasoby Elektroniczne]. - - 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9155>.

już teraz aktywnie angażują się w trzy duże projekty pilotażowe: Obwód Orszański obwodu witebskiego, współpracując z terenami opóźnionymi pod względem rozwoju społeczno-gospodarczego, a także z 11 dużymi miastami.

Oprócz tego w 2019 roku kraj zrealizował najważniejsze projekty inwestycyjne w takich dziedzinach jak: przemysł samochodowy, hutniczy i budowlany, celulozowo-papierniczy, drzewny i lekki, rafineria ropy naftowej, kompleksy petrochemiczne i energetyczne. W sumie do połowy grudnia 2019 r. "z 34 szczególnie ważnych projektów inwestycyjnych 22 zostały już uruchomione".³³ 12 z nich osiągnęło swoje zdolności projektowe. Ale nie tylko te duże projekty powinny znaleźć się w sferze szczególnej uwagi regionalnych mediów.

Tak więc, na poziomie regionalnym, obwód witebski wykazuje pozytywną dynamikę w przyciąganiu inwestycji zagranicznych, szczególnie łotewskich. Przez trzy kwartały 2019 r. ich wolumen od łotewskich inwestorów wzrósł tu na raz na trzy i pół razy, przekraczając dwa miliony dolarów. Na terenie obwodu witebskiego jest już 90 zarejestrowanych organizacji z zakresu handlu, obróbki drewna, świadczenia usług transportu samochodowego, usług odzieżowych, produkcji wyrobów z tworzyw sztucznych. Fakt, że "między powiatami i miastami obwodu witebskiego i gminami łotewskimi zostały zawarte 33 umowy o współpracy" z pewnością odgrywa znaczącą rolę we wzmacnianiu tych pozytywnych tendencji³⁴.

Jeszcze silniejsze wskaźniki są charakterystyczne w tym kontekście dla obwodu brzeskiego, którego gospodarka ma przyciągnąć co najmniej 90 milionów dolarów bezpośrednich inwestycji zagranicznych netto w 2020 roku. Połowa z nich ma być skierowana do wolnej strefy ekonomicznej "Brześć". Jeśli chodzi o konkretne miasta obwodu, "zadanie dla Brześcia - około 15 milionów dolarów bezpośrednich inwestycji zagranicznych, Baranowicze i Pińsk - ponad 6 milionów dolarów"³⁵. Jednocześnie

³³ Sergey Rumas: oddano do użytku 22 z 34 szczególnie ważnych obiektów inwestycyjnych. [Zasoby elektroniczne] -- 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9174>.

³⁴ Shcherbitsky, A. Wielkość łotewskich inwestycji w obwodzie witebskim od 9 miesięcy wzrosła 3,5 razy / A. Shcherbitsky // [Zasoby elektroniczne]. -- 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/objem-latvijskikh-investitsij-v-vitebskiju-oblast-za-9-mesjatsev-vyros-v-35-raza-371103-2019/>.

³⁵ Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w gospodarce obwodu brzeskiego w 2020 roku wyniosą co najmniej 90 milionów dolarów [- Zasoby Elektronu]. -- 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/prjamye->

niewiele mniej niż połowa tych środków zostanie przeznaczona na zakup maszyn, urządzeń, pojazdów, tak aby kosztem modernizacji i remontów technicznych istniejących przedsiębiorstw, stworzyć nowe zakłady produkcyjne, które stworzą około sześciu i pół tysiąca nowych miejsc pracy.

Na poziomie poszczególnych podmiotów gospodarczych ciekawe doświadczenie pracy z inwestycjami zagranicznymi wykazuje przedsiębiorstwo o prawie 60-letniej historii - OJSC "Goryński Agrokombinat", znajdujące się w działającej ugodzie w Reczycy, obwód stoliński, obwód brzeski, które dopiero w sierpniu 2019 roku opuściło procedurę sanitarną, zawierając ugodę z wierzycielami. Po aktywnej współpracy z inwestorami zagranicznymi, pracownicy spółki akcyjnej otrzymali od polskiego partnera około 800 tys. dolarów na dokończenie produkcji groszku zielonego. Modernizacja istniejących zakładów produkcyjnych pozwoliła na poszerzenie oferty produktowej. W szczególności, tutaj "rozpoczęto produkcję nowego typu produktów - gotowanych warzyw sterylizowanych w opakowaniach próżniowych. Jest to absolutnie naturalny produkt bez dodatku konserwantów, nawet tak nieszkodliwy jak cukier i sól. Okres przydatności do spożycia takich gotowych warzyw wynosi sześć miesięcy, a kolor, jakość i smak produktu są zachowane³⁶. Jeżeli weźmiemy pod uwagę, że prace nad wprowadzeniem nowej technologii do produkcji w kompleksie rolno-przemysłowym są prawie zakończone, a nawet pozwolimy na zawarcie umowy z firmą rosyjską na dostawę nowej linii produktów do sieci handlowej, to doświadczenie przyciągnięcia inwestycji zagranicznych można uznać za podwójnie udane. I może być przedmiotem szczegółowego opracowania nie tylko w prasie obwodowej w Brześciu, ale również w mediach innych białoruskich obwodów.

Wszystkie powyższe fakty wymownie ilustrują wniosek, że realizacja każdego z 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju, w tym CSD nr 5, związanych z tematem przyciągania inwestycji zagranicznych i ich efektywnego wykorzystania w

[inostrannye-investitsii-v-ekonomiku-brejskoj-oblasti-v-2020-godu-sostavjat-ne-menee-90-mln-374236-2019/](https://www.belta.by/regions/view/polskij-inwestor-vlozhit-v-proizvodstvo-gorynskogo-agrokombinata-br16-mln-373083-2019/).

³⁶ . Polski inwestor zainwestował w produkcję Goryni Agrokombinat 1,6 mln br. [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/polskij-inwestor-vlozhit-v-proizvodstvo-gorynskogo-agrokombinata-br16-mln-373083-2019/>.

białoruskich obwodach, powinna być mocno zakotwiczona na pierwszych stronach gazet regionalnych, powiatowych i miejskich oraz powinna jak najpełniej odzwierciedlać doświadczenia już zgromadzone w tym zakresie przez konkretne podmioty gospodarcze. Ważne jest również, aby zintensyfikować pracę środków masowego przekazu w tym kierunku, ponieważ "media nie tylko utrwalają nasze wyobrażenie o rzeczywistości, ale także modelują samą rzeczywistość, scenariusz i dynamikę wydarzeń³⁷..." . Jednocześnie zadaniem mediów jest odzwierciedlenie rzeczywistości, ze wszystkimi jej problemami, zawiłościami i sprzecznościami, "w przyszłości, aby wpłynąć na sytuację na lepsze"³⁸.

FOR AUTHOR USE ONLY

³⁷ Kunczewicz, A. Odpowiedzialność wobec społeczeństwa odróżnia dziennikarza od innych tematów związanych z tworzeniem informacji (w języku rosyjskim) / A. Kunczewicz // [Zasób elektroniczny]. - -- 2019. - URL: <https://www.belta.by/opinions/view/otvetstvennost-pered-obschestvom-otlichaet-zhurnalista-ot-drugih-subjektov-sozdaniija-informatsii-7110/>.

³⁸ Karliukewicz, A. Głównym zadaniem środków masowego przekazu jest odzwierciedlenie rzeczywistości ze wszystkimi problemami i trudnościami (w języku rosyjskim) / A. Karliukewicz // [Zasób elektroniczny]. - -- 2019. - URL: <https://news.21.by/other-news/2019/12/11/1940593.html>.

Białoruś: globalne bezpieczeństwo informacji i prasa regionalna

Globalna digitalizacja, której wszyscy jesteśmy dziś świadkami, gwałtownie zmienia otaczający nas świat, wkraczając również w sferę mediów i informacji. Jednocześnie nowe technologie nie tylko wpływają na charakter pracy twórczej współczesnych dziennikarzy, ale także aktualizują szereg wyzwań i zagrożeń, na które środowisko dziennikarskie powinno reagować. Na międzynarodowej konferencji naukowo-praktycznej "Bezpieczeństwo i zrównoważony rozwój: teoria i praktyka transformacji cyfrowej", która odbyła się w Mińsku w grudniu 2019 roku, zauważono, że "czołowi gracze w dziedzinie informacji obecnie w pośpiechu budują linie obronne". Jednocześnie, o ile jeszcze kilka lat temu pole informacyjne było zdominowane przez tematykę wolności handlu i praw człowieka, to teraz dominuje kwestia bezpieczeństwa³⁹. Oczywista militaryzacja przestrzeni informacyjnej w wielu krajach, która ma destrukcyjny wpływ na innych uczestników w sferze medialnej i informacyjnej, może być tylko niepokojąca.

Biorąc pod uwagę wszystkie te wyzwania i zagrożenia, w 2019 roku w Republice Białorusi przedstawiono szereg inicjatyw mających na celu rozwiązanie problemów globalnego bezpieczeństwa informacji. W szczególności w marcu zatwierdzono koncepcję bezpieczeństwa informacji w tym kraju, która odnosi się do suwerenności informacyjnej jako nowego podejścia do zapewnienia bezpieczeństwa informacji i neutralności informacji jako formy zachowania państwa i odpowiedzialnego oraz samoograniczenia wykorzystania technologii destrukcyjnych ze szkodą dla innych państw. Dokładniej mówiąc, suwerenność informacyjna na Białorusi zostanie osiągnięta poprzez ustanowienie systemu prawnego regulującego stosunki w sferze informacyjnej, zapewniającego bezpieczny, zrównoważony rozwój, sprawiedliwość społeczną i przyzwolenie. W ramach tego podejścia należy zapewnić rozwój krajowych środków masowego przekazu i telekomunikacji, które podnoszą i

³⁹ Potencjał ofensywny w sferze informacyjnej jest już ukształtowany w niektórych państwach - Makarowie [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/society/view/nastupatelnyj-potencial-v-informatsionnoj-sfere-uzhe-sformirovan-v-nekotoryh-gosudarstvah-makarov-371838-2019/>.

stymulują w społeczeństwie "krytyczny stosunek do przejawów braku szacunku dla fundacji narodowych, tradycji i naruszeń moralności i prawa w sferze informacji, nietolerancji wobec dezinformacji, manipulacji informacyjnej i innych ukrytych informacji i wpływów psychologicznych"⁴⁰.

W stosunkach międzynarodowych suwerenność informacyjna państwa białoruskiego powinna być zapewniona w oparciu o zasadę neutralności informacyjnej. Jej istotą jest to, że broniąc własnych interesów narodowych w sferze informacyjnej wszelkimi dostępnymi siłami i środkami, strona białoruska dąży do prowadzenia pokojowej zagranicznej polityki informacyjnej, poszanowania powszechnie uznanych i powszechnie akceptowanych praw każdego państwa w tej sferze, wykluczenia inicjatywy "ingerencji w sferę informacyjną innych państw, mającej na celu zdyskredytowanie lub zakwestionowanie ich politycznych, gospodarczych, społecznych i duchowych standardów i priorytetów, a także zaszkodzenie sferze informacyjnej".⁴¹ W tym kontekście dla przedstawicieli środowiska dziennikarskiego ważne wydaje się postanowienie zawarte w koncepcji bezpieczeństwa informacyjnego Republiki Białorusi, że w celu zapewnienia polityki neutralności informacyjnej konieczne jest zwiększenie stopnia obecności Białorusi w światowej przestrzeni informacyjnej oraz rozszerzenie międzynarodowej wymiany informacji.

Innymi słowy, istniejące zagrożenia dla bezpieczeństwa wskazują na potrzebę rozszerzenia współpracy międzypaństwowej i zwiększenia wzajemnego zaufania w sferze informacji. Wychodząc od pilnego charakteru tego problemu, we wrześniu 2019 roku na międzynarodowej konferencji wysokiego szczebla w Mińsku "Zwalczanie terroryzmu za pomocą innowacyjnych rozwiązań i wykorzystania nowych, powstających technologii" strona białoruska zaproponowała utworzenie "cyfrowego pasa sąsiedzkiego", którego celem jest rozładowanie napięcia w sferze informacyjnej. Według Prezydenta Białorusi A. Łukaszenka uważa, że "kluczowymi elementami takich umów mogłyby być idee cyfrowej suwerenności i neutralności, które przede

⁴⁰ Koncepcja bezpieczeństwa informacyjnego Republiki Białorusi [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <http://president.gov.by/uploads/documents/2019/1post.pdf>.

⁴¹ To jest to samo miejsce.

wszystkim gwarantowałyby wzajemną nieingerencję państw w swoje zasoby informacyjne⁴². Strona białoruska postrzega zawarcie dwustronnych i wielostronnych umów w sprawie zapewnienia bezpieczeństwa informacji jako mechanizm realizacji tej inicjatywy.

Wypowiadając się we wrześniu 2019 roku z wysokiego mównicy 74. sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ na temat konieczności rozszerzenia międzypaństwowej współpracy cyfrowej i zwiększenia wzajemnego zaufania w sferze informacyjnej, strona białoruska po raz kolejny zwróciła uwagę całej społeczności międzynarodowej na konieczność realizacji idei suwerenności i neutralności cyfrowej, a także nieingerencji państw w zasoby informacyjne drugiej strony. Szczególnie podkreślono, że "suwerenność cyfrowa powinna gwarantować zdolność państwa do kontrolowania swojego obszaru informacyjnego, zapobiegania i blokowania ataków cybernetycznych, zapewnienia niezawodnej ochrony infrastruktury krytycznej. Neutralność cyfrowa oznacza, że państwa nie będą podejmować w cyberprzestrzeni działań, które szkodzą bezpieczeństwu innych państw. W ostatecznym rozrachunku takie umowy mogą stanowić podstawę dla międzynarodowych zasad odpowiedzialnego zachowania w przestrzeni wirtualnej"⁴³.

Uruchomienie takiej "fali bezpieczeństwa cyfrowego" mogłoby bez wątpienia zwiększyć skuteczność wspólnych środków zaradczych przeciwko zagrożeniom terrorystycznym w przestrzeni wirtualnej. W tym kontekście Białoruś jest gotowa do współpracy i zacieśnienia więzi ze wszystkimi krajami świata, a zwłaszcza z sąsiadami, w tym ze Wspólnotą Niepodległych Państw, w której aktywnie poszukuje się jednoczącej agendy, nowych idei podzielanych przez szerokie grono państw i organizacji, a przede wszystkim "należy zgodzić się, że my w mediach nie toczyliśmy przynajmniej na siebie nawzajem i nie prowadzimy tej informacyjnej wojny"⁴⁴. Należy

⁴² Udział w międzynarodowej konferencji na temat zwalczania terroryzmu [Zasoby elektroniczne]. -- 2019. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/uchastie-v-mezhdunarodnoj-konferentsii-po-borbe-s-terrorizmom-21910/.

⁴³ Przemówienie Ministra Spraw Zagranicznych Białorusi W. Makieja podczas ogólnej dyskusji na 74. sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ (26 września 2019 r., Nowy Jork) [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: http://mfa.gov.by/press/news_mfa/b698116bea64ec66.html.

⁴⁴ Udział w sesji Rady Szefów Państw CIS [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/rabochij-vizit-v-turkmenistan-22184/.

zaznaczyć, że białoruska inicjatywa stworzenia "cyfrowego pasa sąsiedzkiego" w przestrzeni postradzieckiej została poparta przede wszystkim przez Rosję, o czym poinformował minister spraw zagranicznych tego kraju S. Ławrow w listopadzie 2019 roku. Według niego, inicjatywa ta "w pełni odpowiada potrzebom Rosji w zakresie tworzenia jak największej liczby cyfrowych dzielnic"⁴⁵. Na szczycie Organizacji Układu o Bezpieczeństwie Zbiorowym w listopadzie 2019 roku w Biszkeku strona białoruska oświadczyła również o konieczności rozszerzenia współpracy międzynarodowej i zwiększenia wzajemnego zaufania w sferze informacji, podkreślając, że "bezpieczeństwo informacji powinno być mocno osadzone wśród priorytetowych obszarów działalności CSTO"⁴⁶. Ponadto, w grudniu 2019 roku, na 26. posiedzeniu Rady Ministrów Spraw Zagranicznych Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie, oficjalny Mińsk zwrócił uwagę członków tej struktury międzynarodowej na konieczność zawarcia międzynarodowych porozumień w dziedzinie bezpieczeństwa cybernetycznego, "podobnych do tych dotyczących dodatkowych środków budowy zaufania i bezpieczeństwa w sferze wojskowej i politycznej".⁴⁷ W celu lepszego dostosowania się do zmieniających się warunków bezpieczeństwa i tym samym wzmocnienia wspólnych reakcji na współczesne wyzwania i zagrożenia oraz odgrywania coraz większej roli w bezpieczeństwie globalnym. Ważnym aspektem realizacji tej inicjatywy jest również konsekwentny rozwój partnerstwa między Republiką Białorusi i stosunków dwustronnych zarówno na poziomie poszczególnych państw, jak i ich regionów.

Jednocześnie "jedną z rezerw bezpieczeństwa, która nie jest jeszcze w pełni wykorzystana, jest zasób środowisk analitycznych i eksperckich, które mają unikalny potencjał badawczy"⁴⁸. Należy założyć, że przedstawiciele międzynarodowego

⁴⁵ Ławrow: Moskwa z zadowoleniem przyjmuje propozycję Mińska dotyczącą zapewnienia bezpieczeństwa cyfrowego [zasobów elektronicznych]. - - 2019. - URL: <https://tass.ru/politika/7145127>.

⁴⁶ Szczyc Organizacji Traktatu o Bezpieczeństwie Zbiorowym [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/sammit-organizatsii-dogovora-o-kollektivnoj-bezopasnosti-22481/.

⁴⁷ Przemówienie ministra spraw zagranicznych Białorusi V. Makei na 26. posiedzeniu Rady Ministerialnej OBWE (Bratysława, 5 grudnia 2019 r.) [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <http://mfa.gov.by/press/statements/e8f7cc1b86026dad.html/>.

⁴⁸ Zbudowanie niezawodnego systemu bezpieczeństwa tylko przez siły państwowe jest niemożliwe - Vakulchik [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/society/view/postroenie-nadezhnoj-sistemy-bezopasnosti-tolko-silami-gosudarstva-nevozmozhno-vakulchik-371768-2019/>.

segmentu białoruskiego dziennikarstwa mogliby również przyczynić się do rozwoju pewnych obszarów analizy rezerw bezpieczeństwa w sferze informacyjnej. W szczególności w odniesieniu do walki z podrabianymi informacjami, metodologii odpowiedzialnego zachowania w sferze informacyjno-medialnej, sposobów weryfikacji informacji w Internecie.

Przypominamy, że wspomniana już wcześniej Koncepcja Bezpieczeństwa Informacyjnego Republiki Białorusi podkreśla "manipulowanie masową świadomością, dyskredytację ideałów i wartości, zacieranie się suwerenności narodowej, niestabilność infrastruktury informatycznej"⁴⁹wśród współczesnych wyzwań i zagrożeń, tworzących się w sferze informacyjnej i stanowiących zagrożenie dla konstytucyjnych podstaw i żywotnej działalności państwa. Wychodząc z faktu, że sfera informacyjna nabrała już kluczowego znaczenia dla każdego państwa i każdego człowieka, zadaniem na Białorusi jest rozszerzenie sfery wpływów krajowych środków masowego przekazu i podjęcie "działań mających na celu zwiększenie ilości, różnorodności i jakości krajowego przekazu, a także zaufania ludności do oficjalnych środków masowego przekazu"⁵⁰.

Faktem jest, że już w trakcie "Wielkiej rozmowy z prezydentem", która odbyła się na początku marca 2019 roku, białoruska głowa państwa zwróciła uwagę na fakt, że "pomimo silnego rozwoju przestrzeni medialnej, brakuje treści, które cieszyłyby się absolutnym zaufaniem publiczności, jednym z powodów są tzw. fałszywe wiadomości". Natychmiast się rozprzestrzeniają, porywają publiczność, podniecają myśli⁵¹. W związku z tym należy dziś przyjąć na siebie rolę czynnika odstrasżającego w walce z bajkowymi wiadomościami:

1) autorytatywne **środki masowego przekazu;**

⁴⁹ Matveev, V. Koncepcja bezpieczeństwa informacyjnego Białorusi jest planowana do zatwierdzenia wkrótce / V. Matveev // [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://belta.by/society/view/kontseptsiju-informatsionnoj-bezopasnosti-belarusi-planiruetsja-utverdit-v-blizhajshee-vremja-339646-2019/>.

⁵⁰ Posiedzenie Rady Bezpieczeństwa Białorusi [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/zasedanie-soveta-bezopasnosti-belarusi-20668/.

⁵¹ Spotkanie z przedstawicielami społeczeństwa i środowisk eksperckich, białoruskich i zagranicznych środków masowego przekazu "Wielka rozmowa z prezydentem" [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/vstrecha-s-predstaviteljami-obschestvennosti-i-ekspertnogo-soobschestva-belorusskix-i-zarubezhnyx-smi-20590/.

2) zawodowi **dziennikarze**, którzy konsekwentnie przestrzegają praw etyki i norm moralnych w przestrzeni medialnej oraz dążą do maksymalnej dokładności i obiektywizmu w swojej pracy;

3) **przedstawiciele środowiska ekspertów**, którzy ze względu na swoje kompetencje nie zajęli jeszcze szczególnego miejsca w mediach.

O tym, że tradycyjne media powinny stać się potężnym czynnikiem jednoczącym w walce z podrabianiem informacji i nieprofesjonalnym podejściem do bieżących spraw zewnętrznych i wewnętrznych, poinformowała rezolucja XIII Białoruskiego Międzynarodowego Forum Mediów "Partnerstwo dla przyszłości: cyfrowa agenda dla przestrzeni medialnej", które odbyło się w Mińsku we wrześniu 2018 roku. W rezolucji forum podkreślono, że zachowanie autorytetu i pozycji mediów tradycyjnych - drukowanych i elektronicznych - jest niezwykle ważne, ponieważ to właśnie te podmioty z dziedziny informacji są w stanie w pełni "ponosić odpowiedzialność wobec społeczeństwa za jakość, kompletność i rzetelność przekazywanych informacji, mieć możliwość zapewnienia profesjonalnego podejścia do tworzenia i rozpowszechniania produktów informacyjnych"⁵².

Prawdziwa praktyka pokazuje, że zaufanie do mediów przez szeroką publiczność rodzi się, gdy media kompetentnie analizują wydarzenia zachodzące w społeczeństwie i szybko udzielają wyczerpujących odpowiedzi na pytania, które pojawiają się w czytelnikach, widzach i słuchaczach. Innymi słowy, możliwe i konieczne jest zminimalizowanie zagrożeń związanych z negatywnym wpływem informacji w postaci wiadomości o bajkach poprzez tworzenie własnych interesujących, istotnych i prawdziwych treści, tak aby "każda wróżka mogła być pewnie odpowiedzią i zniszczona u źródła"⁵³. Oczywiście jest, że bez ścisłej i stałej interakcji z przedstawicielami środowisk eksperckich struktury medialne nie będą w stanie w pełni rozwiązać tak wielkiego problemu.

⁵² Media muszą zjednoczyć się przeciwko fałszywym informacjom i nieprofesjonalności - rezolucja forum mediów [zasoby elektroniczne]. -- 2018. - URL: <https://www.belta.by/society/view/smi-nuzhno-objednitsja-v-borbe-s-fejkovoj-informatsiej-i-neprofessionalizmom-rezoljutsija-mediaforuma-317622-2018/>.

⁵³ Pavel Legky: głównym narzędziem w walce z niedokładnymi informacjami w Internecie jest zaufanie ludzi [zasoby elektroniczne]. -- 2018. - URL: <https://www.belta.by/society/view/pavel-legkij-glavnyj-instrument-v-borbe-s-nedostovernoj-informatsiej-v-internete-doverie-ljudej-317648-2018/>.

W celu wzmocnienia koordynacji pomiędzy mediami i środowiskami eksperckimi w tej dziedzinie wydaje się, że nadszedł czas, aby rozpocząć tworzenie profesjonalnych zespołów **ekspertów ds. mediów** w najważniejszych obszarach białoruskiej polityki zagranicznej i krajowej. Profesjonalizm w sferze informacyjnej w tym przypadku należy rozumieć jako jakościową i ciekawą prezentację materiałów, umiejętną techniczną organizację procesu twórczego, dostępność ekspertyz i analiz opartych na wiarygodnych danych. Coś podobnego widzimy na przykład już w trakcie realizacji globalnych celów zrównoważonego rozwoju na Białorusi, gdzie wśród grup partnerskich, na wniosek Ministerstwa Informacji Republiki Białoruś, w narodowej architekturze zarządzania osiągnięciami CSD utworzono grupę ekspertów ds. mediów w celu prowadzenia prac informacyjnych w przestrzeni medialnej nad wszystkimi 17 celami zrównoważonego rozwoju.

Innym interesującym przykładem w tym kierunku jest Plan wspólnych działań na rok 2019 w zakresie informowania o potencjale eksportowym Białorusi w środkach masowego przekazu, podpisany w marcu tego roku przez Ministerstwo Informacji Republiki Białoruś i Białoruską Izbę Przemysłowo-Handlową w celu wspierania "upowszechniania obiektywnych informacji o rozwoju eksportu krajowego, wzmacniania kontaktów międzynarodowych białoruskich przedsiębiorstw i wprowadzania ich wyrobów na nowe rynki"⁵⁴. Podstawowym elementem tej interakcji między mediami a ekspertami powinien być cykl seminariów dla dziennikarzy zajmujących się zagranicznymi zagadnieniami gospodarczymi, nie tylko w celu zwrócenia uwagi na kluczowe problemy rozwoju białoruskiego eksportu, ale również w celu promowania obecności odpowiednich tematów gospodarczych w białoruskich środkach masowego przekazu na wszystkich szczeblach - od centralnego do regionalnego. Należy przypomnieć, że Narodowy Program Wspierania i Rozwoju Eksportu Republiki Białorusi na lata 2016-2020 wśród swoich ośmiu głównych zadań wymienia wymóg **promowania kultury eksportowej** w formie utrwalania w masowej

⁵⁴ Ministerstwo Informacji i BelCCI podpisały plan wspólnych działań w zakresie informowania mediów o białoruskim eksporcie [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/special/society/view/mininform-i-beltp-podpisali-plan-sovmestnyh-dejstvij-po-osvescheniju-v-smi-belorussskogo-eksporta-339703-2019/>.

świadomości znaczenia eksportu dla rozwoju kraju i społeczeństwa oraz podnoszenia jego priorytetowości. W tym kontekście bardzo ważnym i koniecznym krokiem jest przyjęcie przez Ministerstwo Informatyki i Białoruską Izbę Przemysłowo-Handlową planu wspólnych działań w celu podkreślenia potencjału eksportowego Białorusi w sektorze mediów.

W tym kontekście na osobną dyskusję zasługuje temat interakcji między mediami i środowiskami ekspertów na szczeblu regionalnym, w tym realizacji polityki współpracy międzynarodowej białoruskich regionów. Chodzi o to, że "media regionalne zajmują swoją unikalną niszę, w której nie mogą konkurować ani media krajowe, ani międzynarodowe"⁵⁵. Ale jednocześnie, "mimo potężnego rozwoju przestrzeni medialnej, wciąż brakuje treści, które cieszyłyby się absolutnym zaufaniem publiczności"⁵⁶. I to w warunkach, gdy spektrum tematyczne, w którym ma powstać białoruska prasa regionalna, w ostatnich latach rozwija się w wyjątkowym tempie. To tylko te obszary, które podkreślają geografie współpracy międzynarodowej obwodów Białorusi, które pojawiły się w ostatnich latach i które powinny być odpowiednio odzwierciedlone w mediach regionalnych, aby przyczynić się do skutecznego rozwiązania pojawiających się tu problemów:

1) rozwój szeroko zakrojonej integracji gospodarczej z regionami krajów Euroazjatyckiego Związku Gospodarczego, a w szczególności z podmiotami Federacji Rosyjskiej wchodzącymi w skład Państwa Unii, a także z regionami Wspólnoty Niepodległych Państw;

2) rozszerzenie kompleksowej współpracy z regionami Unii Europejskiej, a w szczególności w ramach inicjatywy Partnerstwa Wschodniego, a także z regionami Pasa Sąsiedztwa - Polską, Litwą, Łotwą;

⁵⁵ Digitalizacja przyczynia się do podniesienia poziomu mediów regionalnych - Easy [Zasoby elektroniczne]. - - 2018. - URL: <https://www.belta.by/society/view/tsifrovizatsija-sposobstvet-povysheniju-urovnja-regionalnyh-smi-legkij-317725-2018/>.

⁵⁶ Zaufanie publiczności może być podtrzymywane przez okręgowe edycje Melnikowa [Zasobów elektronicznych] z wyjątkową prawdziwością. - - 2019. - URL: <https://belta.by/regions/view/doverie-auditorii-rajonnye-izdaniya-mogut-podderzivat-iskljuchitelnoj-pravdivostiju-melnikova-338797-2019/>.

(3) Pogłębienie współpracy z regionami krajów uczestniczących w projekcie One Belt, One Way, a zwłaszcza z prowincjami, regionami autonomicznymi i miastami Chińskiej Republiki Ludowej;

4) dalsza intensyfikacja stosunków handlowych i gospodarczych z regionami krajów "dalekiego łuku" - Azją Południowo-Wschodnią, Bliskim Wschodem, Afryką, Ameryką Łacińską - a zwłaszcza z tymi regionami, w których istnieje znaczny potencjał dla wzajemnie korzystnej współpracy międzyregionalnej.

Republika Białorusi zakłada, że rola tradycyjnych regionalnych środków masowego przekazu będzie coraz ważniejsza, ponieważ "pomyślny rozwój każdego regionu zależy od przestrzeni informacyjnej jako całości, od zdolności do szybkiego przystosowania się do szybko rosnącego rynku technologii komunikacyjnych"⁵⁷. Dlatego też i w tym przypadku potrzebne są już strategie informacyjne właściwe dla międzynarodowych kwestii regionalnych, które dzięki wysokiej jakości produktu medialnego mogą znacznie rozszerzyć sferę wpływów danego środka przekazu.

⁵⁷ Rola mediów lokalnych w rozwoju społeczno-gospodarczym regionów zostanie omówiona na spotkaniu krajowym [Zasoby elektroniczne]. - – 2019. -URL: <https://www.belta.by/society/view/rol-mestnyh-smi-v-sotsialno-ekonomicheskom-razvitii-regionov-obsudjat-na-respublikanskom-soveschanii-337842-2019/>.

Białoruś: eksport jako odpowiedź na wyzwania globalna niestabilność

Trwały wzrost gospodarczy w tempie od trzech do czterech procent rocznie - to szczególne zadanie, które w Republice Białoruś postawiła sobie dzisiaj, aby zapewnić stabilny rozwój społeczno-gospodarczy kraju w perspektywie średnioterminowej. Dla jego pomyślnego rozwiązania konieczne jest spełnienie kilku warunków - "zapewnienie sprawnego funkcjonowania każdego przedsiębiorstwa, równego i zrównoważonego rozwoju regionów kraju; stworzenie warunków do przyciągania inwestycji zagranicznych i krajowych; zwiększenie eksportu, w tym na nowe rynki"⁵⁸. Obecność tematu eksportu na tej liście najważniejszych warunków można wytłumaczyć tym, że "eksport jest podstawą otwartej gospodarki białoruskiej, ponieważ przewiduje on otrzymywanie w kraju waluty obcej, zysków dla przedsiębiorstw, podatków do budżetu Republiki Białoruś"⁵⁹. Wśród białoruskich przedsiębiorstw działających w obecnych trudnych warunkach na rynkach zagranicznych należy wymienić przede wszystkim największego na świecie producenta wywrotek do kamieniołomów i sprzętu transportowego dla górnictwa i budownictwa, który zajmuje około jednej trzeciej światowego rynku wywrotek do kamieniołomów o szczególnie dużej ładowności, **Białoruski Zakład Samochodowy**, którego eksport w 2020 roku rozwija się według kilku głównych kierunków.

Vector one - **regiony Rosji**. Tak więc, w kwietniu 2020 roku, kolejna partia 180-tonowe wywrotki BELAZ-75180 został wysłany do **obwodu murmańskiego** do oddziału JSC "Apatit" w Kirowie, zgodnie z umową podpisaną we wrześniu 2019 roku. W lutym 2020 roku do tego regionu Rosji przyjechały już trzy 130-tonowe ciężarówki. W sumie w ciągu najbliższych trzech lat pojedzie tam co najmniej 50 wozów kopalnianych, które będą zaangażowane w zagospodarowanie złóż apatytowo-

⁵⁸ Wystąpienie Kochanowej na otwarciu drugiej sesji Rady Republiki Białoruś Zgromadzenia Narodowego siódmej konwokacji [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/vystuplenie-kochanovoj-na-otkrytii-vtoroj-sessii-soveta-respubliki-natsionalnogo-sobranija-belarusi-385692-2020/>.

⁵⁹ Zalessky, B.L. Export Culture and Mass Consciousness / B.L. Zalessky // Zhurnalistyka-2016: młyn, problemy i perspektywy: materyalyalyalyaly 18 Mizhnar. sovuk.-prakt. konf., prysveschanai 95-godzhu BDU, 10-11 lat. 2016, Mińsk / Radkal.: S.V. Dubovik (ad. red.). - Edycja. 18. - Mińsk: AAT Paligrafkambinat Nazwa I. Kolasa", 2016. - - C. 234.

nefelinowych w Khibinach. Oczekuje się, że 180-tonowe wywrotki "zostaną później przebudowane na inteligentne i uzyskają nowe właściwości techniczne". Zainstalowane dodatkowe wyposażenie pozwoli na ich obsługę na dużą odległość. W kamieniołomie Njorpakhscoe na wschodzie planowane jest utworzenie eksperymentalnego miejsca pracy urzędów górniczych w trybie bezzałogowym⁶⁰.

W tym samym kwietniu 2020 roku w **Kraju Krasnojarskim** w rafinerii tlenku glinu w Aczyńsku, należącej do JSC Rusal Achinsk, zaczęło pracować sześć kolejnych wywrotek białoruskiego producenta. Odnowienie floty środków transportu górniczego w kopalni Mazulsky pozwoli na zwiększenie wydajności pracy i zmniejszenie wydatków na proces technologiczny wydobycia surowca. Typowy szczegół: w 2020 roku Rusal, jeden z największych producentów aluminium na świecie, planuje zakup kilkudziesięciu białoruskich maszyn, ponieważ "ta maszyna ma wysoką wydajność, jest bardziej ekonomiczna pod względem zużycia paliwa i środków smarnych". Kabiny kierowcy mają ulepszony system widzenia i sterowania, wyposażone są w wygodne fotele i systemy klimatyzacji⁶¹.

Kolejnym rosyjskim regionem, do którego od początku 2020 roku wysłano drugą 130-tonową wywrotkę górniczą BELAZ-75131, jest **Obwód Swierdłowski**, gdzie uralaskie przedsiębiorstwo górniczo-przetwórcze eksploatuje już jedenaście 130-tonowych białoruskich wozów, z których każdy przewozi do półtora tysiąca ton skały na zmianę. Jak ważne jest to dla strony rosyjskiej, takie liczby mówią. Ciężarówki BELAZ działają "na bazie złoża Bazhenov, którego zasoby będą eksploatowane przez ponad 150 lat. Złoże jest zagospodarowywane metodą odkrywkową. Kamieniołom ma 8 km długości, 2,5 km szerokości i 350 m głębokości"⁶².

⁶⁰ BELAZ dostarczył kolejną partię wywrotek do rosyjskiego "Apatity" [Zasoby elektroniczne]. - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belaz-postavil-ocherednuju-partiju-samosvalov-rossijskomu-apatitu-386828-2020/>.

⁶¹ Wywrotki Nemankova, Yu. BELAZ rozpoczęły swoją pracę w Kraju Krasnojarskim (po rosyjsku) // [Zasoby elektroniczne]. - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/karjernye-samosvaly-belaz-pristupili-k-rabote-v-krasnojarskom-krae-386202-2020/>.

⁶² Nemankova, Yu. Kolejna 130-tonowa wywrotka BELAZ rozpocznie pracę w rosyjskim "Uralasbest" / Yu. - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/ocherednoj-130-tonnyj-samosval-belaz-nachnet-rabotu-na-rossijskom-uralasbeste-385689-2020/>.

Wektor drugi - kraje **Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej**. W szczególności **Armenia**, gdzie wiosną 2020 r. wysłano trzy 90-tonowe wywrotki BELAZ-75585. Uzupełnili oni park maszynowy kopalni Sotq, największej w Armenii kopalni złota zajmującej się produkcją czystego złota, której zasoby szacowane są na ponad 120 ton. Należy zaznaczyć, że już teraz 130-tonowe białoruskie maszyny pracują tu z dużą wydajnością. Nowe wywrotki zostały wyposażone w silniki wysokoprężne o mocy do 1200 KM. "W celu zwiększenia niezawodności głównych elementów nośnych wywrotki użyto nowych wysokowytrzymałych stali, a w najbardziej obciążonych miejscach - elementów odlewanych"⁶³.

Wektor trzy to kraje **dalekiego łuku**, których udział w eksporcie Białoruskich Zakładów Samochodowych zwiększył się prawie półtora raza od początku 2020 roku i wyniósł 40%. I tak, w kwietniu, osiem 130-tonowych wywrotek BELAZ-75131 rozpoczęło pracę w kopalni węgla kamiennego, znajdującej się na wyspie Kalimantan w **Indonezji**. Uwzględniono wszystkie życzenia partnerów indonezyjskich i warunki klimatyczne działania. A są to takie tropikalne opcje jak "odpowiednia guma, klimatyzacja, specjalny system chłodzenia"⁶⁴. Białoruski Zakład Samochodowy aktywnie działa na rzecz zwiększenia swojej obecności na kontynencie afrykańskim w **Algierii**, gdzie wiosną 2020 roku wysłał kolejną partię pięciu ładowaczy czołowych BELAZ-78221. W planach firmy jest "udział w wystawach specjalistycznych oraz bezpośrednie negocjacje z zainteresowanymi odbiorcami sprzętu górniczego w regionie"⁶⁵.

Gospodarstwo66 Gomselmash jest jedną z firm białoruskich aktywnie działających na rynkach zagranicznych nawet w tak trudnych warunkach, jak dzisiaj.

⁶³ Nemankova, Yu. BELAZ wysłał do Armenii wywrotki górnicze / Yu. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belaz-otpravil-v-armeniju-karjerye-samosvaly-385547-2020/>.

⁶⁴ Osiem wywrotek BELAZ rozpoczęło pracę w Indonezji [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/vosem-karjernih-samosvalov-belaz-pristupili-k-rabote-v-indonezii-387074-2020/>.

⁶⁵ Nemankova, Yu. Partia ładowaczy BELAZ jest wysyłana do Algierii / Yu. Nemankova // [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/partija-pogruzchikov-belaz-otgruzhena-v-alzhir-385911-2020/>.

⁶⁶ "Gomselmash dostarczył w pierwszym kwartale ponad 270 kombajnów i zestawów maszyn [Zasoby Elektroniczne] na rynki zagraniczne. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/gomselmash-v-i-kvartale-postavil-na-vneshnie-rynki-bolee-270-kombajnov-i-mashinokomplektov-388443-2020>.

Jest producentem kombajnów zbożowych i pastewnych, szewców i kombajnów ziemniaczanych, kosiarek i innych maszyn rolniczych, który już działa na polach Rosji, Ukrainy, Kazachstanu, Chile, Słowacji, Rumunii, Bułgarii, Argentyny, Chin, Korei Południowej, Litwy, Łotwy, Estonii. W pierwszym kwartale 2020 roku spółki holdingowe wysłały do swoich klientów ponad 400 sztuk maszyn. "W tym samym czasie 278 kombajnów samobieżnych i zestawów maszyn zostało dostarczonych poza Białoruś. Rosja, Kazachstan, Ukraina i Mołdawia znajdują się na liście krajów, do których zostały wysłane maszyny. <...> Łącznie przesyłki w tym samym okresie 2019 r. wzrosły o 373%" .

Mińskie Zakłady Ciągnikowe to kolejne przedsiębiorstwo, które aktywnie promuje swoje produkty na rynkach zagranicznych. Tak więc od początku 2020 roku do samego Pakistanu wysłano ponad 250 ciągników. Jest to wymowny dowód na to, że "nawet pomimo kryzysu w wielu krajach azjatyckich i środków ograniczających nałożonych z powodu trudnej sytuacji epidemiologicznej, dostawy pozostają na planowanym poziomie"⁶⁷. W sumie od 1955 roku mińscy producenci ciągników wysłali do tego kraju Azji Południowej ponad 120 tysięcy swoich pojazdów. Firma nie zapomina również o innych kierunkach eksportu. W szczególności, w pierwszym kwartale tego roku, na rynki europejskie wysłano około pięćset pojazdów i zestawów ciągników. Wiele wskazuje na to następujący fakt: "Wywóz produktów MTW OJSC do krajów afrykańskich w pierwszym kwartale 2020 r. wzrósł o 70%"⁶⁸. Dla jednego z krajów tego kontynentu - Sudanu - w kwietniu tego roku powstała kolejna "partia ponad 100 ciągników <...>". Jest to druga dostawa w 2020 r."⁶⁹. Liczby te bardzo przekonująco uzupełniają ten obraz. "Od początku roku firma zwiększyła dostawy do rosyjskich regionów o 20%". Wzrósł również eksport białoruskich maszyn rolniczych

⁶⁷ Od początku roku MTW dostarczyła do Pakistanu ponad 250 ciągników [Electronic Resource]. -- 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/mtz-s-nachala-goda-postavit-v-pakistan-bolee-250-tractorov-388294-2020/>.

⁶⁸ Nemankova, Yu. Eksport produktów MTZ do krajów afrykańskich wzrósł o 70% / Yu. Nemankova // [Zasoby elektroniczne]. - -- 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eksport-produktsii-mtz-v-strany-afriki-vyros-na-70-386540-2020/>.

⁶⁹ Nemankova, Yu. MTZ dostarczy drugą stronę maszyn do Sudanu (w języku rosyjskim) / Yu. - -- 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/mtz-postavit-vtoruju-partiju-tehniki-v-sudan-386164-2020/>.

do Uzbekistanu, Mołdawii, Tadżykistanu, Kirgistanu i Armenii⁷⁰. Dostawy do Tadżykistanu, gdzie w ciągu pierwszych trzech miesięcy tego roku wysłano ponad sto ciągników i zestawów ciągników, podwoiły się. Tendencję tę tłumaczy się w dużej mierze faktem, że "od stycznia 2020 r. części zamienne i komponenty przywożone do Tadżykistanu w celu dalszego montażu maszyn rolniczych nie podlegają podatkowi VAT i opłatom celnym"⁷¹. I tylko w pierwszym kwartale tego roku produkty Mińskich Zakładów Ciągnikowych zostały wysłane na rynki ponad trzydziestu krajów, w tym 22 krajów zagranicznych.

W pierwszym kwartale 2020 roku **Mińskie Zakłady Samochodowe** zwiększyły swoje dostawy do krajów nie należących do WNP prawie dwa i pół razy. Ważnym elementem w osiągnięciu tego wskaźnika był fakt, że na początku tego roku przedsiębiorstwo wraz z firmą Pojsnab LLC z Borisova podpisało umowę na dostawę 73 jednostek sprzętu przeciwpożarowego i ratowniczego do Mongolskiej Agencji Sytuacji Nadzwyczajnych. A MAZ "rozpoczął już realizację kontraktu na dostawę podwozi i montuje pojazdy osobowe na eksport do Mongolii. Wspólny projekt będzie realizowany w tym roku"⁷².

Wiosną 2020 roku przedsiębiorstwo jednostkowe **Amkodor-DOMZ** z siedzibą w Dzierżyńsku w obwodzie mińskim poważnie uaktualniło swoje plany eksportowe, wysyłając w kwietniu pierwszą partię swoich produktów do obwodu rosyjskiego - Republiki Karelii. Tam siedem dźwigów mostowych o udźwigu od 3,2 do 16 ton zostanie wykorzystanych do realizacji projektu inwestycyjnego, do którego rząd Karelii przywiązuje dużą wagę - "stworzenia na terenie dawnego Zakładu Ciągników Omega nowoczesnej technologii importu zastępującej produkcję pełnowymiarowego

⁷⁰ MTW ma dobre wyniki eksportowe: dostawy do Rosji wzrosły o 20%, a do Afryki o 70% [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://ont.by/news/u-mtz-horoshie-pokazateli-po-eksportu-na-20-vyrosli-postavki-v-rossiyu-na-70-v-afriku>.

⁷¹ MTW zwiększyło eksport produktów do Tadżykistanu 2 razy [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/mtz-uvelichil-eksport-produktsii-v-tadzhikistan-v-2-raza-387386-2020/>.

⁷² Nemankova, Yu. MAZ w pierwszym kwartale prawie 2,4-krotnie zwiększyła eksport do krajów nie należących do CSW / Yu. Nemankova // [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/maz-v-i-kvartale-uvelichil-eksport-v-dalnee-zarubezhje-pochti-v-24-raza-387079-2020/>.

sprzętu leśnego: kombajnów i spedytorów⁷³ klasy średniej i ciężkiej. Charakterystyczny szczegół: żurawie mostowe wysyłane do Karelii są urządzeniami nowej generacji, które są sterowane z poziomu podłogi za pomocą sygnału radiowego, co zapewnia wysokie standardy bezpieczeństwa dla personelu. Ważne jest również to, że wiosną tego roku planowana jest wysyłka drugiej partii sprzętu do Karelii z białoruskiego Dzierżyńska.

Kolejną białoruską firmą, która znacząco wzmocniła swoją pozycję na rynku rosyjskim w pierwszym kwartale 2020 roku, jest **SZAO BELGI**. Przez pierwsze trzy miesiące bieżącego roku zmontowano tu 5059 samochodów, a łącznie sprzedano 5230 sztuk. Tak więc "dostawy na rynek rosyjski wzrosły 2,5-krotnie, w pierwszym kwartale wyeksportowano 2705 samochodów"⁷⁴. W 2020 roku firma planuje sprzedać w sumie 28 tys. samochodów, z czego 18 tys. zostanie wysłanych do Rosji.

Białoruscy producenci produktów rolnych i spożywczych nadal zwiększają swoje dostawy za granicę. W pierwszym kwartale 2020 r. ich eksport do 83 krajów wzrósł o prawie 10 proc. do prawie 1,5 mld dolarów. Ważny szczegół: wzrost dostaw zaobserwowano prawie we wszystkich kierunkach. W szczególności "eksport do Rosji wzrósł o 4,4 procent, do krajów WNP z wyłączeniem Rosji - o 24,7 procent, Azji i Oceanii - 2,2 razy, Ameryki i Karaibów - 52,4 procent, UE - 54,3 procent. Chiński kierunek wykazał 2,4-krotny wzrost"⁷⁵. Jednocześnie w ciągu pierwszych trzech miesięcy 2020 roku szczególnie intensywnie wzrosły dostawy białoruskiego mięsa i wyrobów mięsnych, mleka i przetworów mlecznych, ziemniaków na rynki zagraniczne. Te pozytywne tendencje były pod wieloma względami kontynuacją potężnej pracy eksportowej, którą białoruski kompleks rolno-przemysłowy wykazał w 2019 roku.

⁷³ "Amkodor-Honey w Karelii dostał pierwszą partię dźwigów mostowych [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/amkodor-onego-v-karelii-poluchil-pervuju-partiju-mostovyh-kranov-388008-2020/>.

⁷⁴ "BELGIA" w pierwszym kwartale zwiększyła eksport do Rosji 2,5 raza / Yu. Nemankova // [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/beldzhi-v-i-kvartale-uvlichil-eksport-v-rossiju-v-25-raza-386430-2020/>.

⁷⁵ Eksport białoruskich produktów rolnych w pierwszym kwartale zwiększył się o 9,8% [Zasoby elektrotechniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eksport-beloruskoj-selhozproduksii-v-i-kvartale-vyros-na-98-389760-2020/>.

W tym czasie dostawy produktów rolnych i artykułów spożywczych do 104 krajów przekroczyły w ujęciu pieniężnym wartość pięciu i pół miliarda dolarów, co stanowi prawie jedną szóstą eksportu towarów z Białorusi w 2019 roku. Osiągnięcie tego poziomu ułatwiło szereg pozytywnych trendów. Po pierwsze, "wzrosły dostawy mleka i przetworów mlecznych, masła rzepakowego, gotowych lub konserwowanych ryb, owoców i warzyw w puszkach, oleju sojowego, mięsa drobiowego, jaj, czekolady i innych gotowych produktów zawierających kakao i ziemniaki⁷⁶. Po drugie, zwiększyła się dywersyfikacja geograficzna białoruskiego eksportu. Nowe rynki obejmowały kraje niemal wszystkich kontynentów: w Azji - Afganistan; w Afryce - Angola, Benin, Burkina Faso, Gwinea, Kenia, Mauretania, Mozambik, Niger, Sudan, Uganda; w obu Amerykach i na Karaibach - Belize, Kuba, Urugwaj; w Europie - Luksemburg, Finlandia, Albania, Bośnia i Hercegowina. Zróżnicowanie dostaw z Białorusi do tych nowych krajów widać na poniższych przykładach. Na przykład dostawa serwatki i odtłuszczonego mleka w proszku do Afganistanu, słodu do Angoli i Burkina Faso, odtłuszczonego mleka w proszku do Beninu, Mozambiku i Nigru, mleka w puszkach i mleka w proszku na Kubę, napojów alkoholowych do Urugwaju, futer i surowców futrzarskich do Finlandii, cukru i ziemniaków do Albanii oraz ziemniaków do Bośni i Hercegowiny.

Po trzecie, w 2019 roku wzrósł eksport produktów rolnych i artykułów spożywczych na rynek partnerów strategicznych Białorusi - Rosji i Chin. W szczególności jego wolumen wzrósł o trzy procent do 4,3 mld dolarów dla Rosji. Należy zauważyć, że "głównym motorem wzrostu dostaw do Rosji stały się produkty mleczne. Przychody z jego eksportu wzrosły o 23%. Wzrosły również dostawy jaj, włókna lnianego, żelatyny, nasion i oleju rzepakowego⁷⁷.

⁷⁶ Eksport białoruskich produktów rolnych w 2019 roku przekroczył 5,5 miliarda dolarów [Zasoby elektrotechniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eksport-beloruskoj-selhozproduksii-v-2019-godu-prevysil-55-mlrd-378531-2020>.

⁷⁷ W 2020 roku Białoruś planuje dostarczyć do Rosji ponad 3 miliony ton przetworów mlecznych i 316 tysięcy ton mięsa /Ju. Niemankowa // [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-planiruet-postavit-bolee-3-mln-t-molochki-i-316-tys-t-mjasa-v-rossiju-v-2020-godu-378543-2020>.

Jeśli chodzi o Chiny, to dostawy z Białorusi wzrosły o prawie 60% i wyniosły 131,5 mln dolarów. Pozwoliło to na zwiększenie udziału białoruskiego eksportu na rynek chiński do 68 procent w strukturze całego eksportu do Azji i Oceanii. W tym samym czasie "wielkość dostaw przetworzonych produktów mięsnych o wysokiej wartości dodanej (wołowiny i drobiu) wzrosła o 53,3 mln dolarów i osiągnęła 44,1% w całkowitej strukturze eksportu żywności do Chin"⁷⁸. A to, wraz ze zwiększonymi dostawami oleju rzepakowego, włókna lnianego, czekolady, napojów alkoholowych, wody mineralnej, odtłuszczonego mleka w proszku i serwatki w proszku do Niebiańskiego Imperium.

Jeszcze bardziej mozolne plany rozwoju eksportu produktów rolnych i artykułów spożywczych przyjęto na Białorusi w 2020 roku - "zwiększyć dostawy o 4,2% w porównaniu z 2019 rokiem i osiągnąć kwotę ponad 5,7 mld dolarów"⁷⁹. Jednocześnie nadzieje wiązano nie tylko z produktami mlecznymi, ale również z produktami roślinnymi i mięsnymi. W szczególności do samej Rosji zostanie wysłanych 3,6 mln ton przetworów mlecznych i 316 tys. ton produktów mięsnych. Ciekawe perspektywy otwierają się również dla Chin, gdzie w styczniu 2020 roku akredytowano kolejnych 14 nowych producentów wyrobów mięsnych z Białorusi. Wśród nich jest 11 nowych producentów wołowiny - Pińsk, Brześć, Żłobin, Homel, Grodno, Witebsk, Słonim, Wołkowysk, zakłady mięsne, przedsiębiorstwa "Tradycje Brzeskie", "Achawjak Plus", "Miron", a także trzech producentów mięsa drobiowego - "Białoruśnieft-Osobino" i dwie fabryki drobiu "Świt". Zakres produktów dostępnych na eksport na rynek chiński, "w tym nogi z kurczaka, końcówki skrzydeł i produkty uboczne", został rozszerzony o kolejne pięć przedsiębiorstw⁸⁰.

⁷⁸ Pierwszy pociąg kontenerowy z produktami mięsnymi ma zostać wysłany do Chin w tym roku [Zasoby elektroniczne]. - -- 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/pervyj-kontejnernyj-poezd-s-mjasnoj-produktsiej-planirujut-otpravit-v-kitaj-v-etom-godu-378553-2020>.

⁷⁹ Białoruś planuje zwiększyć eksport żywności o 4,2% w 2020 roku [Zasoby elektroniczne]. - -- 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-planiruet-uvlechit-eksport-prodovolstvija-na-42-v-2020-godu-378535-2020>.

⁸⁰ Kolejnych 14 producentów posiada akredytację na dostawy białoruskich produktów mięsnych do Chin [Zasób elektroniczny]. - -- 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/dlja-postavok-beloruskoj-mjasnoj-produktsii-v-kitaj-akkreditovany-esche-14-proizvoditelej-375197-2020/>.

Wszystkie te fakty świadczą o tym, co najważniejsze: kto nie podda się w najtrudniejszych warunkach, wygrywa w końcu, przyczyniając się do przezwyciężenia skutków niekorzystnej sytuacji epidemiologicznej na świecie.

FOR AUTHOR USE ONLY

Białoruś: wolne i specjalne strefy ekonomiczne jako punkty wzrostu w regionach

Ustawa Republiki Białoruś "O wolnych strefach ekonomicznych", przyjęta 7 grudnia 1998 roku, jako jeden z głównych celów utworzenia FEZ określa atrakcyjność "inwestycji w tworzenie i rozwój zorientowanych na eksport oraz zastępujących import branż opartych na nowych i wysokich technologiach"⁸¹. Ponad 20-letnie doświadczenie w działalności tworzonych w kraju SSE pokazuje, że ten model stosunków gospodarczych w regionach wykazuje wiele pozytywnych tendencji w tym okresie, a w przyszłości może stać się jeszcze bardziej efektywnym instrumentem rozwoju społeczno-gospodarczego państwa białoruskiego.

FEZ "Mińsk", założona na Białorusi w 1998 roku, dość skutecznie zmierza do tego celu. Na początku lutego 2020 roku zjednoczyła już 116 przedsiębiorstw będących rezydentami na swoim terytorium, w tym 57 z nich z inwestycjami zagranicznymi. W ciągu swojej ponad 20-letniej historii FEZ stolicy przyciągnął ponad dwa miliardy dolarów inwestycji, w tym od inwestorów z ponad 20 krajów. Zajmując powierzchnię około trzech tysięcy hektarów, obejmuje ona obecnie 23 działki w Mińsku i obwodzie stołecznym, w tym takie miasta jak Mołodeczno, Żodino, Fanipol, Borysów, gdzie z powodzeniem działają przedsiębiorstwa przemysłu maszynowego i metalurgicznego, chemicznego i petrochemicznego, leśnego i budowlanego. Wizytówką FEZ "Mińsk" są tak znani producenci nie tylko na Białorusi, ale i za granicą: "Stadler-Mińsk" - pociągi i tramwaje; grupa firm "Alutech" - komponenty do okiennic ochronnych, systemów bramowych; "Adaani" - sprzęt rentgenowski; "BELGIA" - samochody osobowe i lekkie; "SN AE Europe Industries Bisov" - piły bimetalowe taśmowe i końcowe.

Fakty pokazują, że ten ośrodek przemysłowy na biznesowej mapie Białorusi nadal bardzo aktywnie się rozwija. Wystarczy powiedzieć, że w 2019 roku administracja FEZ "Mińsk" zarejestrowała 17 nowych spółek-rezydentów. Jednym z nich w grudniu 2019 roku był Belagromash, który zamierza stworzyć na terenie Huty

⁸¹ Ustawa Republiki Białorusi o wolnych strefach ekonomicznych [Zasób elektroniczny]. - - 1998. - URL: <http://pravo.by/document/?guide=3871&p0=H19800213>

w Molodechnie produkcję specjalistycznych stalowych kontenerów kolejowych. Innowacyjne właściwości tych kontenerów zwiększą szybkość załadunku i rozładunku towarów dzięki temu, że nowe kontenery będą mogły być podnoszone z jednego środka transportu na drugi - z platformy kolejowej na drogową i odwrotnie. Projekt ten przyciąga również fakt, że "głównym odbiorcą kontenerów jest firma zagraniczna, więc nowa produkcja będzie jak najbardziej zorientowana na eksport". Stworzonych zostanie co najmniej 130 miejsc pracy"⁸².

W przededniu 2020 roku BelMetr Spółka z o.o. stała się rezydentem FEZ. Jej plany obejmują realizację w Żodinie projektu inwestycyjnego dotyczącego produkcji wodomierzy wandaloodpornych o ulepszonej charakterystyce. Należą do nich: zabezpieczenie antymagnetyczne; urządzenie zabezpieczające przed zewnętrznym oddziaływaniem na pokrywę; wysoka czułość miernika; eliminacja zaparowania górnej części obudowy. A niech "produkcja w początkowej fazie będzie prowadzona na terenach dzierżawionych, w przyszłości planuje się budowę nowego budynku produkcyjnego"⁸³.

W 2020 roku liczba mieszkańców FEZ "Mińsk" zaczęła dość intensywnie rosnąć. W połowie stycznia zarejestrowano tu firmę JLLC "Techno-Express" - jednego z czołowych białoruskich producentów w dziedzinie systemów podtrzymywania życia samochodów osobowych. W FEZ spółka planuje realizację projektu inwestycyjnego w zakresie produkcji urządzeń elektrycznych dla wagonów osobowych trakcji lokomotywowej. W szczególności dotyczy to produkcji przekształtników klimatyzacji - "urządzeń przeznaczonych do zasilania silników asynchronicznych instalacji klimatyzacji w kolejowych wagonach pasażerskich jako części urządzeń elektrycznych i systemów podtrzymywania życia"⁸⁴. Projekt ten ma zarówno potencjał importowy,

⁸² Produkcja kontenerów towarowych zostanie uruchomiona w Molodechnie [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/proizvodstvo-gruzovyh-kontejnerov-naladjat-v-molodechno-372673-2019/>.

⁸³ Projekt inwestycyjny dotyczący produkcji wodomierzy będzie realizowany w Zhodino [Zasoby Elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/special/economics/view/investitsionnyj-proekt-po-proizvodstvu-schetchnikov-vody-budet-realizovan-v-zhodino-374581-2019/>.

⁸⁴ Pierwszy rezydent w 2020 roku został zarejestrowany w FEZ "Mińsk". [Zasoby elektroniczne] - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/pervyj-v-2020-godu-rezident-zaregistrirovan-v-sez-minsk-376013-2020/>.

jak i eksportowy, ponieważ głównym odbiorcą wyżej wymienionych produktów będą nie tylko Koleje Białoruskie, lecz również zainteresowane przedsiębiorstwa z najbliższej zagranicy.

Tydzień później, drugi mieszkaniec Bel-Dozer LLC pojawił się w FEZ w 2020 roku. Jego plany obejmują budowę 85zakładu w Fanipolu do produkcji szerokiej gamy specjalistycznego sprzętu do robót ziemnych, budowlanych i transportowych. Tutaj zamierzają "produkować koparko-ładowarki - wielofunkcyjne maszyny do prac budowlanych i remontowych, a także równiarki - wydajne urządzenia specjalne, które są aktywnie wykorzystywane przy budowie i utrzymaniu dróg i lotnisk. <...> Wielkość inwestycji w realizację projektu przekroczy 1 milion euro" .

Kolejny nowy mieszkaniec FEZ "Mińsk", LLC "Emfil Ail", zarejestrowany tutaj na początku lutego 2020 roku, zostanie zakwaterowany w Fanipolu. Charakterystyczną cechą jego projektu inwestycyjnego będzie wyraźna orientacja na eksport produktów. Faktem jest, że "firma planuje uruchomienie produkcji odpylaczy, jak również aktywnych chemicznie elementów filtrujących do oczyszczania powietrza, na bazie których będzie zorganizowana produkcja innowacyjnych urządzeń high-tech.⁸⁶które zostaną zaprojektowane, opracowane i wyprodukowane wyłącznie na zamówienie.

Wreszcie, bardzo niedawny przykład. W maju FEZ "Mińsk" zarejestrował swojego siódmego w 2020 roku rezydenta - LLC "Zasławskije Farby", która zamierza zorganizować w Żoddzinie produkcję specjalnych farb do oznakowania dróg. "Koszt projektu inwestycyjnego szacowany jest na 10 milionów dolarów"⁸⁷. Jak widać, wraz z nadejściem roku 2020 w FEZ "Mińsk" nie zwalnia tempa wzrostu, przyczyniając się do rozwoju społeczno-gospodarczego nie tylko regionu stołecznego, ale całego kraju.

⁸⁵ Nowy mieszkaniec FEZ "Mińsk" zbuduje w Fanipolu zakład produkcji specjalnego sprzętu [Zasoby elektroniczne]. - -- 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/novyy-rezident-sez-minsk-postrait-v-fanipole-zavod-po-proizvodstvu-spetstechniki-376899-2020/>.

⁸⁶ Nowy mieszkaniec FEZ "Mińsk" będzie produkował niestandardowe urządzenia do oczyszczania powietrza [Zasoby elektroniczne]. - -- 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/novyy-rezident-sez-minsk-budet-vypuskat-nestandardnoe-oborudovanie-dlja-ochistki-vozduha-378734-2020>.

⁸⁷ Fabryka farb i lakierów zostanie zbudowana na terenie FEZ "Mińsk" w Żodino [Zasoby elektryczne]. - -- 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/zavod-po-proizvodstvu-lakokrasochnyh-materialov-postrojat-na-territorii-sez-minsk-v-zhodino-390518-2020>.

Wolna Strefa Ekonomiczna "Brześć" była pierwszą, która powstała w Republice Białorusi. Miało to miejsce w 1996 roku. A dziś jest to wieloprofilowy obszar gospodarczy, w którym może rozwijać się działalność przemysłowa, technologiczna i logistyczna. Poza tym część z nich przylega do samochodowych i kolejowych punktów kontrolnych przez granicę państwa i może być wykorzystywana jako element logistyczny. Od czasu utworzenia FEZ, całkowita wielkość inwestycji przekroczyła półtora miliarda dolarów. Te inwestycje zdecydowanie się opłacają. W ciągu trzech kwartałów 2019 roku mieszkańcy FEZ "Brześć" prawie podwoili swoje wkłady do budżetu - z 20,9 mln Br. w 2018 roku do 41 mln Br. obecnie. Obecnie na jego terytorium działają już 73 przedsiębiorstwa z 20 krajów. Warto zauważyć, że w 2018 r. "wyeksportowali towary warte 700 milionów dolarów, a geografia eksportu obejmuje 70 krajów"⁸⁸. Rok później - na początku 2020 roku - "podmioty gospodarcze FEZ wyeksportowały towary o wartości 718 mln USD, a geografia eksportu obejmuje 75 krajów"⁸⁹.

Niemcy są liderem wśród zagranicznych krajów pod względem wielkości inwestycji w FEZ. Inwestorzy niemieccy stanowią jedną trzecią wszystkich dokonanych tu inwestycji zagranicznych. A firmy z niemieckim kapitałem wykazują się wysoką efektywnością ekonomiczną. Wśród nich są "Santa-Bremor", "Discom", "Salamander Window and Door Systems", których wyroby są dobrze znane na Białorusi i za granicą. W szczególności, w kwietniu 2019 roku w Strefie Małej Emisji otwarto nową produkcję materiałów malarskich "Discom", w której budowę zainwestowano około dwóch milionów euro. Firma ta jest częścią niemieckiej grupy DAW SE, która została założona w Niemczech w 1895 roku. "Dzisiaj Discom zatrudnia ponad 250 specjalistów. Otwarcie nowej fabryki pozwoliło na stworzenie około 20 dodatkowych miejsc pracy dla mieszkańców Brześcia"⁹⁰.

⁸⁸ Mieszkańcy FEZ "Brest" podwoili swoje potrącenia do budżetu [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/rezidenty-sez-brest-vdvoe-uvlechili-otchislenija-v-bjudzhet-367876-2019/3>.

⁸⁹ Historia [Zasoby elektroniczne]. -2020. - URL: <https://fezbrest.com/historia>

⁹⁰ Otwarcie nowej produkcji "Disk" [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://fezbrest.com/otkrytie-novogo-proizvodstva-%C2%ABdiskom%C2%BB>.

Włoscy przedsiębiorcy, którzy "zainwestowali już 3 miliony euro w nowe projekty i stworzyli 150 miejsc pracy, są bardzo aktywni w Brzeskim FEZ". W 2018 roku na terenie lotniska otwarto nowy zakład produkcyjny włosko-białoruskiej firmy Friesa Industrie. Produkuje energooszczędne urządzenia do urządzeń chłodniczych"⁹¹ i wykazuje jedną z najwyższych dynamiki wzrostu eksportu wśród przedsiębiorstw BEZ. Należy przypomnieć, że jeszcze w 2010 roku Ministerstwo Rozwoju Gospodarczego Włoch, Ministerstwo Spraw Zagranicznych Białorusi i Komitet Wykonawczy Obwodu Brzeskiego podpisały deklarację o utworzeniu na terytorium FEZ włoskiego okręgu przemysłowego o łącznej powierzchni 26 hektarów. Rok później w Trieście przyjęto protokół ustaleń w sprawie rozwoju tego okręgu przemysłowego, który przewidywał stworzenie najkorzystniejszych warunków dla przyciągnięcia włoskich inwestorów i planował "rozwój włoskiej strefy przemysłowej w Brześciu jako centrum transportowo-logistycznego, które zapewnia przeładunek i tranzyt towarów między Unią Europejską, Unią Celną, a w przyszłości - Chinami"⁹². Tak więc perspektywy dla włoskiego biznesu w FEZ Brest są po prostu ogromne.

Również polscy biznesmeni wykazują duże zainteresowanie Strefą Małej Emisji. Obecnie istnieje 11 przedsiębiorstw z polskim kapitałem, w tym Stomil Sanok BR. Inwestorzy z tego europejskiego kraju "zajmują trzecie miejsce po Niemczech i Rosji". Udział polskich inwestycji w całkowitym wolumenie wynosi 17 procent"⁹³. W szczególności, w marcu 2019 r. została tu zarejestrowana spółka "English Windows" Ltd. z polskimi inwestycjami. "Planuje się stworzyć co najmniej 20 miejsc pracy w nowej firmie"⁹⁴. Jest całkiem możliwe, że w 2020 roku Porozumienie o współpracy pomiędzy administracją FEZ "Brześć" a Dolnośląską Agencją Rozwoju

⁹¹ W Brześciu kontynuowano dyskusję na białorusko-włoskim forum biznesowym [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://fezbrest.com/obsuzhdenie-voprosov-belorussko-italyanskogo-biznes-foruma-prodolzhilos-v-breste>.

⁹² Zalessky, B. Stosunki międzynarodowe i media. Widok z Białorusi / B. Zalesskiy. - Palmarium Academic Publishing, 2014. - - C. 147.

⁹³ Wzmocnienie partnerstwa [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://fezbrest.com/2-ukreplyaya-partnerskie-svyazi>.

⁹⁴ Nowy rezydent FEZ "Brześć" [Zasób elektroniczny] został zarejestrowany. - - 2019. - URL: <https://fezbrest.com/zaregistrirovan-novyyj-rezident-sez-%C2%ABbrest%C2%BB>.

Gospodarczego, podpisane w kwietniu 2017 roku, otrzyma swój dalszy rozwój w postaci konkretnych projektów.

Zainteresowanie współpracą z FEZ "Brześć" wykazują również izraelscy przedsiębiorcy, którzy mają dobry przykład do naśladowania: obecny rezydent Wolnej Strefy Ekonomicznej - "firma z izraelskim kapitałem Fa-UN, która założyła w FEZ produkcję dodatków paszowych do produkcji rolnej"⁹⁵. We wrześniu 2019 roku delegacja z izraelskiego miasta Ashdod, którego port jest największy w Izraelu, dokładnie przeanalizowała doświadczenia FEZ "Brześć", ponieważ 60% wszystkich towarów importowanych do tego bliskowschodniego kraju, w tym również z Santa Bremor, który jest mieszkańcem FEZ, przechodzi przez niego. Należy założyć, że dialog, który rozpoczął się między stronami w sprawie ustanowienia więzi kooperacyjnych między przedsiębiorstwami Brest i Ashdod, będzie się rozwijał w najbliższej przyszłości.

Szwajcarscy przedsiębiorcy są zainteresowani Strefą Małej Emisji. Przyciąga je przede wszystkim korzystna lokalizacja lotniska w Brześciu, która pozwala na wykorzystanie go do prywatnych lotów lotniczych. I dalej, może to być kwestia zlokalizowania tutaj "zakładów produkcyjnych z kapitałem szwajcarskim, związanych z inżynierią mechaniczną i produkcją żywności"⁹⁶.

Wielkość eksportu przedsiębiorstw-rezydentów **Wolnej Strefy Ekonomicznej "Grodnoinvest" zbliżyła się do** miliarda dolarów w 2019 roku, po wzroście o prawie 10% w porównaniu z 2018 rokiem. Pozwoliło to na zwiększenie udziału FEZ w całkowitym eksporcie towarów przemysłowych obwodu grodzieńskiego do 42%. Ogólnie rzecz biorąc, obroty handlowe mieszkańców FEZ przekroczyły 1,5 miliarda dolarów, a nadwyżka wyniosła ponad 380 milionów dolarów. Istnieją dwa główne wektory w geografii tego eksportu: post-sowiecki - Rosja, Ukraina; europejski - Polska, Litwa, Rumunia, Łotwa. Jednocześnie podstawę zaopatrzenia poza granicami

⁹⁵ W administracji FEZ "Brześć" odbyło się spotkanie z delegacją z Izraela [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://fezbrest.com/v-administraczi-sz-%C2%ABbrest%C2%BB-proshla-vstrecha-s-delegaczi-iz-izraila>.

⁹⁶ Administracja FEZ "Brześć" omówiła propozycje szwajcarskiego środowiska biznesowego [Zasób elektroniczny]. - - 2018 . - URL: <https://fezbrest.com/v-administraczi-sz-%C2%ABbrest%C2%BB-obsudili-predlozheniya-delovyix-krugov-shvejczarii> .

Białorusi "stworzyły przedsiębiorstwa z branży obróbki drewna i produkcji mebli (30% całkowitego eksportu), produkcji żywności (27%), budowy maszyn i obróbki metali"⁹⁷. W tej samej linii należy zwrócić uwagę na przemysł chemiczny i włókienniczy, jak również na producentów pojazdów i urządzeń transportowych, wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych. Perspektywy rozwoju w FEZ widziane są w przyciąganiu nowych mieszkańców, którzy dzięki swojej działalności mogliby jeszcze bardziej zwiększyć eksport towarów i usług.

Przypominamy, że FEZ "Grodnoinvest", utworzony w 2002 roku, posiada dziś 12 terytoriów nie tylko w Grodnie, ale także w takich miastach obwodu grodzieńskiego jak Mosty, Nowogródek, Słonim, Szczuczyn, Smorgon, Swisłocz. Do połowy stycznia 2020 r. w FEZ działało 75 firm z kapitałem z 41 krajów. Zamierzają zbudować bardzo wydajne fabryki w Grodnie i Svisloch, tworząc tam ponad 560 nowych miejsc pracy. Jednocześnie "większość produkcji zostanie dostarczona do krajów Unii Europejskiej"⁹⁸.

Rok 2020 rozpoczął się w tym kontekście bardzo produktywnie dla BMS. W szczególności, w lutym została tu zarejestrowana spółka "EUEcoPAC", która zamierza zainwestować ponad milion dolarów w tworzenie zakładów produkcyjnych do produkcji opakowań z papieru jednorazowego użytku i produktów stołkowych. Temat ten jest niewątpliwie bardzo aktualny dla Białorusi, gdzie na poziomie legislacyjnym podejmowane są działania mające na celu zachęcenie firm do stosowania opakowań przyjaznych dla środowiska, w tym papieru. Nowy rezydent FEZ zamierza produkować papierowe torby typu Kraft z uchwytem i bez uchwytu, opakowania kartonowe na lunch, papierowe tuby koktajlowe oraz szklanki do zimnych i gorących napojów. Produkty te "mają być sprzedawane głównie na rynkach zagranicznych". Udział przesyłek eksportowych przekroczy 85%. Głównymi rynkami

⁹⁷ Eksport mieszkańców FEZ Grodnoinvest w 2019 roku był bliski 1 mld dolarów [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eksport-rezidentov-sez-grodnoinvest-v-2019-godu-priblizilsja-k-1mlrd-379958-2020>.

⁹⁸ Cztery firmy z projektami inwestycyjnymi o wartości 190 milionów dolarów [Zasoby elektroniczne] stały się mieszkańcami FEZ Grodnoinvest w 2019 roku. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/rezidentami-sez-grodnoinvest-v-2019-godu-stali-4-kompanii-s-investproektami-na-190-mln-375887-2020/>.

będą kraje Unii Europejskiej"⁹⁹. Ponadto zostanie tu utworzonych 25 nowych miejsc pracy.

W tym samym lutym 2020 roku firma "ZOV-MARKET" stała się rezydentem firmy FEZ, która na bazie niedokończonego obiektu budowlanego w Grodnie stworzy nowoczesne przedsiębiorstwo do produkcji suchej płyty wykończeniowej, baru, wykrojów meblowych. Charakterystyczne jest, że "70% produkcji będzie eksportowane do krajów Unii Europejskiej"¹⁰⁰. Jednym z nowych mieszkańców FEZ może wkrótce zostać firma logistyczna Berango z Francji, która jest zainteresowana realizacją projektu inwestycyjnego w FEZ Grodnoinvest "w celu stworzenia multimodalnego terminalu logistycznego do przetwarzania i czyszczenia kontenerów i zbiorników"¹⁰¹. Negocjacje w tej konkretnej sprawie odbyły się z administracją FEZ w Grodnie w lutym 2020 roku.

Produkty zorientowane na eksport są aktywnie rozwijane, podobnie jak już istniejący mieszkańcy FEZ. W lutym 2020 roku Terrazit Plus LLC zademonstrował nowe innowacyjne pokrętko sterujące VPC ALPHA Grip serii Constellation w ramach innowacyjnego projektu Virpil Controls dotyczącego tworzenia urządzeń do wirtualnego sterowania samolotami, helikopterami, prototypami statków kosmicznych. Co ważne, ten "produkt jest poszukiwany na rynku Europy Zachodniej, prawie cała produkcja jest przeznaczona na eksport".¹⁰²a w projekcie uczestniczą piloci, projektanci, konstruktorzy i twórcy oprogramowania.

W 2019 roku firma Belabedding LLP, która od 2006 roku jest rezydentem Boxspringbett, rozpoczęła produkcję nowych produktów - łóżek kontynentalnych. A

⁹⁹ Produkcja opakowań papierowych zostanie stworzona przez nowego mieszkańca FEZ "Grodnoinvest" [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/proizvodstvo-bumazhnoj-upakovki-sozdast-novyj-rezident-sez-grodnoinvest-379035-2020/>.

¹⁰⁰ LLC "ZOV-MARKET" jest zarejestrowana jako rezydent FEZ "Grodnoinvest" [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://grodnoinvest.by/press-center/ooo-zov-market-zaregistrirvano-v-kachestve-rezidenta-sez-grodnoinvest/>.

¹⁰¹ Francuska firma rozważa możliwość stworzenia terminalu w FEZ "Grodnoinvest" [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/kompanija-iz-frantsii-rassmatrivaet-vozmozhnost-sozdaniya-terminala-v-sez-grodnoinvest-379266-2020/>.

¹⁰² Mieszkaniec FEZ "Grodnoinvest" LLC "Terrazit Plus" zaprezentował nowe innowacyjne produkty [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://grodnoinvest.by/press-center/rezident-sez-grodnoinvest-ooo-terrazit-plyus-predstavil-novuyu-innovacionnyu-produciyu/>...

teraz "ponad 80% produkcji firmy jest eksportowane do Europy Zachodniej"¹⁰³. Uważa się, że działania podjęte w FEZ przyniosą jeszcze bardziej znaczące rezultaty w zakresie zwiększenia eksportu produktów mieszkańców wolnej strefy ekonomicznej "Grodnoinvest" w 2020 roku.

W czerwcu 2019 roku w Republice Białoruś wszedł w życie reżim **Specjalnej Strefy Ekonomicznej** (SSE) dla multimodalnego kompleksu logistycznego "**Bremino-Orsha**", znajdującego się we wsi Bolbasowo, obwód orszański, obwód witebski. Oznacza to, że na Białorusi pojawił się drugi kompleks gospodarczy, funkcjonujący w takim reżimie. Chińsko-białoruski park przemysłowy Velikiy Kamen (Wielki Kamień) był pierwszym na liście specjalnych stref ekonomicznych w 2015 roku. Należy zauważyć, że Kodeks Celny Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej (EWEA) ściśle ogranicza możliwość tworzenia takich jednostek terytorialnych w państwach członkowskich stowarzyszenia integracyjnego. W szczególności, tylko "trzy takie strefy mogą być ustanowione w Rosji, dwie na Białorusi i po jednej w Armenii, Kazachstanie i Kirgistanie"¹⁰⁴. Należy przypomnieć, że termin "specjalna strefa ekonomiczna" odnosi się do terytorium, które ma "szczególny status prawny w stosunku do reszty kraju i preferencyjne warunki ekonomiczne dla przedsiębiorców"¹⁰⁵. SSE tworzone są w celu przyciągnięcia bezpośrednich inwestycji zagranicznych, tworzenia nowych miejsc pracy dla wysoko wykwalifikowanych pracowników, rozwoju bazy eksportowej, minimalizacji kosztów wynikających z braku ceł eksportowych i importowych, przybliżenia produkcji do konsumenta, wykorzystania tańszej siły roboczej oraz rozwoju terenów.

SSE "Bremino-Orsha" ma na celu przyciągnięcie inwestorów z szeregiem przywilejów i ulg podatkowych. W szczególności, zerowe stawki podatków od zysku (przez 9 lat), od nieruchomości (przez 20 lat), od dywidend (do 1 stycznia 2033 r.), a

¹⁰³ FEZ "Grodnoinvest" mieszkaniac Belabedding IOO rozpoczął produkcję nowych produktów [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://grodnoinvest.by/press-center/rezident-sez-grodnoinvest-iooo-belabedding-zapustila-vypusk-novoj-produkcii/>.

¹⁰⁴ W Bolbasowie zaczęła działać specjalna strefa ekonomiczna "Bremino-Orsha". [Zasoby elektroniczne] - - 2019. - URL: <https://news.21.by/other-news/2019/06/27/1827049.html>.

¹⁰⁵ Specjalna Strefa Ekonomiczna (SSE) [Zasoby elektroniczne]. - - 2018. - URL: https://www.audit-it.ru/terms/taxation/osobaya_ekonomicheskaya_zona.html.

także zerowe stawki podatku od towarów i usług (VAT) w przypadku eksportu wyprodukowanych towarów poza EWEA, VAT od sprzedaży, wynajmu lub leasingu nieruchomości przez rezydentów (do 1 stycznia 2033 r.), Wreszcie, specjalny system prawny od 50 lat zajmujący się przetwórstwem przemysłowym, handlem hurtowym, handlem elektronicznym, usługami logistycznymi i magazynowymi, usługami pocztowymi, usługami informacyjnymi i administracyjnymi, badaniami i rozwojem. W tym celu SSE tworzy dwa sektory - przemysłowy i logistyczny. Pierwszy sektor będzie produkował sprzęt gospodarstwa domowego i elektronikę, produkty i preparaty farmaceutyczne, artykuły spożywcze - kawę, herbatę, ryż, a także części samochodowe, perfumy i kosmetyki, chemię gospodarczą, biżuterię. Pojawią się tu również sklepy z wyrobami gotowymi, salony wystawowe, magazyny, centrum biznesowe i parking.

Jeśli chodzi o sektor logistyczny, "będzie on obejmował terminale drogowe, kolejowe i lotnicze. Na terenie Specjalnej Strefy Ekonomicznej znajdować się będzie departamentalny punkt odprawy celnej działający 24 godziny na dobę, służby fitosanitarne i weterynaryjne, oddział banku, agent ubezpieczeniowy oraz biuro pośrednictwa celnego"¹⁰⁶. Do grudnia 2023 r. - terminu zakończenia projektu - inwestycje w ten multimodalny kompleks przemysłowo-logistyczny wyniosą 200 mln dolarów. Planuje się wybudować tu łącznie 17 tys. metrów kwadratowych powierzchni biurowej, 190 tys. metrów kwadratowych powierzchni magazynowej i 280 tys. metrów kwadratowych powierzchni produkcyjnej. Plus 1,7 tys. miejsc parkingowych dla ciężarówek. Na terminalu kolejowym zostaną przetworzone przepływy ładunków pomiędzy krajami Europy i Azji, co pozwala już dziś zaplanować, że "w latach 2018-2022 całkowity przepływ tranzytowy przez "Bremę-Orsha" wyniesie 10 mln ton, produkcja przy pełnej zdolności przeładunkowej - 12 mln ton ładunków rocznie jest planowana na 2026 r."¹⁰⁷.

¹⁰⁶ W Bolbasowie zaczęła działać specjalna strefa ekonomiczna "Bremino-Orsha" [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/osobaja-ekonomicheskaja-zona-bremino-orsha-nachalrabotat-v-bolbasovo-352502-2019/>.

¹⁰⁷ Na Białorusi zaczęła funkcjonować druga specjalna strefa ekonomiczna z preferencyjnym traktowaniem podatkowym [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: https://interfax.by/news/biznes/novosti_kompaniy/1260614/.

Należy zauważyć, że pierwsze kroki w realizacji tego projektu zostały już podjęte. I tak już w lutym 2019 roku pierwszy pociąg eksportowy z białoruskimi towarami - ponad czterdzieści kontenerów - odjechał stąd do chińskiego miasta Nanchang. Jego czas podróży wynosi dziesięć dni. "Transport morski trwałby 40 dni. Pociąg jeździłby raz w miesiącu"¹⁰⁸. W tym samym lutym 2019 roku, LLC "Bremino Group" otworzyła w Bolbasowie pierwszą fazę kompleksu "Bremino-Orsha", w którego realizację zainwestowano około 20 milionów dolarów. Tutaj rozpoczął pracę terminal logistyki samochodowej z parkingiem na 212 samochodów ciężarowych, który już teraz zapewnia przeładunek prawie dwóch milionów ton ładunków rocznie. W pomieszczeniach administracyjnych i domowych znajdują się służby celne, weterynaryjne i kontroli fitosanitarnej, które pracują 24 godziny na dobę. Stworzona infrastruktura umożliwi już teraz kompletowanie i przetwarzanie ładunków oraz otrzymywanie usług niezbędnych do zapewnienia procesu działań logistycznych.

Na początku grudnia 2019 roku Bremino Group Company podpisała umowę z chińskim partnerem Shaanxi Zhongqiao Silk Road Technology Development Co. Ltd., umowa przewidująca pojawienie się na terenie SSE międzynarodowego Obozu Handlowego Jedwabnego Szlaku, który na 62 hektarach będzie dużym kompleksem handlowo-wystawienniczym. Przewiduje się, że "na terenie SSE będzie prowadzona hurtowa i mała hurtowa sprzedaż towarów konsumpcyjnych, dostawa towarów i magazynowanie, działalność handlowa z wykorzystaniem platform elektronicznych, a także wystawy produktów z różnych krajów azjatyckich"¹⁰⁹. Wielkość inwestycji w tym projekcie, realizowanym w ramach chińskiej inicjatywy "Pas i droga", przekroczy 128 milionów białoruskich rubli.

Wszystkie te przykłady bardzo wymownie ilustrują jedną prostą prawdę: pomimo trudnej sytuacji w gospodarce światowej spowodowanej pandemią wirusa koronawirusowego, nigdy nie należy przestawać szukać nowych dróg rozwoju. Tym

¹⁰⁸ Zakrzhevskiy, G. "Bremino-Orsha": na skrzyżowaniu / G. Zakrzhevskiy // Biuletyn transportowy. - - 2019. - 14 lutego. S. 9.

¹⁰⁹ Miasto handlu międzynarodowego pojawi się w specjalnej strefie ekonomicznej "Bremino-Orsha". [Zasoby elektroniczne] - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/mezhdunarodnyj-torgovyj-gorodok-pojavitsja-v-osoboj-ekonomicheskoy-zone-bremino-orsha-371406-2019/>.

bardziej, że kontury jutra zaczynają się już dziś pojawiać na wiele sposobów. Funkcjonowanie wolnych i specjalnych stref ekonomicznych, których wpływ na życie gospodarcze kraju staje się coraz bardziej zauważalny i znaczący, słusznie można przypisać takim kształtom na Białorusi.

FOR AUTHOR USE ONLY

Białoruś - Chiny: współpraca regionalna jest motorem rozwoju

W 2019 roku białorusko-chińskie stosunki strategicznego partnerstwa opartego na zaufaniu i wzajemnie korzystnej współpracy nadal intensywnie się rozwijały, wykazując imponującą dynamikę. Wystarczy powiedzieć, że "w okresie styczeń-czerwiec bieżącego roku [2019] wolumen handlu między Chinami a Białorusią osiągnął 2,053 miliarda dolarów, po wzroście o 22,3% w porównaniu z tym samym okresem ubiegłego roku, natomiast białoruski eksport do Chin wzrósł o 81,9%"¹¹⁰.

Wśród białoruskich obwodów, które w znacznym stopniu przyczyniły się do osiągnięcia takich wskaźników, należy wymienić **obwód miński**, którego eksport "do Chin w pierwszych 9 miesiącach tego roku [2019] wzrósł ponad dwukrotnie - ze 178 mln dolarów do 367 mln dolarów (stopa wzrostu - 206%)"¹¹¹. Podstawą tych dostaw były nawozy potasowe, a także produkty mięsne i mleczarskie takich przedsiębiorstw regionu stołecznego, jak JSC "Agrokombinat Dzierżyński", LLC "Welles-Mit", JSC "Smolevichi Broiler", KUP "Minoblmyasomolprom", JSC "Mińskie Zakłady Mleczarskie nr 1", JSC "Słucki Zakład Sera". Taką pozytywną dynamikę eksportu w dużej mierze tłumaczy fakt, że prawie wszystkie zakłady mleczarskie i szereg przedsiębiorstw przetwórstwa mięsnego obwodu mińskiego mają już zezwolenia na dostawy swoich produktów na rynek chiński. W związku z tym w pierwszych ośmiu miesiącach 2019 roku mięso i produkty mleczarskie zostały wysłane do Chin za ponad 17 milionów dolarów. I, jak się wydaje, skala tych dostaw tylko się zwiększy.

W 2019 r. nadal rośnie również wielkość chińskich inwestycji bezpośrednich w gospodarkę obwodu mińskiego. Ich wzrost przez pierwsze dziewięć miesięcy tego roku wyniósł już prawie dziesięć procent, osiągając wartość 115 milionów dolarów. Większość z nich - ponad 90 milionów dolarów - została zebrana poprzez rozwój produkcji na potrzeby montażu samochodów NWO 'BELGI'. Ale są też inne ciekawe

¹¹⁰ Griszkievicz, A. Rozwój Chin nie może obejść się bez wsparcia i pomocy Białorusi - Cui Tsimin // A. Griszkievicz [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/razvitie-kitaja-nemohet-obojsit-bez-podderzhki-i-pomoschi-belarusi-tsuj-tsimin-367736-2019/>.

¹¹¹ Obwód miński ponad dwukrotnie zwiększył swój eksport do Chin w okresie styczeń-wrzesień [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/minskaja-oblast-velichila-eksport-produktsii-v-kitaj-za-janvar-sentjabr-bolee-chem-v-dva-raza-369062-2019/>.

przykłady. W szczególności, w listopadzie 2019 roku otwarto pierwszą fazę zakładu Belkali-Migao w obwodzie solehorskim, mińskim woblescie. Jest to nie tylko pierwszy wspólny projekt Belaruskali i chińskiej spółki Migao Corporation Limited, lecz również pierwszy zakład na białoruskiej ziemi, który ma produkować azotan potasu, którego produkty mają być sprzedawane w Unii Europejskiej, Turcji, Rosji i Chinach, a także wejść na rynki Afryki Północnej i Ameryki Łacińskiej. Dziś to przedsiębiorstwo zatrudniające łącznie 150 osób działa już 24 godziny na dobę. Ważne jest również to, że "30 absolwentów Soligorsk Mining and Chemical College, między innymi, zostało zatrudnionych w nowych miejscach pracy. Roczna wydajność pierwszego etapu nowej instalacji wynosi 80 tys. ton saletry potasowej i 62 tys. ton nawozów azotowo-potasowych granulowanych"¹¹². Drugi etap budowy zakładu Belkali-Migao ma zostać zakończony i oddany do użytku w ciągu najbliższego roku. Pozwoli to zwiększyć roczne moce produkcyjne zakładu do 160 tys. ton azotanu potasu, który oprócz rolnictwa jest z powodzeniem wykorzystywany także w przemyśle metalurgicznym, w produkcji szkła, materiałów pirotechnicznych i wybuchowych.

Ważnym wydarzeniem dla rozwoju chińskiego wektora współpracy międzynarodowej obwodu mińskiego był udział pięciu przedsiębiorstw obwodu stołecznego Białorusi w drugiej międzynarodowej wystawie importowanych towarów i usług China International Import Expo w **Szanghaju, która odbyła się** w listopadzie 2019 roku. Jednemu z wystawców, Słuckiej Fabryce Serów OJSC, udało się nawet zawrzeć "kontrakt na dostawę produktów o wartości 2 milionów dolarów z Greenland Group Corporation". Kolejny dokument został podpisany z Shanghai Pujia Food Technology Co¹¹³. W chińsko-białoruskim parku przemysłowym "Wielki Kamień", znajdującym się w obwodzie mińskim, na tej samej wystawie w Szanghaju, zarejestrowano dwóch nowych mieszkańców - "Satellite Communications Eurasia"

¹¹² "Białoruski i chiński Migao założyli przedsiębiorstwo, które zajmuje się produkcją azotanu potasu [Zasobów Elektronowych]. –2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belaruskalij-i-kitajskij-migao-zapustili-predprijatje-po-proizvodstvu-nitrata-kalija-368329-2019/>.

¹¹³ Obwód miński i chińska prowincja Guangdong podpisały plan działania na rzecz współpracy [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/minskaja-oblast-i-kitajskaja-provintsija-guandun-podpisali-dorozhnuju-kartu-sotrudnichestva-368717-2019/>.

LLC (ChRL), która utworzy w parku centrum badawcze do rozwoju systemów łączności i kontroli satelitarnej oraz "Flex-n-roll Pro" LLC (Białoruś, USA) z projektem w dziedzinie druku przemysłowego¹¹⁴.

Innym ważnym czynnikiem, który przyczynia się do skutecznej promocji przedsiębiorstw obwodu mińskiego na rynku chińskim, jest rozwój skutecznej współpracy międzyregionalnej z partnerami w Chinach, w tym przede wszystkim z prowincją **115Guangdong**, z którą w listopadzie 2019 roku białoruski region stołeczny podpisał mapę drogową współpracy na lata 2020-2021. Zdaniem stron, dokument ten umożliwi stworzenie wspólnego rynku w oparciu o zasady przejrzystości i wzajemnych korzyści, a także wzmocnienie więzi handlowych i gospodarczych. Bezpośrednia współpraca między regionami jest jednym z głównych celów. W szczególności mówimy już o utworzeniu wspólnego przedsiębiorstwa przetwórstwa mleka w chińskiej prowincji. A chińsko-białoruski park przemysłowy "Great Stone" może realizować projekt związany ze sprzętem medycznym. Chodzi o to, że chińskie przedsiębiorstwo z prowincji Guangdong, które jest zainteresowane tym projektem, "uzyskało już certyfikat na rynku europejskim i jest zainteresowane wprowadzeniem produkcji w Great Stone". <...> Będzie to duży i znaczący projekt nie tylko dla obwodu mińskiego, ale i dla kraju" .

Wśród innych regionów chińskich, które w ostatnim czasie znacznie zwiększyły swoje kontakty z partnerami białoruskimi, należy wymienić również prowincję **Syczuan**. W listopadzie 2019 roku w międzynarodowym porcie kolejowym swojego centrum administracyjnego - mieście, w którym mieszka 20 milionów mieszkańców Chengdu - zarejestrowano Białoruski Narodowy Pawilon Handlu Elektronicznego, a jego budowa i montaż mają być zakończone na początku 2020 roku. Tutaj, w siedmiu strefach na powierzchni prawie półtora tysiąca metrów kwadratowych, białoruskie przedsiębiorstwa różnych kierunków będą mogły zaprezentować swój potencjał

¹¹⁴ Centrum Badań i Rozwoju Systemów Komunikacji Satelitarnej zostanie utworzone w Wielkim Kamieniu [Zasoby Elektroniczne]. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/nauchno-issledovatel'skij-tsentr-sputnikovyh-sistem-kommunikatsii-sozdadut-v-velikom-kamne-368325-2019/>.

¹¹⁵ Obwód miński ponad dwukrotnie zwiększył swój eksport do Chin w okresie styczeń-wrzesień [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/minskaja-oblast-uvlechila-eksport-produktsii-v-kitaj-za-janvar-sentjabr-bolee-chem-v-dva-raza-369062-2019/>.

eksportowy, w tym żywność i napoje, produkty rolne oraz wyroby rzemiosła pomocniczego, do których zostaną również wyposażone pomieszczenia do negocjacji i fora biznesowe. Umieszczenie tego pawilonu w strefie wolnego handlu z dobrą logistyką jest bardzo obiecujące, ponieważ znajduje się tam port kolejowy i dwa duże rynki hurtowe, z których każdy zatrudnia ponad siedem tysięcy chińskich operatorów hurtowych. Interesujące jest również to, że pawilon będzie prezentowany w formie Mirskiego Zamku i ozdobiony białoruskimi symbolami narodowymi. Ważne jest również to, że "na bazie Białoruskiego Pawilonu Narodowego Chiny i Białoruś są gotowe do stworzenia zintegrowanej dwustronnej platformy stosunków, która obejmie takie dziedziny jak gospodarka, kultura, edukacja, turystyka, inwestycje i usługi"¹¹⁶.

Eksporterzy z **obwodu homelskiego zamierzają** aktywnie wykorzystać potencjał białoruskiego Pawilonu Narodowego w Czangdu. Będą to głównie producenci artykułów spożywczych - "mięsnych i mleczarskich <...>, alkoholowych, a także słodczy, które już zadomowiły się na rynkach zagranicznych". Jest ku temu kilka powodów. I tak już w maju 2015 roku Prowincja Homelska i Prowincja Syczuan podpisały umowę o współpracy, która przewidywała organizację współpracy na zasadach partnerstwa, równości, zaufania i wzajemnych korzyści w takich dziedzinach jak gospodarka, rolnictwo, zdrowie i kultura, edukacja, sport i turystyka. Ponadto "nawiązywane będą bezpośrednie kontakty i partnerstwa między miastami obu regionów w celu promowania współpracy w powyższych obszarach"¹¹⁷.

Istotnie, trzy lata później - w sierpniu 2018 roku - umowa bliźniacza została podpisana przez ośrodki administracyjne regionu i prowincji - Homel i Chengdu, deklarując zamiar rozwijania współpracy w zakresie handlu, edukacji, kultury, turystyki, ze szczególnym uwzględnieniem wielkich perspektyw owocnej współpracy w sferze gospodarczej. Faktem jest, że Chengdu nazywane jest oknem, które otwiera drogę do międzynarodowej współpracy między zachodnią częścią Chin a krajami

¹¹⁶ Ceremonia wręczenia tablicy białoruskiego Pawilonu Narodowego [Zasób elektroniczny] odbyła się w Chengdu w Chinach. -- 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/v-kitajskom-chendu-sostojalas-tseremonija-vruchenija-tablichki-belorusskogo-natsionalnogo-pawiljona-368575-2019/>.

¹¹⁷ Sidorchik, obwód homelski i chińska prowincja Syczuan będą współpracować (w języku rosyjskim) / V.Sidorchik // [Zasoby elektroniczne]. -- 2015. - URL: <https://news.tut.by/society/447548.html>.

europejskimi. Pewien rodzaj wizytówki tego chińskiego miasta stał się już "pociągiem towarowym o znaczeniu międzynarodowym "Chengdu - Europa", łączącym Chiny, Kazachstan, Rosję i Białoruś"¹¹⁸. Poza gospodarką strony widzą w edukacji i opiece zdrowotnej jeden z obiecujących obszarów rozwoju partnerstwa, o czym świadczą podpisane w sierpniu 2018 r. dokumenty - Memorandum o partnerstwie strategicznym pomiędzy Chengdu Health Investment Corporation a Homelskim Wojewódzkim Szpitalem Klinicznym dla Osób Niepełnosprawnych Wojny Ojczyźnianej oraz Porozumienie o nawiązaniu współpracy pomiędzy Liceum Ogólnokształcącym w Wuhu a Homelskim Gimnazjum nr 71.

Wśród homelskich przedsiębiorstw, których produkty zostaną zaprezentowane w Białoruskim Pawilonie Narodowym w Czangdu, należy przede wszystkim wymienić firmę Milkavita, która wysłała na chiński rynek swoje produkty siedem razy (!) więcej niż w tym samym okresie w 2018 roku. "Każdego miesiąca przedsiębiorstwo dostarcza do Chin około 500 ton produktów - suszonych produktów mlecznych i produktów płynnych o długim okresie przydatności do spożycia. Główną wielkością eksportu do Chin jest sucha serwatka - około 80%"¹¹⁹. Homelscy eksporterzy, wystawiając swoje produkty w Białoruskim Pawilonie Narodowym w Czangdu, mają nadzieję znacznie rozszerzyć swoją obecność w obwodzie syczuańskim. Pozwoliłoby to również Milkavicie zwiększyć do 2019 r. swoje dostawy do Chin do planowanych trzech milionów dolarów.

Należy zauważyć, że region Homelski rozwija również stosunki partnerskie i partnerskie z innymi regionami Chin. I tak w czerwcu 2019 roku "region Homelski i Chiński Region Autonomiczny **Mongolii Wewnętrznej** podpisały program współpracy na rok 2020"¹²⁰. Z kilkoma miastami chińskimi w Homlu nawiązano

¹¹⁸ Homel i Chińskie Chengdu stały się miastami bliźniaczymi [Zasoby elektroniczne]. - - 2018. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/gomel-i-kitajskij-chendu-stali-gorodami-pobratimami-315608-2018/>.

¹¹⁹ Homelskie przedsiębiorstwo "Milkavita" 7-krotnie zwiększyło swój eksport do Chin [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/gomelskoe-predpriятие-milkavita-narastilo-eksport-v-kitaj-v-7-raz-358197-2019/>.

¹²⁰ Grizkiewicz, A. Homelski region i Chiński Region Autonomiczny Mongolia Wewnętrzna podpisały program współpracy / A. Grizkiewicz // [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/gomelskaja-oblast-i-kitajskij-avtonomnyj-rajon-vnutrennjaja-mongolija-podpisali-programmu-sotrudnichestva-4-2019/>.

również partnerstwa i umowy partnerskie. W szczególności, w 2015 r. zostało podpisane Porozumienie o przyjaźni i współpracy z Harbinem - centrum administracyjnym prowincji **Heilongjiang**. Jednocześnie strony uzgodniły, że "tworzenie wspólnych przedsięwzięć w takich dziedzinach jak budowa maszyn, elektronika, przetwarzanie produktów rolnych <...> we właściwym czasie powinno stać się priorytetem współpracy gospodarczej między Homelem a Harbinem" . Ale najdłuższy związek pomiędzy Homelem a miastem Huayan, w prowincji **Jiangsu**, **trwa** od 1997 roku. Dzięki tym związkom, wspomniana już wcześniej Mlekovita wzięła udział w Międzynarodowej Wystawie Przemysłu Spożywczego w tym chińskim mieście w maju 2019 roku, a w czerwcu 2019 roku na spotkaniu kierownictwa Homelu i Huayana stwierdzono, że strony mają "wielki potencjał do dalszego rozwoju współpracy w różnych dziedzinach, <...> że szczególnie zainteresowanie budzi żywność produkowana w Homelu. Cała ta różnorodność powiązań z chińskimi partnerami pozwoliła Homelowi przekroczyć wielkość wzajemnej wymiany handlowej z Chinami w 2018 roku na poziomie czterdziestu milionów dolarów, a w ciągu czterech miesięcy 2019 roku zbliżyć się do obrotów na poziomie 17 milionów dolarów.

Dość silny rozwój chińskiego wektora zagranicznej działalności gospodarczej w 2019 roku otrzymał w **obwodzie witebskim, o czym świadczą** liczby. Wystarczy powiedzieć, że w ciągu pierwszych ośmiu miesięcy bieżącego roku obroty handlowe tego białoruskiego obwodu "z prowincjami Chin wyniosły 69,6 mln dolarów, eksport - 13,5 mln dolarów, czyli 2,1 razy więcej niż w tym samym okresie w 2018 roku¹²¹. Jednym z efektywnych partnerów obwodu witebskiego w Chinach jest prowincja **Szantung**, która jest jednym z trzech wiodących chińskich regionów. Należy przypomnieć, że pierwsze porozumienie o współpracy zostało podpisane przez strony jeszcze w 2006 roku. Miasta Witebsk i Jinan, Nowopołock i Weihai, Orsha i Qingdao rozpoczęły współpracę w ramach zawartych wówczas porozumień.

¹²¹ Bogacheva, O.V. W obwodzie witebskim razem z Chinami będzie produkować produkty torfowe / O.Bogacheva // [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/v-vitebskoj-oblasti-sovmestno-s-kitaem-budut-vypuskat-torfoproduktsiju-366630-2019/>.

W szczególności Witebsk i Jinan nawiązały stosunki partnerskie w kwietniu 2009 roku. Przemysł ciężki i lekki, obrabiarki, logistyka, technologie informacyjne, a także produkcja sprzętu medycznego i farmaceutyków zostały wówczas wymienione jako obiecujące obszary współpracy między dwoma miastami. Faktem jest, że w tym chińskim mieście mieszka ponad siedem milionów ludzi. I jest stałe zapotrzebowanie na towary wysokiej jakości, co z pewnością otwiera ciekawe możliwości dla producentów z Witebska. We wrześniu 2017 r. strony określiły swoje zamiary współpracy w protokole dotyczącym realizacji umowy o rozwoju współpracy braterskiej na lata 2017-2020. W szczególności, w dziedzinie edukacji, strona chińska zaproponowała dwa projekty: "stypendia dla studentów przyznawane corocznie bliźniaczym miastom Jinan, a także szkoły letnie dla uczniów szkół średnich, w których dzieci uczą się o chińskiej kulturze i stylu życia"¹²². A jeśli chodzi o lepsze wykorzystanie potencjału turystycznego tych dwóch miast, zaproponowano stworzenie wspólnego produktu turystycznego, który byłby poszukiwany i popularny zwłaszcza wśród obywateli Chin.

Jeśli chodzi o miasta Nowopołock i Weihai, współpraca partnerska między nimi została nawiązana w 2006 roku, "ale do tej pory nie prowadziły one dużej aktywności"¹²³. Jednak już w październiku 2019 roku, na marginesie Forum Bliźniaczych Regionów, które odbyło się w prowincji Shandong w Chinach, przedstawiciele obu miast mogli na własne oczy dostrzec te obszary, w których można było z powodzeniem rozwijać relacje partnerskie. Po pierwsze, mówili o ekologii i logistyce w ramach projektu "Jeden pas, jedna ścieżka". Po drugie, biorąc pod uwagę fakt, że miasto Weihai słynie z produkcji najnowocześniejszego sprzętu medycznego, Nowopołock widzi duże perspektywy współpracy również w tej dziedzinie. Z kolei Weihai jest bardzo zainteresowany współpracą z białoruskim miastem w zakresie

¹²² Antonow, S. Witebsk i Jinan określili główne kierunki współpracy na okres do 2020 roku (w języku rosyjskim) / S. Antonow // [Elektroniczny rezumat]. - - 2017. - URL: <http://vitvesti.by/politics/vitebsk-i-tczinan.html>.

¹²³ Demidow, D. Shandun - Nowopołock: horyzonty współpracy. Jakie wspólne interesy zdefiniowało forum regionów bliźniaczych w Chinach? /D. Demidov // [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <http://www.novaya.by/2019/10/22/shandun-novopolock-gorizonty-sotrudnichestva-kakie-vzaimnye-interesy-opredelil-forum-regionov-pobratimov-v-kitae/>.

wyższego i średniego szkolnictwa specjalnego. Dlatego można mieć nadzieję, że pojawienie się tu konkretnych projektów partnerskich nie jest dalekie.

We wrześniu 2018 roku chińskie miasto Qingdao i dystrykt Orsha w obwodzie witebskim podpisały porozumienie o nawiązaniu przyjaznych stosunków. Jednocześnie "przedstawiciele chińskiego biznesu wyrazili zainteresowanie otwarciem zakładu handlowego w Qingdao dla białoruskich wyrobów mięsnych, mleczarskich i piekarskich. a także¹²⁴do współpracy przy budowie multimodalnego kompleksu przemysłowo-logistycznego Bremino-Orsha. Ponadto, w lipcu 2019 r. stało się wiadomo o zamiarze uczestniczenia w budowie szkoły w Orszy dla 1020 uczniów przez gminny wydział edukacji Qingdao. "Taka szkoła może stać się eksperymentalnym miejscem testowania wspólnie opracowanych programów zajęć fakultatywnych z języka chińskiego, literatury, teatru i sztuki w ogóle"¹²⁵.

Wracając do współpracy międzyregionalnej między obwodem witebskim i ogólnie Szantungiem, należy zauważyć, że w październiku 2019 r. obwody te podpisały już Porozumienie o przyjaźni i wszechstronnej współpracy, które jako priorytety dla rozwoju partnerstw określiło "rozwój efektywnego mechanizmu współpracy w handlu i inwestycjach, rozwój współpracy w przemyśle, logistyce transportu, zakładanie wspólnych firm w petrochemii, uzdatnianiu wody, elektronice"¹²⁶. Wszystkie te obszary zostaną konkretnie przełożone na mapę drogową współpracy, która zostanie opracowana w najbliższej przyszłości. Jednym z prawdziwych projektów, które zostaną włączone do programu współpracy między obwodem białoruskim i chińskim, będzie utworzenie w obwodzie witebskim

¹²⁴ Wizyta delegacji Qingdao (ChRL) w okręgu Orsha w obwodzie witebskim [Zasoby elektroniczne]. - - 2018. - URL: <https://cci-vitebsk.by/ru/content/%D0%B2%D0%B8%D0%B7%D0%B8%D1%82-%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%B3%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%B8-%D1%86%D0%B8%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D0%BE-%D0%BA%D0%BD%D1%80-%D0%B2-%D0%BE%D1%80%D1%88%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D1%80%D0%B0%D0%B9%D0%BE%D0%BD-%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%B1%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B9-%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8>.

¹²⁵ Planują zbudować nową szkołę w Orsha. Nie prosty, ale z chińskimi inwestycjami [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://gorod216.by/new/2723>.

¹²⁶ Bogachewa, Obwód Witebski i Obwód Szandunski podpisały umowę o przyjaźni i współpracy / O. Bogachewa // [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/vitebskaja-oblast-i-provintsija-shandun-podpisali-soglashenie-o-druzhbe-i-sotrudnichestve-366479-2019/>.

wspólnego przedsiębiorstwa zajmującego się produkcją wyrobów torfowych. Jego uczestnikami będą "chińskie przedsiębiorstwo o orientacji rolniczej, zainteresowane dostawami produktów z torfu w dużych ilościach" oraz UE "Vitebskoblgaz", w skład którego wchodzi oddział wydobycia i przetwórstwa torfu w okręgu¹²⁷Dokshitsy.

Podsumowując, należy zauważyć, że "Rok obwodów białoruskich w Chinach ma się odbyć w 2020 roku"¹²⁸. Plany te oznaczają, że w niedalekiej przyszłości oba kraje zamierzają dalej rozwijać współpracę międzyregionalną i wzmacniać więzi handlowe i gospodarcze, naukowe i technologiczne, produkcyjne i operacyjne, kulturalne i turystyczne, zwiększając liczbę uczestników tej interakcji.

FOR AUTHOR USE ONLY

¹²⁷ Bogacheva, O.V. W obwodzie witebskim razem z Chinami będzie produkować produkty torfowe / O.Bogacheva // [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/v-vitebskoj-oblasti-sovmestno-s-kitaem-budut-vypuskat-torfoproduktsiju-366630-2019/>.

¹²⁸ Białoruś i Chiny są zainteresowane promowaniem współpracy międzyregionalnej [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-i-kitaj-zainteresovany-v-aktivizatsii-mezhregionalnogo-sotrudnichestva-369121-2019/>.

The Great Stone Industrial Park: projekt, który będzie kształtował przyszłość

W maju 2020 roku minęło pięć lat od czasu, gdy liderzy obu krajów - A. Łukaszenka i S. S. - odwiedzili chińsko-białoruski Park Przemysłowy "Wielki Kamień". Jinping. Wydarzenie to stało się w historii parku swego rodzaju punktem wyjścia do jego szybkiego rozwoju. I rzeczywiście, w tak krótkim czasie położono tu drogi, dostarczono wodę, elektryczność, ogrzewanie i gaz, wzniesiono ponad 60 tysięcy metrów kwadratowych standardowych budynków produkcyjnych, wybudowano pierwszy biurowiec, budynek mieszkalny i ośrodek badawczy, przyciągnięto około 60 projektów inwestycyjnych, których deklarowany wolumen przekroczył miliard dolarów. Wszystko to pozwala zgodzić się z wnioskiem, że "w ciągu pięciu lat Chińsko-Białoruski Park Przemysłowy stał się dobrym poligonem doświadczalnym dla dwustronnej współpracy, promował wzajemne zrozumienie między Chinami i Białorusią, więzi między ich przedsiębiorstwami, ułatwiał wymianę kulturalną". Dlatego "Wielki Kamień" jako zintegrowana strategiczna platforma współpracy handlowej i gospodarczej między Chinami i Białorusią przyciągnął uwagę potencjalnych partnerów z obu naszych państw oraz z innych państw i stał się wzorem współpracy na "Pasie i Drogach"¹²⁹.

Należy zauważyć, że tak duże pochwały dla "Wielkiego Kamienia" pojawiają się nie tylko na Białorusi czy w Chinach. W listopadzie 2019 roku Światowa Federacja Wolnych i Specjalnych Stref Ekonomicznych (FEMOSA) zorganizowała w Monako szczyt, którego głównym tematem było wzmocnienie współpracy i przekształcenie udanych doświadczeń wolnych stref ekonomicznych (FEZ) w narzędzia pracy. Ponad 400 przedstawicieli BEZ z Wielkiej Brytanii, Szwajcarii, Belgii, Holandii, Finlandii, Łotwy, Polski, Włoch, Hiszpanii, Grecji, Turcji, Azji i Afryki, a także Izb Przemysłowo-Handlowych, władz publicznych i potencjalnych inwestorów zagranicznych wzięło udział w tym dużym wydarzeniu. FEMOSA jest organizacją

¹²⁹ Zheng, H. "Wielki kamień" symbolizuje trwałą przyjaźń między Białorusią a Chinami / H. Zheng // [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/comments/view/velikij-kamen-simvoliziruet-tverduju-druzhbu-belarusi-i-knr-hu-chzhen-7289/>.

pozarządową i non-profit wspieraną przez Organizację Narodów Zjednoczonych, która została założona w 1999 roku w Genewie w celu wspierania i promowania wolnych i specjalnych stref ekonomicznych na całym świecie, a w szczególności - w krajach rozwijających się i krajach o gospodarce w okresie transformacji, aby pomóc mieszkańcom BMS w wejściu na rynek międzynarodowy i przyciągnąć inwestycje zagraniczne. Funkcje FEMOSA obejmują opracowywanie norm, zasad i wytycznych dla rozwoju FEZ, zapewnianie im pomocy technicznej, prawnej i ekonomicznej, szkolenie specjalistów. Statystyki mówią, że "obecnie w 130 krajach istnieje 3500 wolnych obszarów celnych, które zapewniają ponad 70 milionów miejsc pracy"¹³⁰. Ale "pomimo korzyści i preferencji oferowanych im we wszystkich krajach, tylko 300-400 jest skutecznych". Wszystko to wynika z zapóźnienia technologicznego, które uniemożliwia BMS stanie się częścią globalnej gospodarki¹³¹.

Republika Białorusi bardzo aktywnie angażuje się w działalność Themis. Szczyt w Monako stał się naprawdę znaczący dla strony białoruskiej, ponieważ to właśnie tam chińsko-białoruski park przemysłowy "Wielki Kamień" otrzymał nagrodę FEMOZA Awards 2019, zwyciężając w kategorii "Najszybciej rozwijający się park przemysłowy". Osobliwością tej kategorii jest to, że "kluczem do wyłonienia zwycięzcy były perspektywy "Wielkiego Kamienia" dla światowych inwestycji i szybkie tempo ich rozwoju¹³². Rzeczywiście, dzisiaj w "Wielkim Kamieniu" strona białoruska stworzyła znaczne korzyści dla mieszkańców - zarówno w zakresie podatków i nabywania gruntów, jak i korzystnego reżimu, w którym rejestracja przedsiębiorstw odbywa się jak najszybciej na zasadzie "one-stop-shop". W rezultacie,

¹³⁰ Barcelona będzie stolicą wolnej strefy w 2019 r. [Zasoby elektroniczne]. - - 2017. - URL: https://ru.wikinews.org/wiki/%D0%91%D0%B0%D1%80%D1%81%D0%B5%D0%BB%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D0%B5%D1%82_%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D1%86%D0%B5%D0%B9_%D1%81%D0%B2%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D1%8B%D1%85_%D0%B7%D0%BE%D0%BD_%D0%B2_2019_%D0%B3%D0%BE%D0%B4%D1%83.

¹³¹ Grigoryeva, V. Prezydent Światowej Federacji Wolnych i Specjalnych Stref Ekonomicznych (Femoza) Juan Torrents Tolosa odwiedził Homel [Zasoby Elektroniczne]. - - 2015. - URL: <https://www.komuby/articles/vse-sezy-v-gosti-k-nam.html>.

¹³² "Wielki Kamień" jest uznawany za najszybciej rozwijający się park przemysłowy na świecie [Electronic Resource]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/velikij-kamen-priznan-samym-bystrorastuschim-industrialnym-parkom-v-mire-369159-2019/>.

"dziś ten park wykazuje niesamowity wzrost, do nas przyjeżdżają inwestorzy z całego świata"¹³³.

Fakty pokazują, że "Wielki Kamień" stał się już międzynarodową platformą dla tworzenia przedsiębiorstw high-tech. Na początku listopada 2019 r. było tu zarejestrowanych 57 mieszkańców. I istnieją wszelkie podstawy, by sądzić, że ich liczba "do końca 2020 roku może wzrosnąć do 80"¹³⁴. Projekt dotyczący stworzenia produkcji baterii słonecznych jest już tutaj realizowany. W lipcu 2019 roku w parku przemysłowym rozpoczęto budowę białorusko-chińskiego zakładu produkcji mechanicznych przekładni z inwestycją w wysokości 17 milionów dolarów. W październiku 2019 roku, zakład do produkcji silników, LLC "MAZ-Veichai", gdzie produkują "małe węzły montaż silników Euro-5 i Euro-6 standardów dla samochodów ciężarowych, pojazdów specjalnych i autobusów. Zdolność produkcyjna przy pracy jednozmianowej będzie wynosić 10 tys. silników rocznie"¹³⁵. Ale jeszcze bardziej imponujące plany są tu przyjmowane na najbliższą przyszłość.

Wśród zadań na rzecz rozwoju parku przemysłowego w 2020 roku wyróżniono "priorytet orientacji na eksport, przyciąganie inwestorów kotwicznych projektami z zakresu wysokich technologii, rozszerzanie działalności międzynarodowej"¹³⁶. Jednocześnie zamierzamy nadal kierować się czterema podstawowymi zasadami rozwoju: "Po pierwsze, jest to globalizacja, ponieważ park przemysłowy nie jest chiński czy białoruski, lecz międzynarodowy. Po drugie, industrializacja. Głównym zadaniem jest przyciągnięcie międzynarodowych klastrów przemysłowych. Po trzecie, jest to digitalizacja, która powinna przynieść ogromne korzyści dla rozwoju parku.

¹³³ Megalgoty w "Wielkim Kamieniu" i rekordach IT - Rumas opowiedział o możliwościach inwestowania na Białorusi [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/megalgoty-v-velikom-kamne-i-rekordy-it-rumas-rasskazal-o-vozmozhnostjah-investirovat-v-belarus-370269-2019/>.

¹³⁴ Liczba mieszkańców Great Stone może wzrosnąć do 80 do końca 2020 roku [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/kolichestvo-rezidentov-velikogo-kamnja-k-kontsu-2020-goda-mozhet-uvelichitsja-do-80-365696-2019/>.

¹³⁵ Otwarcie fabryki silników "Maz-Veichai" w Chińsko-Białoruskim Parku Przemysłowym "Wielki Kamień" [Zasoby Elektroniczne]. - - 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9051>.

¹³⁶ Park Przemysłowy Great Stone zostanie zaprezentowany na Chińskiej Międzynarodowej Wystawie Importowej [Zasóbów Elektronicznych] w listopadzie. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/industrialnyj-park-velikij-kamen-v-nojabre-predstavjat-na-kitajskoj-mezhdunarodnoj-vystavke-importa-367476-2019/>.

<...> Po czwarte, ekologia. Ochrona środowiska i zgodność z wymogami środowiskowymi jest kluczem do zrównoważonego rozwoju"¹³⁷.

Przypomnijmy, że na początku 2020 r. w "Wielkim Kamieniu" było już zarejestrowanych 60 mieszkańców z 15 krajów, w tym również: 33 - z Chińskiej Republiki Ludowej; 15 - z udziałem firm z Austrii, Kanady, Cypru, Estonii, Niemiec, Izraela, Łotwy, Litwy, Rosji, Szwajcarii i Stanów Zjednoczonych Ameryki; 12 - zostały utworzone przez białoruskie podmioty gospodarcze. Do tego czasu w ciągu niespełna pięciu lat wybudowano tu 32 km dróg, położono około 400 km wodociągów i gazociągów, linii elektrycznych, kanalizacji, ukończono 25 budynków o łącznej powierzchni około 300 tys. metrów kwadratowych. A łączna wartość zawartych kontraktów i inwestycji przekroczyła miliard dolarów z 11 krajów.

Mówiąc o trendach obserwowanych dziś w parku przemysłowym, jest kilka głównych. Jednym z nich jest rozwój "Wielkiego Kamienia" jako inteligentnego miasta o innowacyjnym przemyśle i wysokiej jakości życia. Aby osiągnąć ten cel, w lutym 2020 roku Ministerstwo Komunikacji i Informatyzacji Republiki Białorusi, NWAO "Przedsiębiorstwo Rozwoju Parku Przemysłowego" oraz administracja "Wielkiego Kamienia" podpisały umowę o rozwoju technologii 5G w parku przemysłowym. Zauważono, że jednym z najbardziej obiecujących obszarów rozwoju technologii 5G jest tutaj bezobsługowy transport. W związku z tym chińsko-białoruski park przemysłowy powinien stać się "pierwszą na Białorusi bazą modelową dla wprowadzenia technologii 5G"¹³⁸.

Należy zauważyć, że priorytetowymi kierunkami rozwoju Great Stone pozostają: inżynieria, elektronika i telekomunikacja, biotechnologie, farmacja, nowe materiały, logistyka. Jednocześnie kładzie się nacisk na innowacyjną aktywność mieszkańców. A około 20 projektów już przynosi efekty. Wśród nich jest firma handlowo-logistyczna "Chińscy kupcy", która otrzymała zaświadczenie o

¹³⁷ Zheng, H. "Wielki Kamień" staje się strategiczną platformą współpracy białorusko-chińskiej / H. Zheng // [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/interview/velikij-kamen-stanovitsja-strategicheskoj-platfornoj-dlja-belorussko-kitajskogo-sotrudnichestva-7152/>.

¹³⁸ Nemankova, Yu. Pilotażowy projekt rozwoju 5G jest realizowany w "Great stone" / Yu. Nemankova // [Electron resource]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/pilotnyj-proekt-po-razvitiu-5g-realizujut-v-velikom-kamne-381000-2020/>.

prowadzeniu jedyne na Białorusi publicznego składu celnego pod zamknięciem celnym. W listopadzie 2019 roku w Great Stone otwarto budynek produkcyjny Hess Great Stone, spółki zależnej szwajcarskiej firmy Garrosserie Hess AG, zajmującej się produkcją elektrycznego transportu pasażerskiego. "Ten rodzaj transportu będzie charakteryzował się brakiem emisji dwutlenku węgla i cichą pracą. Baterie dachowe zostaną naładowane na ostatnim przystanku w ciągu kilku minut¹³⁹. Ten mieszkaniec parku przemysłowego planuje osiągnąć pełny cykl produkcyjny w 2021 roku, kiedy to zostanie tu już wyprodukowane do pięćdziesięciu karoserii autobusowych.

O dużej aktywności innowacyjnej mieszkańców parku świadczy również fakt, że w marcu 2020 roku producent wyrobów medycznych o szerokim asortymencie "Assomedika" Sp. z o.o., zarejestrowany w "Wielkim Kamieniu" jako rezydent w 2017 roku, "opanował nową produkcję masek oddechowych i filtrów bakteryjno-wirusowych o jednorazowym zastosowaniu dla dorosłych, dzieci i noworodków¹⁴⁰" - produktów zapewniających maksymalną ochronę oddechu przed drobnoustrojami i wirusami, które mogą być stosowane w ciągu 12-24 godzin.

Myślenie w parku przemysłowym i o przyszłości. Świadczy o tym fakt rejestracji chińskiej firmy Sinomach jako rezydenta "Wielkiego Kamienia" w marcu 2020 r. z projektem utworzenia strefy współpracy naukowo-technicznej i rozwoju innowacji, w ramach której planuje się budowę kompleksu budynków administracyjnych przeznaczonych na badania naukowe i infrastrukturę pomocniczą. W pierwszej fazie zamierza "zrealizować cztery projekty badawcze związane z takimi opracowaniami jak urządzenia optyczne, czujniki samochodowe, urządzenia półprzewodnikowe i nowe materiały. Spółka planuje również realizację drugiego etapu projektu¹⁴¹.

¹³⁹ Aleksander Turczyn: Współpraca białorusko-szwajcarska ma poważny potencjał [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9136>.

¹⁴⁰ Uruchomiono produkcję masek oddechowych w parku przemysłowym "Great Stone" [Zasoby elektronów]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/proizvodstvo-dyhatelnyh-masok-otkryto-v-industrialnom-parke-velikij-kamen-383799-2020/>.

¹⁴¹ Nowy rezydent z chińską stolicą jest zarejestrowany w "Wielkim Kamieniu" [Electronic Resource]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/novyj-rezident-s-kitajskim-kapitalom-zaregistririvan-v-velikom-kamne-384192-2020>.

W zakresie rozszerzania międzynarodowej działalności Veliky Kamen Industrial Park, jednym z najbardziej efektywnych narzędzi może być taka forma przyciągania nowych mieszkańców, jak tworzenie subparków w parku, co oznacza "przybycie nie jednego inwestora, ale puli przełomowych firm pod kierownictwem odrębnej firmy zarządzającej". Otwiera to szerokie perspektywy dla dużych korporacji"¹⁴². Należy dodać, że propozycja ta jest skierowana przez administrację parku nie tylko do prowincji chińskich, "ale również do inwestorów z Europy, w szczególności Szwajcarii i Japonii"¹⁴³. Głównym warunkiem dla przyszłych mieszkańców, który musi być spełniony, jest tworzenie w parku przemysłowym przedsiębiorstw z branży zaawansowanych technologii. A przestrzeń i możliwości budowy klastrów i subparków technologicznych w skali kraju wystarczą dla wszystkich tutaj.

Należy zauważyć, że format subparku jest już używany w praktyce w Wielkim Kamieniu. Już w maju 2017 r. został tu otwarty pierwszy etap podparku handlowo-logistycznego, zlokalizowanego na 29 hektarach. Jest to sto tysięcy metrów kwadratowych nieruchomości, z których połowa zajmowana była przez magazyny, a prawie jedna czwarta przez centrum wystawiennicze. "W budowę subparku zainwestowano około 120 milionów dolarów. W najbliższym czasie planuje się rozpoczęcie budowy drugiego etapu. Łącznie terytorium subparku zajmie powierzchnię ponad 90 hektarów, wielkość inwestycji - 500 milionów dolarów"¹⁴⁴.

Podczas 11. spotkania grupy roboczej ds. chińsko-białoruskiego parku przemysłowego, które odbyło się w listopadzie 2018 r. w Pekinie, zauważono, że w niedalekiej przyszłości zapewnione zostanie niezbędne wsparcie dla praktycznej realizacji w "Wielkim Kamieniu" subparków w Harbinie, prowincji Heilongjiang i

¹⁴² Konoga, P. Aleksander Jaroszenko opowiedział o nowych mieszkańcach parku przemysłowego "Wielki kamień", mieście satelitarnym i planach na 2019 r. / P. Konoga // [Zasoby elektroniczne]. - - 2018. - URL: <https://www.sb.by/articles/vysech-pribyl-iz-kamnya.html>.

¹⁴³ "Wielki Kamień" oferuje partnerom zagranicznym możliwość tworzenia subparków [Zasobów Elektronicznych], - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/velikij-kamen-predlagaet-zarubezhnym-partneram-sozdavat-subparki-365694-2019/>.

¹⁴⁴ Anatoli Kalinin wziął udział w otwarciu pierwszego etapu subparku handlowo-logistycznego w Chińsko-Białoruskim Parku Przemysłowym "Wielki Kamień" [Zasoby Elektroniczne]. - - 2017. - URL: <http://www.government.by/ru/content/7228>.

provincji Guangdong. Planowano również "prace nad utworzeniem do końca 2019 r. subparków w parku przemysłowym z prowincjami Sichuan i Shaanxi oraz miastem Hangzhou"¹⁴⁵. Jeśli chodzi o prowincję Guangdong, już w styczniu 2017 r. w jej centrum administracyjnym - mieście Guangzhou odbyła się "ceremonia podpisania umowy o utworzeniu chińskiego (Guangdong) subparku LED w Parku Przemysłowym Great Stone"¹⁴⁶. Jak również pięć innych dokumentów o zamiarze przystąpienia do tej podparki konkretnych firm.

Kolejny przełomowy dokument w kontekście tego tematu został podpisany w listopadzie 2018 roku na pierwszej chińskiej wystawie importowanych towarów i usług w Szanghaju. Jest to porozumienie w sprawie utworzenia Chengdu-European Industrial Sub-Park in the Great Stone. Faktem jest, że Chengdu - administracyjne centrum prowincji Syczuan - posiada znaczny potencjał przemysłowy, w tym rozwinięty przemysł samochodowy i lotniczy, co odpowiada priorytetom chińsko-białoruskiego parku przemysłowego. Ponadto, "Chengdu jest najbardziej ekonomicznie bliskim miastem Chin w stosunku do Europy"¹⁴⁷.

Zwróćmy uwagę na ważny szczegół: w ostatnim czasie odbyło się wiele ważnych spotkań i negocjacji, podczas których omawiano kwestie tworzenia narodowych subparków krajów europejskich w "Wielkim Kamieniu". W szczególności, w sierpniu 2019 roku temat ten był dyskutowany w rządzie Republiki Białorusi z przedstawicielami szwajcarskiego środowiska biznesowego, w tym z kierownictwem Ceres Group Holding AG i szwajcarskiego parku przemysłowego BUSS, którzy pozytywnie ocenili białoruską propozycję nie tylko stworzenia szwajcarskiego subparku w "Wielkim Kamieniu", lecz również "działania jako

¹⁴⁵ Protokół z 11. sesji grupy roboczej ds. zagadnień Chińsko-Białoruskiego Parku Przemysłowego [Zasoby elektroniczne]. - - 2018. - URL: http://belaruschina.by/data/fck/file/minekonomiki/protocol_11.pdf.

¹⁴⁶ Na terenie Parku Przemysłowego Veliky Kamen zostanie utworzona podparka produktów LED [Zasoby elektroniczne]. - - 2017. - URL: <https://industrialpark.by/novosti/2017/v-industrialnom-parke-velikij-kamen-budet-sozdan-subpark-svetodiodnoj-produkcii.html>.

¹⁴⁷ Chińskie Chengdu rozważa możliwość stworzenia zaawansowanych technologicznie gałęzi przemysłu w "Great Stone" [Zasoby elektroniczne]. - - 2018. - URL: https://interfax.by/news/policy/ekonomicheskaya_politika/1251824/.

deweloper i przyciągnięcia szwajcarskiego biznesu do współpracy z Białorusią¹⁴⁸. Na uwagę zasługuje fakt, że już w grudniu 2019 roku w parku przemysłowym zarejestrowana została 60. siedziba - wspomniana już wcześniej "szwajcarska firma Hess Great Stone do produkcji elektrycznych przewozów pasażerskich"¹⁴⁹. A w styczniu 2020 roku na spotkaniu w Rzymie z właścicielami i menadżerami włoskich firm zainteresowanych inwestycjami w projekty parku przemysłowego rozważano w praktyce kwestię "ewentualnego utworzenia w przyszłości włosko-białoruskiego subparku w "Wielkim Kamieniu"¹⁵⁰.

Niewątpliwie wszystkie te fakty podkreślają bardzo wysoką dynamikę rozwoju parku przemysłowego "Wielki Kamień" - projektu, którego rola w gospodarce białoruskiej wkrótce stanie się punktem orientacyjnym zarówno pod względem innowacyjności i inwestycji, jak i technologii.

FOR AUTHOR USE ONLY

¹⁴⁸ Krizhevich, I. Na terytorium "Wielkiego Kamienia" może powstać podpark szwajcarski / I. Krizhevich // [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.sb.by/articles/na-teritorii-velikogo-kamnya-mogut-sozdat-shveysarskiy-subpark-.html>.

¹⁴⁹ Chińsko-białoruski park przemysłowy "Great Stone" ma 60-tego mieszkańca [Electron resource]. - - 2019. - URL: <https://interfax.by/news/biznes/businesses/1268182/>.

¹⁵⁰ Białoruś i Włochy rozważą utworzenie wspólnego subparku w "Wielkim Kamieniu" [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-i-italija-rassmotrjat-vopros-sozdaniya-sovmestnogo-subparka-v-velikom-kamne-376060-2020/>.

Obwód witebski: punkty wzrostu - Posiadanie wolnej strefy ekonomicznej

Obwód witebski jest jednym z tych obwodów Białorusi, gdzie, jak twierdzi głowa państwa, "konieczne jest podjęcie działań technologicznych i organizacyjnych w celu rozwiązania istniejących tam problemów"¹⁵¹ oraz ukierunkowania rozwoju obwodu na innowacyjny kierunek. Wolna strefa ekonomiczna (FEZ) "Witebsk", utworzona dwadzieścia lat temu w 1999 roku, jest jednym z prawdziwych instrumentów używanych w regionie do rozwiązania tego problemu. Do sierpnia 2018 roku składał się z 13 sektorów, w tym 7 sektorów w Witebsku, 4 sektory w Orszy oraz po jednym sektorze w obwodzie witebskim i postawskim.

W sierpniu 2018 roku Republika Białorusi przyjęła dekret nr 346 w sprawie dalszego rozwoju wolnych stref ekonomicznych i intensyfikacji przyciągania inwestycji krajowych i zagranicznych, w którym stwierdzono potrzebę rozszerzenia terytorium i optymalizacji istniejących w kraju stref ekonomicznych - "Mińsk", "Witebsk", "Grodnoinwest", "Mohylew", "Homel-Raton". Założono, że działania podjęte w dekreście "pozwolą zlokalizować mieszkańców, uwzględniając perspektywy ich dalszego rozwoju, zorganizować miejsca pracy, optymalnie wykorzystać wolne działki wraz z istniejącą infrastrukturą inżynierską i transportową, a także przyciągnąć inwestycje w tworzenie¹⁵² branż zorientowanych na eksport i zastępujących import.

Należy zauważyć, że tylko w FEZ "Witebsk" dekret ten określił 16 sektorów, zlokalizowanych nie tylko na terenie Witebska, ale również w innych miastach i osiedlach miejskich obwodu - Postawie, Orszy, Baranie, Bolbasowie, Nowopołocku, Połocku, a także w pobliżu wsi Kosachi i Kopti obwodu witebskiego, z których każdy może i powinien otrzymać potężne impulsy do rozwoju. A plany te zaczęły już być realizowane w praktyce. Na ich terytorium rozpoczęło działalność 48 przedsiębiorstw z udziałem inwestorów z 14 krajów, w tym z Niemiec, Czech, Rosji, Polski, Wielkiej

¹⁵¹ Spotkanie w sprawie rozwoju kompleksu rolno-przemysłowego w obwodzie witebskim [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/soveschanie-po-voprosam-razvitiija-agropromyshlennogo-kompleksa-witebskoj-oblasti-22434/.

¹⁵² Białoruś rozważy możliwość zaciągnięcia pożyczki na budowę infrastruktury energetycznej w FEZ [Zasoby elektroniczne]. - - 2018. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-rassmatrivaet-vozmozhnost-privlechenija-zajma-dlja-stroitelstva-energeticheskoy-infrastruktury-330424-2018/>.

Brytanii, USA, Izraela, Cypru, Estonii, w tym z Niemiec "Witella", Polski "Dekora East", Wielkiej Brytanii "LINPAC Peking East", Estonian Soyuz-Cable, amerykański CESS-Bel i wiele innych, które działają w 25 obszarach produkcyjnych, w tym w inżynierii mechanicznej, elektronice, weterynarii, przemyśle chemicznym, paliwowym, spożywczym i lekkim. A łączna liczba pracowników w przedsiębiorstwach będących rezydentami wynosiła około 11 tys. osób.

W grudniu 2018 r. pierwszy mieszkaniec z kapitałem litewskim pojawił się w FEZ "Witebsk" - LLC "VMG WoodArt", którego zakład produkcyjny znajduje się w pierwszym sektorze FEZ na terenie dawnego lotniska wojskowego na obrzeżach Witebska, które nosi nazwę "Żurzhewo". Nowy rezydent jest częścią jednego z największych producentów i eksporterów mebli i płyt wiórowych w krajach bałtyckich - międzynarodowego holdingu "VMG" z siedzibą w Kłajpedzie, który zrzesza szereg firm na Litwie, Ukrainie i Białorusi. Projekt proponowany dla FEZ "Witebsk" polega na stworzeniu tartaków i fabryk do produkcji płyt wiórowych i mebli. Jego realizacja odbędzie się w dwóch etapach. "Początkowo w okresie do 2023 roku planuje się zainwestować ponad 50 milionów euro w rozwój działalności produkcyjnej, aby stworzyć około 200 miejsc pracy. Łączna wielkość przerobu drewna w spółkach holdingowych wyniesie ok. 700 tys. metrów sześciennych rocznie. W sumie zostanie utworzonych co najmniej 500 miejsc pracy"¹⁵³.

Wśród krajów, z którymi mieszkańcy Witebsk FEZ z powodzeniem rozwijają współpracę, należy wymienić również Łotwę. W ciągu trzech kwartałów 2018 roku ich obroty handlowe z łotewskimi podmiotami gospodarczymi zbliżyły się do 25 milionów dolarów, co stanowi ponad jedną trzecią wolumenu wzajemnej wymiany handlowej całego obwodu witebskiego z tym bałtyckim krajem. "Następujące spółki są zaangażowane w transakcje eksportowo-importowe z Łotwą: LLC "BelGigaSint",

¹⁵³ Mieszkaniec z kapitałem litewskim jest zarejestrowany w FEZ "Witebsk" [Zasoby elektroniczne]. - - 2018. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/rezident-s-litovskim-kapitalom-zaregistririvan-v-sez-vitebsk-330553-2018/>.

LLC "PO "Energokomplekt", OJSC "Vityaz", LLC "Modern-Expo", LLC "Allianceplast", RUPTP "Orsha Len Mill"¹⁵⁴.

Jeszcze bardziej znaczące wyniki są typowe dla interakcji przedsiębiorstw-rezydentów FEZ "Witebsk" z rosyjskimi partnerami, zwłaszcza z Moskwy i obwodu moskiewskiego. Tak więc, tylko w pierwszej połowie 2018 roku obroty z nimi przekroczyły 60 milionów dolarów, a w liderach współpracy biznesowej z Moskwy można nazwać nie tylko OAO "Witebsk Carpets", ale również "przedsiębiorstwa zagraniczne" VIC-zdrowie zwierząt ", LLC" Prodexim ", LLC" TransExpedition ", CJSC" Pozhtehnika¹⁵⁵ " i wiele innych.

Interesujące są również inne konkretne plany FEZ "Witebsk" dotyczące poszerzenia geografii współpracy międzynarodowej. Na przykład chińska firma "Blue Lotus" planowała w 2019 r. uruchomić tu projekt o wartości co najmniej 300 mln dolarów. Jest to kwestia utworzenia przez chińskiego inwestora na terenie FEZ "do dziesięciu przedsiębiorstw produkcyjnych wytwarzających wyroby z drewna - od biomateriałów opałowych po meble"¹⁵⁶. Grupa AL Maya ze Zjednoczonych Emiratów Arabskich, której przedstawiciele odwiedzili Witebsk w lipcu 2018 roku, dostrzegła jeden z obiecujących obszarów współpracy inwestycyjnej w branży farmaceutycznej, "ponieważ bliskowschodni partnerzy mają w tej dziedzinie bogate doświadczenie"¹⁵⁷. Ostatecznie, we wrześniu 2018 roku, administracja FEZ "Witebsk" podpisała umowę o współpracy z indyjską firmą India Advisory, która, zdaniem stron, "będzie służyć jako impuls do dalszej owocnej współpracy i przyciągnięcia indyjskich inwestycji w obwodzie witebskim"¹⁵⁸.

Wysoką dynamikę wzrostu przyciągania bezpośrednich inwestycji zagranicznych wykazali mieszkańcy FEZ "Witebsk" w 2019 roku - trzy i pół raza,

¹⁵⁴ Udział administracji FEZ "Witebsk" w białorusko-lotewskim forum biznesu [Zasób elektroniczny]. - - 2018. - URL: <http://www.fe-z-vitebsk.com/ru/news>.

¹⁵⁵ Udział administracji FEZ "Witebsk" w kompleksowej prezentacji obwodu witebskiego w Moskwie [Zasób elektroniczny]. - - 2018. - URL: <http://www.fe-z-vitebsk.com/ru/news>.

¹⁵⁶ Porozumienie intencyjne zostało podpisane pomiędzy administracją FEZ "Witebsk" a chińską firmą [Zasób elektroniczny]. - - 2018. - URL: <http://www.fe-z-vitebsk.com/ru/news>.

¹⁵⁷ Administracja FEZ "Witebsk" została odwiedzona przez biznesmenów z ZEA [Zasób elektroniczny]. - - 2018. - URL: <http://www.fe-z-vitebsk.com/ru/news>.

¹⁵⁸ Udział administracji FEZ "Witebsk" w białorusko-indyjskim forum biznesowym [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <http://www.fe-z-vitebsk.com/ru/news>.

osiągając poziom 16,5 mln dolarów. W rezultacie "udział FEZ "Witebsk" w portfelu inwestycyjnym obwodu witebskiego na rok 2019 wyniósł prawie 39% i wzrósł o 10 punktów procentowych w porównaniu z rokiem 2018"¹⁵⁹. Wśród mieszkańców FEZ, którzy wykazali się największą aktywnością inwestycyjną są JLLC "Natriks", LLC "Chess-Bell", LLC "Akitama", IUE "VIC animal health". W sumie do realizacji swoich projektów w FEZ przystąpiło 50 mieszkańców, z czego prawie połowa - z kapitałem zagranicznym. Należy zauważyć, że w 2019 roku "osiem organizacji, utworzonych z udziałem inwestorów z Litwy, Szwecji, Hiszpanii, Rosji i Białorusi, otrzymało status rezydenta w FEZ "Witebsk". Łączny wolumen inwestycji w nowe projekty przekracza 52 miliony dolarów, planowane jest stworzenie co najmniej 270 miejsc pracy¹⁶⁰. Najwyraźniej liczby te będą rosnać dopiero w najbliższej przyszłości.

W listopadzie 2019 roku dołączył do nich nowy rezydent - Rubovsky Dolomite Quarry Ltd. z udziałem inwestora litewskiego i projektem uruchomienia produkcji materiałów budowlanych na bazie dolomitu. W tym przypadku mówimy o zorganizowaniu produkcji cegieł hipersprasowanych takich jak "Lego" i innych dekoracyjnych materiałów budowlanych z surowców przyjaznych dla środowiska. Produkcja będzie zlokalizowana na terenie dawnego lotniska na obrzeżach Witebska. Najwyraźniej projekt ma charakter długoterminowy, ponieważ całkowite zasoby dolomitów w obwodzie witebskim "szacuje się na ponad 5 mld ton na głębokości od 2,5 do 38 m, z czego wielkość zatwierdzonych zasobów wynosi 878 mln ton. Dolomitowe złożo "Ruba" jest jednym z największych wśród eksploatowanych złóż na Białorusi"¹⁶¹. W rzeczywistości, i z tego powodu, produkcja materiałów budowlanych na bazie naturalnych surowców jest jednym z priorytetów rozwoju gospodarki obwodu witebskiego.

¹⁵⁹ Mieszkańcy FEZ "Witebsk" zwiększyli wielkość bezpośrednich inwestycji zagranicznych o 3,5 raza [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/special/regions/view/rezidenty-sez-witebsk-uvelichili-objem-prjamymh-inostrannyh-investitsij-v-35-raza-379775-2020/>.

¹⁶⁰ Inwestorzy z 4 krajów planują rozpocząć w tym roku realizację projektów w FEZ "Witebsk". - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/investory-iz-4-stran-planirujut-v-etom-godu-nachat-realizatsiju-proektov-v-sez-witebsk-379788-2020/>.

¹⁶¹ Nowy mieszkaniec FEZ "Witebsk" stworzy produkcję materiałów budowlanych z dolomitu [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/novyj-rezident-sez-witebsk-sozdast-proizvodstvo-stroitelnyh-materialov-iz-dolomita-371163-2019/>.

Kolejnym bardzo obiecującym kierunkiem rozwoju FEZ "Witebsk" jest produkcja wyrobów z drewna. Istnieje już pięć przedsiębiorstw-rezydentów specjalizujących się w tej branży. W szczególności, LLC "VMG Wood Art" tworzy pionowo zintegrowany kompleks obróbki drewna. Inna spółka LLC, Akitama, buduje zakład obróbki drewna o niskiej wartości i produkcji pelletu drzewno-paliwowego. A Karelia Venirs organizuje produkcję forniru. Ponadto w FEZ zarejestrowano dwa inne projekty, w tym organizację produkcji maszyn i urządzeń dla przemysłu drzewnego.

Biorąc pod uwagę oczywiste rosnące zainteresowanie inwestorów projektami przetwórstwa drewna, FEZ "Witebsk" wystąpił z inicjatywą - stworzenia w regionie klastra przetwórstwa drewna, co oznacza związek producentów, ośrodków badawczych i instytucji edukacyjnych, który ma zapewnić korzystne warunki dla innowacji. Wszakże "ta forma współpracy będzie stymulowała rozwój naukowy i ich praktyczne zastosowanie. W rezultacie zwiększy to głębokość obróbki drewna i stworzy produkty o większej wartości dodanej"¹⁶². Uczestnikami tego klastra mogą stać się przedsiębiorstwa, instytucje dodatkowego kształcenia, instytucje edukacyjne, w których szkoleni są specjaliści z tej branży, w tym Witebska Państwowa Wyższa Szkoła Techniczna. Podpisanie porozumienia o utworzeniu klastra obróbki drewna zaplanowano na wiosnę 2020 roku w ramach Międzynarodowego Forum Gospodarczego w Witebsku. Należy założyć, że ta forma koordynacji, która implikuje synergiczny wpływ na wynik, rzeczywiście pomoże we wprowadzeniu innowacji nie tylko w wolnej strefie ekonomicznej, ale i poza nią.

Należy zauważyć, że pojawienie się tego klastra w obwodzie witebskim może być kontynuacją i uzupełnieniem kierunku innowacyjności północnego obwodu białoruskiego. Należy przypomnieć, że już w październiku 2017 roku powstał tu nowopołocki klaster innowacyjno-przemysłowo-petrochemiczny, w skład którego weszły: Urząd Miasta Nowopołocka, Połocki Uniwersytet Państwowy, Centrum Budowy i Instalacji Nr 16, Nowopołock, InterService LLC oraz Nowopołockie Centrum Przedsiębiorczości i Nieruchomości. Już w 2020 roku spodziewany jest

¹⁶² FEZ "Witebsk" proponuje utworzenie klastra obróbki drewna [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/sz-z-vitebsk-predlagaet-sozdat-derevoobrabatyvajuschij-klaster-371147-2019/>.

prawie dwukrotny wzrost liczby jego uczestników, również kosztem uczestników zagranicznych. W szczególności mogą to być chińscy partnerzy z Weihai, czyli bliźniaczego miasta Nowopołocka w prowincji Szantung, którzy są zainteresowani innowacyjnym rozwojem połockich naukowców w celu stworzenia nowych rodzajów produktów petrochemicznych i poprawy charakterystyki produkowanego paliwa. Wśród potencjalnych partnerów klastra wydaje się być firma z Republiki Czeskiej, która jest zainteresowana wejściem na rynek białoruski.

Rosnące zainteresowanie partnerów zagranicznych klastrem petrochemicznym skłania jego organizatorów do optymalizacji mechanizmów interakcji jego uczestników. Z tego względu w 2020 roku planuje się utworzenie tutaj stowarzyszenia, które będzie pełniło rolę centrum koordynującego i będzie formułowało propozycje poprawy wymogów regulacyjnych regulujących działalność podmiotów tej innowacyjnej infrastruktury. Ponadto "stowarzyszenie przejmie również organizację imprez w celu wypracowania efektywnej interakcji pomiędzy uczestnikami, stworzenia portfela wspólnych zamówień, promocji wizerunku klastra oraz poprawy wsparcia kadrowego jego działalności¹⁶³. Istnieją wszelkie powody, aby sądzić, że ten format współpracy może mieć również najbardziej korzystny wpływ na innowacyjny rozwój gospodarki obwodu witebskiego.

A pierwszym rezydentem zarejestrowanym w FEZ w 2020 roku był OOO BelBank, utworzony z udziałem inwestora z Rosji. Projekt inwestycyjny tej firmy obejmuje przebudowę i modernizację zakładów produkcyjnych na obrzeżach Witebska i zakładu JSC "Vityaz", a także instalację dwóch linii do produkcji puszek cynowych do przemysłowej konserwacji żywności. Rozpoczęcie działalności produkcyjnej planowane jest już w 2021 roku. Surowce - biała cyna - będą dostarczane przez Miorsky Metal Rolling Plant, zlokalizowany w obwodzie witebskim, którego uruchomienie planowane jest w drugim kwartale 2021 roku. W rezultacie BelBank LLC będzie najpierw produkował puszki pełnowymiarowe, gdzie dno i powierzchnia boczna stanowią jedną całość, tylko pokrywa będzie zwijana. W drugim etapie firma

¹⁶³ Liczba uczestników nowopołockiego klastra petrochemicznego ma się prawie podwoić [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/chislo-uchastnikov-novopolotskogo-neftehimicheskogo-klastera-planiruetsja-uvelicxit-pochti-v-dva-raza-371161-2019/>.

będzie produkować prefabrykaty składające się z trzech części (dno, korpus i pokrywa)¹⁶⁴. Ważny szczegół: wraz z wyjściem nowego przedsiębiorstwa na pełną moc produkcyjną tutaj zostanie podwojona. I wszystko to będzie wysyłane na rynki zagraniczne.

Obraz inwestycyjny 2020 roku w FEZ "Witebsk" jest bardzo znacząco uzupełniony przez fakt, że już teraz planuje się zarejestrować jako rezydentów co najmniej sześciu spółek utworzonych z udziałem inwestorów z Kanady, Chin, Azerbejdżanu i Rosji. Jednocześnie łączna wartość inwestycji w te projekty przekroczy 100 mln dolarów, a liczba utworzonych miejsc pracy - co najmniej 300. W szczególności, w Połocku mieszkaniec FEZ - Belsun International Corporation LLC o wysokich technologiach - będzie tworzył zaawansowaną technologicznie produkcję wyrobów chemii niskiej mocy, które nie mają analogów w przestrzeni postradzieckiej. Azerbejdżański inwestor będzie produkował innowacyjne produkty przeznaczone "do obsługi różnego rodzaju maszyn, w tym w trudnych warunkach eksploatacji". Rozpoczęcie produkcji planowane jest do końca 2020 r., produkty będą w pełni wysyłane na rynki zagraniczne"¹⁶⁵.

W tym samym Połocku białoruski inwestor zamierza stworzyć produkcję kontenerów ze stali nierdzewnej, w której znajdzie się około 20 miejsc pracy. Białorusko-rosyjski JLLC Nowopołocki Zakład Metalowych Konstrukcji Technologicznych rozważa projekt z inwestycjami w wysokości około 10 milionów dolarów w ocynkowanie ogniowe we wsi Farinovo w obwodzie połockim. Chińska firma zamierza zainwestować około 28 milionów dolarów w kompleks obróbki drewna na obrzeżach Witebska. A spółka Belmatch LLC, utworzona z udziałem inwestora z Kanady, będzie specjalizowała się w produkcji słomy zapalczanej. W Orszy białoruskie przedsiębiorstwo spróbuje uruchomić produkcję peletów paliwowych, a Fabryka PAK zainicjuje projekt organizacji produkcji komponentów do wywrotek.

¹⁶⁴ W FEZ "Witebsk" z udziałem rosyjskiego inwestora stworzy produkcję puszek cynowych [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: [https://www.belta.by/economics/view/v-sez-vitebsk-s-uchastiem-rossijskogo-investora-sozdatut-proizvodstvo-zhestjanyh-banok-377712-2020/](https://www.belta.by/economics/view/v-sez-vitebsk-s-uchastiem-rossijskogo-inwestora-sozdatut-proizvodstvo-zhestjanyh-banok-377712-2020/).

¹⁶⁵ Inwestor z Azerbejdżanu stworzy w FEZ "Witebsk" nowoczesną produkcję chemii niskotonazowej. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/investor-iz-azerbajdzhana-sozdast-vysokotekhnologichnoe-proizvodstvo-malotonnazhnoj-himii-v-sez-vitebsk-381432-2020.>

W 2020 r. w FEZ "Witebsk" odbędzie się kolejne ważne wydarzenie inwestycyjne, ponieważ litewski holding "VMG Group" postanowił rozszerzyć finansowanie projektu inwestycyjnego już zrealizowanego w FEZ ze 100 do 200 mln euro. W tym celu inwestor jest gotowy zorganizować dodatkową produkcję mebli z litego drewna dla powstającego pionowo zintegrowanego kompleksu obróbki drewna. W efekcie liczba miejsc pracy utworzonych w wyniku realizacji projektów holdingu wzrośnie do 1 tysiąca¹⁶⁶. Odbyna się to w celu rozpoczęcia produkcji nowych produktów - stołów i krzeseł - przy produkcji nowych mebli w 2021 roku, których głównym odbiorcą będzie koncern IKEA, który obecnie zapewnia pomoc w finansowaniu tego projektu.

Należy zauważyć, że tylko w 2019 roku do gospodarki obwodu witebskiego przyciągnięto ponad miliard dolarów inwestycji. Dzięki aktywnej polityce inwestycyjnej uruchomiono tu pierwszy na Białorusi zakład produkujący stalowe cylindry bezszwowe. Otwarto nowe przedsiębiorstwa i zakłady produkcyjne do obróbki drewna w powiatach rossońskim, szarkowskim, beszenkowickim, gorodockim i połockim. "Uruchomiono kompleks suszenia zboża w witebskiej fabryce drobiu brojlerów w osiedlu miejskim Surazh oraz zakład przetwórstwa soi przedsiębiorstwa Ekamol-Agro¹⁶⁷. Ponadto w agrokombinacie "Jubileusz" zakończono budowę największego na Białorusi kompleksu mleczarskiego "Kupalinka" dla ponad dwóch tysięcy sztuk bydła. W pierwszej połowie 2020 roku zostaną oddane do użytku dwa kolejne innowacyjne obiekty przedsiębiorstwa rolniczego "Ustie" - kompleks suszenia ziarna do przygotowania nasion rolniczych na 10 tys. ton oraz kompleks mleczarski z systemem udojowym "karuzela robotyczna". A to nie jest kompletna lista. Takie tempo wyznaczają przyciągane dziś inwestycje dla rozwoju tylko jednego z białoruskich regionów, stymulując tworzenie nowych punktów wzrostu na jego terytorium.

¹⁶⁶ Litewski holding "VMG Group" zwiększy wielkość inwestycji w projekty w FEZ "Witebsk" do 200 mln euro [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/litovskij-holding-vmg-grupp-uvelicit-objem-investitsij-po-proektam-v-sez-vitebsk-do-200-mln-evro-379950-2020/>.

¹⁶⁷ Bogacheva, O. Bogacheva // [Zasoby elektroniczne] przyciągnęły do gospodarki obwodu witebskiego ponad 1 miliard dolarów inwestycji w 2019 roku. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/bolce-1-mlrd-investitsij-privlecheno-v-ekonomiku-vitebskoj-oblasti-za-2019-god-378810-2020/>.

Literatura

1. Udział w sesji Wyższej Euroazjatyckiej Rady Gospodarczej [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/uchastie-v-zasedanii-vysshego-evrazijskogo-ekonomicheskogo-soveta-22132/.
2. Strefa Wolnego Handlu EWEA Wietnam [Zasoby Elektroniczne]. - – 2018. - URL: <https://www.economy.gov.by/ru/zst-vietnam-ru/>.
3. EWEA i Wietnam omówiły możliwości rozszerzenia współpracy handlowej i gospodarczej [zasoby elektroniczne]. - – 2019. - URL: <http://www.eurasiancommission.org/ru/nae/news/Pages/13-06-2019-4.aspx>.
4. Nguyen, K.T. Korzysta ze strefy wolnego handlu w Wietnamie i EAEC / K.T. Nguyen // [Zasoby elektroniczne]. - – 2019. - URL: <http://eurasian-studies.org/archives/11237>.
5. Browar, E. In EEC podał szczegóły umowy o strefie wolnego handlu z Singapurem / E. Brewery // [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/v-EEK-rasskazali-podrobnosti-soglasheniya-o-zone-svobodnoj-torgovli-s-singapurom-364247-2019/>.
6. Premier Singapuru zauważa duży potencjał wzrostu w Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej [Electronic Resource]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/special/economics/view/premjer-ministr-singapura-otmechaet-bolshoj-potentsial-rosta-v-evrazijskom-ekonomicheskom-sojuze-364128-2019/>.
7. EWEA i Singapur podpisały umowę w sprawie ustanowienia strefy wolnego handlu [zasoby elektroniczne]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/special/economics/view/eaes-i-singapur-podpisali-soglashenie-o-sozdanii-zony-svobodnoj-torgovli-364131-2019/>.
8. Spotkanie Euroazjatyckiej Rady Międzyrządowej [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9076>.
9. EEU i Serbia podpisały umowę o wolnym handlu [Zasoby elektroniczne]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eaes-i-serbija-podpisali-soglashenie-o-svobodnoj-torgovle-367118-2019/>.

10. Browar, E. Tymczasowa umowa o strefie wolnego handlu między EWEA a Iranem weszła w życie / E. Browar // [Zasoby elektroniczne]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/vremennoe-soglashenie-o-zone-svobodnoj-torgovli-mezhdu-eaes-i-iranom-vstupilo-v-silu-367284-2019/>.

(11) Teheran proponuje ustanowienie grupy roboczej ds. projektów gospodarczych w Iranie i EWEA [Zasoby elektroniczne]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/tegeran-predlagaet-sozdat-rabochuju-gruppu-po-ekonomicheskim-proektam-irana-i-eaes-364137-2019/>.

12. Szefowie rządów państw EWEA przyjęli wspólne oświadczenie z Chinami z okazji wejścia w życie Umowy o współpracy handlowej i gospodarczej między EWEA a Chinami [zasoby elektroniczne]. - – 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9074>.

13. Umowa o współpracy handlowej i gospodarczej między EWEA a Chinami weszła w życie [Zasoby elektroniczne]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/soglashenie-o-torgovo-ekonomicheskomi-sotrudnichestve-eaes-i-kitaja-vstupilo-v-silu-367082-2019/>.

14 . Browar, E. EEC określił trzy główne kierunki współpracy przemysłowej EEEEC z Chinami / E. Brewery // [Zasoby elektroniczne]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eeek-opredelila-tri-osnovnyh-napravlenija-promyshlennogo-sotrudnichestva-eaes-s-kitaem-365900-2019/>.

15. Gryszkiewicz, A. Białoruś jako przewodniczący EWEA będzie dążył do stworzenia pełnowymiarowej unii gospodarczej - Ministerstwa Spraw Zagranicznych / A. Gryszkiewicz // [Zasoby elektroniczne]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-kak-predsedatel-v-eaes-budet-dobivatsja-sozdaniya-polnoformatnogo-ekonomicheskogo-sojuza-mid-366038-2019/>.

16. Browar, E. EEC proponuje przyspieszenie podpisania porozumienia w sprawie procedury eliminacji barier technicznych z krajami trzecimi / E. Brewer // [Zasoby elektroniczne]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eeek-predlagaet-uskorit-podpisanie-soglashenija-o-porjadke-ustraneniya-tehbarjerov-s-tretjimi-stranami-364105-2019/>.

17. Białoruś liczy na wzrost eksportu dzięki umowom EWEA i umowy o wolnym handlu z krajami trzecimi [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-rasschityvaet-na-rost-eksporta-blagodarja-soglashenijam-eaes-o-zst-s-tretjimi-stranami-365828-2019/>.

18. 18) Browar, E. ECE i Indonezja podpisały porozumienie o współpracy / E. Brewery // [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/special/economics/view/eek-i-indonezija-podpisali-memorandum-o-sotrudnichestve-366253-2019/>.

19. Browar, E. Chili jest zainteresowany utworzeniem strefy wolnego handlu z EEU / E. Brewery // [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/chili-projavljaet-interes-k-sozdaniu-zony-svobodnoj-torgovli-s-eaes-365298-2019/>.

20. Grizkiewicz, A. Czili jest zainteresowany długoterminową współpracą z Białorusią - Benity / A. Grizkiewicz // [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/special/politics/view/chili-zainteresovana-v-dolgosrochnom-sotrudnichestve-s-belarusju-benites-365275-2019/>.

21. Browar, E. Kraje Unii Europejskiej Wschodniej zamierzają stworzyć wspólną infrastrukturę przemysłową w Egipcie (w języku rosyjskim) / E. Browar // [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/special/economics/view/strany-eaes-namereny-sozdat-sovmestnuju-promyshlennuju-infrastrukturu-v-egipte-364924-2019/>.

22. ECE i Komisja Unii Afrykańskiej podpisały protokół ustaleń [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <http://www.eurasiancommission.org/ru/nae/news/Pages/24-10-2019-5.aspx>.

23. Shchetkina, M. Zrównoważony rozwój zależy od każdego z nas / M. Shchetkina // [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/interview/view/ustojchivoe-razvitie-zavisit-ot-kazhdogo-iz-nas-6646/>.

24. Białoruś znalazła się na 23. miejscu wśród 156 państw, które zrealizowały CSD w 2018 roku [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL:

<https://www.belta.by/special/politics/view/belarus-zanjala-23-e-mesto-sredi-156-stran-v-dostizhenii-tsur-za-2018-god-333890-2019/>.

25. Białoruś postrzega Agendę 2030 jako podstawę nowej polityki globalnej - "Miaśnikowicza". - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/belarus-rassmatrivaet-povestku-2030-kak-osnovu-dlja-novoj-globalnoj-politiki-mjasnikovich-333892-2019/>.

26. Posiedzenie Prezydium Rady Ministrów Republiki Białorusi [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/8943>.

27. Proponuje się włączyć 280 projektów [Zasoby elektroniczne] do planu rozwoju zapóźnionych regionów Białorusi. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/v-plan-razvitija-otstajuschih-regionov-belarusi-predlagaetsja-vkljuchit-280-proektov-359816-2019/>.

28. Szczetkina: należy zsynchronizować pracę grup regionalnych na rzecz utworzenia CSD na Białorusi [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/society/view/schetkina-rabotu-regionalnyh-grupp-podostizheniju-tsur-v-belarusi-nuzhno-sinhronizirovat-333887-2019/>.

29. Media stworzą osobną grupę w pracy nad stworzeniem CSD na Białorusi - Szczetkina. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/society/view/smi-sostavjat-otdelnuju-gruppu-v-rabote-nad-dostizheniem-tsur-v-belarusi-schetkina-333874-2019/>.

30. Ogłoszono krajowy konkurs dla środków masowego przekazu "Od globalnych celów do działań lokalnych" [Electronic Resource]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/society/view/objjavlen-respublikanskij-konkurs-dlja-smi-ot-globalnyh-tselej-k-lokalnym-dejstvijam-359398-2019/>.

31. Redakcje "7 dni" i "Belaruskaya Dumki" wygrały konkurs na relację z CSD [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/special/society/view/kollektivy-redaktsij-7-dnej-i-belaruskaj-dumki-pobedili-v-konkurse-po-osvescheniju-tsur-373180-2019/>.

32. W 2020 roku Białoruś wzmocni swoje wysiłki na rzecz utworzenia CSD na poziomie regionalnym [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL:

<https://www.belta.by/society/view/v-belarusi-v-2020-godu-usiljat-rabotu-po-dostizheniju-tsur-na-regionalnom-urovne-373167-2019/>.

33. Sergei Rumas: Białoruś opracowuje plan działania w celu stworzenia warunków dla rozwoju gospodarczego [Zasoby elektroniczne]. - – 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9175>.

34. Sergei Rumas przedstawił zespół Pierwszego Wicepremiera [Zasoby Elektroniczne]. - – 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9155>.

35. Sergey Rumas: 22 z 34 szczególnie ważnych projektów inwestycyjnych zostało oddanych do użytku. [Zasoby elektroniczne] - – 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9174>.

36. Shcherbitskiy, A. Wielkość łotewskich inwestycji w obwodzie witebskim przez 9 miesięcy wzrosła 3,5-krotnie / A. Shcherbitskiy // [Zasoby elektroniczne]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/objem-latvijskih-investitsij-v-vitebskuju-oblast-za-9-mesjatsev-vyros-v-35-raza-371103-2019/>.

37. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w gospodarce obwodu brzeskiego w 2020 roku wyniosą co najmniej 90 milionów dolarów [- Zasoby Electronu]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/prjamye-inostrannye-investitsii-v-ekonomiku-breestskoj-oblasti-v-2020-godu-sostavjat-ne-menee-90-mln-374236-2019/>.

38. Polski inwestor zainwestował w produkcję Goryny Agrokombinatu 1,6 mln br. [Zasobów Elektronicznych]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/polskij-investor-vlozhil-v-proizvodstvo-gorynskogo-agrokombinata-br16-mln-373083-2019/>.

39. Kuncewicz, A. Odpowiedzialność wobec społeczeństwa odróżnia dziennikarza od innych tematów związanych z tworzeniem informacji / A. Kuncewicz // [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/opinions/view/otvetstvennost-pered-obschestvom-otlichaet-zhurnalista-ot-drugih-subjektov-sozdaniya-informatsii-7110/>.

40. Karliukewicz, A. Głównym zadaniem środków masowego przekazu jest odzwierciedlenie rzeczywistości ze wszystkimi problemami i trudnościami (w języku

rosyjskim) / A. Karliukewicz // [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: <https://news.21.by/other-news/2019/12/11/1940593.html>.

41. Potencjał ofensywny w sferze informacji został już ukształtowany w niektórych państwach - Makarowie [Zasoby elektroniczne]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/society/view/nastupatelnyj-potensial-v-informatsionnoj-sfere-uzhe-sformirovan-v-nekotoryh-gosudarstvah-makarov-371838-2019/>.

42. Koncepcja bezpieczeństwa informacyjnego Republiki Białorusi [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: <http://president.gov.by/uploads/documents/2019/1post.pdf>.

43. udział w międzynarodowej konferencji w sprawie zwalczania terroryzmu [zasoby elektroniczne]. - – 2019. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/uchastie-v-mezhdunarodnoj-konferentsii-poborbe-s-terrorizmom-21910/.

44. Przemówienie Ministra Spraw Zagranicznych Białorusi W. Makieja podczas ogólnej dyskusji na 74. sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ (26 września 2019 r., Nowy Jork) [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: http://mfa.gov.by/press/news_mfa/b698116bea64ee66.html.

45. Udział w sesji Rady Szefów Państw CIS [Zasoby elektroniczne]. - – 2019. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/rabochij-vizit-v-turkmenistan-22184/.

46. Ławrow: Moskwa z zadowoleniem przyjmuje propozycję Mińska dotyczącą zapewnienia bezpieczeństwa cyfrowego [zasobów elektronicznych]. - – 2019. - URL: <https://tass.ru/politika/7145127>.

47. 47. szczyt Organizacji Układu o Bezpieczeństwie Zbiorowym [Zasoby elektroniczne]. - – 2019. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/sammit-organizatsii-dogovora-o-kollektivnoj-bezopasnosti-22481/.

48. Przemówienie ministra spraw zagranicznych Białorusi V. Makei na 26. posiedzeniu Rady Ministerialnej OBWE (Bratysława, 5 grudnia 2019 r.) [Zasoby elektroniczne]. - – 2019. - URL: <http://mfa.gov.by/press/statements/e8f7cc1b86026dad.html/>

49. Zbudowanie niezawodnego systemu bezpieczeństwa nie jest możliwe jedynie przez siły państwowe - Vakulchik [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/society/view/postroenie-nadezhnoj-sistemy-bezopasnosti-tolko-silami-gosudarstva-nevozmozhno-vakulchik-371768-2019/>.

50. Matveev, V. Koncepcja bezpieczeństwa informacyjnego Białorusi jest planowana do zatwierdzenia wkrótce / V. Matveev // [Zasoby elektroniczne]. - – 2019. - URL: <https://belta.by/society/view/kontseptsiju-informatsionnoj-bezopasnosti-belarusi-planiruetsja-utverdit-v-blizhajshee-vremja-339646-2019/>.

51. 51. posiedzenie Rady Bezpieczeństwa Białorusi [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/zasedanie-soveta-bezopasnosti-belarusi-20668/.

52. Spotkanie z przedstawicielami społeczeństwa i środowisk eksperckich, białoruskich i zagranicznych środków masowego przekazu "Wielka rozmowa z prezydentem" [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/vstrecha-s-predstaviteljami-obshchestvennosti-i-ekspertnogo-soobschestva-belorusskix-i-zarubezhnyx-smi-20590/.

53. Media muszą zjednoczyć się przeciwko fałszywym informacjom i nieprofesjonalności - rezolucja forum mediów [zasoby elektroniczne]. - – 2018. - URL: <https://www.belta.by/society/view/smi-nuzhno-objedinitjsja-v-borbe-s-fejkovoj-informatsiej-i-neprofessionalizmom-rezoljutsija-mediaforuma-317622-2018/>.

54. Pavel Legky: głównym narzędziem w walce z niedokładnymi informacjami w Internecie jest zaufanie ludzi [zasoby elektroniczne]. - – 2018. - URL: <https://www.belta.by/society/view/pavel-legkij-glavnyj-instrument-v-borbe-s-nedostovernoj-informatsiej-v-internete-doverie-ljudej-317648-2018/>.

55. Ministerstwo Informacji i BelCCI podpisały plan wspólnych działań w zakresie informowania mediów o białoruskim eksporcie [Zasoby elektroniczne]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/special/society/view/mininform-i-beltp-podpisali-plan-sovmestnyh-dejstvij-po-osvescheniju-v-smi-belorusskogo-eksporta-339703-2019/>.

56. 56) Digitalizacja przyczynia się do podniesienia poziomu mediów regionalnych - Easy [Zasoby elektroniczne]. - – 2018. - URL: <https://www.belta.by/society/view/tsifrovizatsija-sposobstvuet-povysheniju-urovnja-regionalnyh-smi-legkij-317725-2018/>.

57. Zaufanie publiczności może być podtrzymywane przez okręgowe edycje Melnikowa [Zasobów elektronicznych] z wyjątkową prawdziwością. -- 2019. - URL: <https://belta.by/regions/view/doverie-auditorii-rajonnye-izdaniya-mogut-podderzhivat-iskljuchitelnoj-pravdivostiju-melnikova-338797-2019/>.

58. Rola mediów lokalnych w rozwoju społeczno-gospodarczym regionów zostanie omówiona na spotkaniu krajowym [Zasoby elektroniczne]. - – 2019. -URL: <https://www.belta.by/society/view/rol-mestnyh-smi-v-sotsialno-ekonomicheskom-razviti-regionov-obsudjat-na-respublikanskom-soveschani-337842-2019/>.

59. Wystąpienie Kochanowej na otwarciu drugiej sesji Rady Republiki Białoruś Zgromadzenia Narodowego siódmej konwokacji [Zasób elektroniczny]. - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/vystuplenie-kochanovoj-na-otkrytii-vtoroj-sessii-soveta-respubliki-natsionalnogo-sobranija-belarusi-385692-2020/>.

60. Zalessky, B.L. Export Culture and Mass Consciousness / B.L. Zalessky // Zhurnalistyka-2016: młyn, problemy i perspektywy: mateyryalyaly 18 Mizhnar. nauk.-prekt. konf., prysveschani 95-godzhu BDU, 10-11 lat. 2016, Mińsk / Radkal.: S.V. Dubovik (ad. red.). - Edycja. 18. - Mińsk: AAT Paligrafkambinat Nazwa I. Kolasa", 2016. - – C. 233–236.

61. BELAZ dostarczył kolejną partię wywrotek dla Russian Apatity [Zasoby elektroniczne]. - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belaz-postavil-ocherednuju-partiju-samosvalov-rossijskomu-apatitu-386828-2020/>.

62. Nemankova, Yu. Wywrotki karuzelowe BELAZ rozpoczęły pracę na terenie Krasnojarska (w języku rosyjskim) / Yu. - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/karjernye-samosvaly-belaz-pristupili-k-rabote-v-krasnojarskom-krae-386202-2020/>.

63. Nemankova, Yu. Kolejna 130-tonowa wywrotka BELAZ rozpocznie pracę w rosyjskim "Uralasbest" / Yu. - – 2020. - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/ocherednoj-130-tonnyj-samosval-belaz-nachnet-rabotu-na-rossijskom-uralasbeste-385689-2020/>.

64. Nemankova, Y. BELAZ wysłał do Armenii wywrotki / Yu. -- 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belaz-otpravil-v-armeniju-karjernye-samosvaly-385547-2020/>.

65. Osiem wywrotek górniczych BELAZ rozpoczęło pracę w Indonezji [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/vosem-karjernih-samosvalov-belaz-pristupili-k-rabote-v-indonezii-387074-2020/>.

66. Nemankova, Yu. Partia ładowaczy BELAZ jest wysyłana do Algierii / Yu. Nemankova // [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/partija-pogruzchikov-belaz-otgruzhena-v-alzhir-385911-2020/>.

67. "Gomselmash dostarczył w pierwszym kwartale ponad 270 kombajnów i zestawów maszyn na rynki zagraniczne [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/gomselmash-v-i-kvartale-postavil-na-vneshnie-rynki-bolee-270-kombajnov-i-mashinokomplektov-388443-2020/>.

68. Od początku roku MTW dostarczyła do Pakistanu ponad 250 ciągników [Electronic Resource]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/mtz-s-nachala-goda-postavil-v-pakistan-bolee-250-traktorov-388294-2020/>.

69. Nemankova, Yu. Eksport produktów MTZ do krajów afrykańskich wzrósł o 70% / Yu. Nemankova // [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eksport-produktsii-mtz-v-strany-afriki-vyros-na-70-386540-2020/>.

70. Nemankova, Yu. MTZ dostarczy drugą stronę do Sudanu. / Yu. Nemankova. // [Zasoby elektroniczne] - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/mtz-postavit-vtoruju-partiju-tehniki-v-sudan-386164-2020/>.

71. MTZ ma dobre wyniki eksportowe: dostawy do Rosji wzrosły o 20%, a dostawy do Afryki o 70% [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://ont.by/news/u-mtz-horoshie-pokazateli-po-eksportu-na-20-vyrosli-postavki-v-rossiyu-na-70-v-afriku>.

72. MTW zwiększyło eksport do Tadżykistanu 2 razy [Zasoby elektroniczne]. -
- 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/mtz-uelichil-eksport-produktsii-v-tadzhikistan-v-2-raza-387386-2020/>.

73. Nemankova, Yu. MAZ w pierwszym kwartale prawie 2,4-krotnie zwiększyła eksport do krajów nie należących do CSW / Yu. Nemankova // [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/maz-v-i-kvartale-uelichil-eksport-v-dalnee-zarubezhje-pochti-v-24-raza-387079-2020/>.

74. "Amkodor-Honey w Karelii dostał pierwszą partię dźwigów mostowych [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/amkodor-onego-v-karelii-poluchil-pervuju-partiju-mostovykh-kranov-388008-2020/>.

75. "BELGIA" w pierwszym kwartale zwiększyła eksport do Rosji 2,5-krotnie /Ju. Niemankowa // [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/beldzhi-v-i-kvartale-uelichil-eksport-v-rossiju-v-25-raza-386430-2020/>.

76. Eksport białoruskich produktów rolnych w pierwszym kwartale zwiększył się o 9,8% [Zasoby elektrotechniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eksport-belorusskoj-selhozproduktsii-v-i-kvartale-vyros-na-98-389760-2020/>.

77. Eksport białoruskich produktów rolnych w 2019 roku przekroczył 5,5 miliarda dolarów [Zasoby elektrotechniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eksport-belorusskoj-selhozproduktsii-v-2019-godu-prevysil-55-mlrd-378531-2020/>.

78. J. Niemankowa, J. Białoruś planuje w 2020 roku dostarczyć do Rosji ponad 3 mln ton nabiału i 316 tys. ton mięsa /J. Niemankowa // [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-planiruet-postavit-bolee-3-mln-t-molochki-i-316-tys-t-mjasa-v-rossiju-v-2020-godu-378543-2020/>.

79. Pierwszy pociąg kontenerowy z produktami mięsnymi ma zostać wysłany do Chin w tym roku [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/pervyj-kontejnernyj-poezd-s-mjasnoj-produktsiej-planirujut-otpravit-v-kitaj-v-etom-godu-378553-2020>.

80. Białoruś planuje zwiększyć eksport żywności o 4,2% w 2020 roku [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-planiruet-uvelichit-eksport-prodovolstvija-na-42-v-2020-godu-378535-2020>.

81. Kolejnych 14 producentów posiada akredytację na dostawy białoruskich produktów mięsnych do Chin [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/dlja-postavok-beloruskoj-mjasnoj-produktsii-v-kitaj-akkreditovany-esche-14-proizvoditelej-375197-2020/>.

82. 82) Ustawa Republiki Białorusi o wolnych strefach ekonomicznych [Zasób elektroniczny]. - - 1998. - URL: <http://pravo.by/document/?guide=3871&p0=H19800213>.

83. Produkcja kontenerów towarowych zostanie dostosowana w Molodechnie [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/proizvodstvo-gruzovyh-kontejnerov-naladjat-v-molodechno-372673-2019/>.

84. Projekt inwestycyjny dotyczący produkcji wodomierzy będzie realizowany w Zhodino [Zasoby Elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/special/economics/view/investitsionnyj-proekt-po-proizvodstvu-schetchikov-vody-budet-realizovan-v-zhodino-374581-2019/>.

85. Pierwszy rezydent został zarejestrowany w FEZ "Mińsk" w 2020 roku. [Zasoby elektroniczne] - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/pervyj-v-2020-godu-rezident-zaregistrirovan-v-sez-minsk-376013-2020/>.

86. Nowy mieszkaniec FEZ "Mińsk" zbuduje w Fanipolu zakład produkcji specjalnego sprzętu [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/novyj-rezident-sez-minsk-postroit-v-fanipole-zavod-po-proizvodstvu-spetstehniki-376899-2020/>.

87. Nowy mieszkaniec FEZ "Mińsk" będzie produkował niestandardowe urządzenia do oczyszczania powietrza [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL:

<https://www.belta.by/regions/view/novyy-rezident-sez-minsk-budet-vypuskat-nestandardnoe-oborudovanie-dlja-ochistki-vozduha-378734-2020>.

88. Fabryka farb i lakierów zostanie zbudowana na terenie FEZ "Mińsk" w Żodino [Zasoby elektryczne]. - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/zavod-po-proizvodstvu-lakokrasochnyh-materialov-postrojat-na-territorii-sez-minsk-v-zhodino-390518-2020>.

89. Mieszkańcy FEZ "Brest" podwoili swoje potrącenia do budżetu [Zasoby elektroniczne]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/rezidenty-sez-brest-vdvoe-velichili-otchislenija-v-bjudzhet-367876-2019/3>.

90. Historia [Zasoby elektroniczne]. –2020. - URL: <https://fezbrest.com/historia>

91. Otwarcie nowej produkcji "Discom" [Zasoby elektroniczne]. - – 2019. - URL: <https://fezbrest.com/otkrytie-novogo-proizvodstva-%C2%ABdiskom%C2%BB>.

92. W Brześciu kontynuowano dyskusję na białorusko-włoskim forum biznesowym [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: <https://fezbrest.com/obsuzhdenie-voprosov-belorussko-italyanskogo-biznes-foruma-prodolzhilos-v-breste>.

93. Zalesky, B. Stosunki międzynarodowe i media. Widok z Białorusi / B. Zaleskiy. - Palmarium Academic Publishing, 2014. - – 675 c.

94. Wzmocnienie partnerstwa [Zasoby elektroniczne]. - – 2019. - URL: <https://fezbrest.com/2-ukreplyaya-partnerskie-svyazi>.

95. Nowy rezydent FEZ "Brześć" [Zasób elektroniczny] został zarejestrowany. - – 2019. - URL: <https://fezbrest.com/zaregistririvan-novyy-rezident-sez-%C2%ABbrest%C2%BB>.

96. 96. w administracji FEZ "Brześć" odbyło się spotkanie z delegacją z Izraela [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: <https://fezbrest.com/v-administracii-sez-%C2%ABbrest%C2%BB-proshla-vstrecha-s-delegaciej-iz-izrailya>.

97. Administracja FEZ "Brześć" omówiła propozycje szwajcarskiego środowiska biznesowego [Zasób elektroniczny]. - – 2018 . - URL:

<https://fezbrest.com/v-administraczii-sez-%C2%ABbrest%C2%BB-obsudili-predlozheniya-delovyix-krugov-shvejczarii>.

98. Eksport mieszkańców FEZ Grodnoinvest w 2019 roku był bliski 1 mld dolarów [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eksport-rezidentov-sez-grodnoinvest-v-2019-godu-priblizilsja-k-1mlrd-379958-2020>.

99. Cztery firmy z projektami inwestycyjnymi o wartości 190 milionów dolarów [Zasoby elektroniczne] stały się mieszkańcami FEZ Grodnoinvest w 2019 roku. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/rezidentami-sez-grodnoinvest-v-2019-godu-stali-4-kompanii-s-investproektami-na-190-mln-375887-2020/>.

100. Produkcja opakowań papierowych zostanie stworzona przez nowego mieszkańca FEZ "Grodnoinvest" [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/proizvodstvo-bumazhnoj-upakovki-sozdast-novyj-rezident-sez-grodnoinvest-379035-2020/>.

101. LLC "ZOV-MARKET" jest zarejestrowana jako rezydent FEZ "Grodnoinvest" [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://grodnoinvest.by/press-center/ooo-zov-market-zaregistrirovano-v-kachestve-rezidenta-sez-grodnoinvest/>.

102. Francuska firma rozważa możliwość stworzenia terminalu w FEZ "Grodnoinvest" [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/kompanija-iz-frantsii-rassmatrivaet-vozmozhnost-sozdaniya-terminala-v-sez-grodnoinvest-379266-2020/>.

103. FEZ "Grodnoinvest" rezydent LLC "Terrazit Plus" zaprezentował nowe innowacyjne produkty [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://grodnoinvest.by/press-center/rezident-sez-grodnoinvest-ooo-terrazit-plyus-predstavil-novuyu-innovacionnuyu-producciyu>.

104. FEZ "Grodnoinvest" mieszkańiec Belabedding IOO rozpoczął produkcję nowych produktów [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://grodnoinvest.by/press-center/rezident-sez-grodnoinvest-iooo-belabedding-zapustila-vypusk-novoj-produkcii/>.

105. W Bolbasowie zaczęła działać specjalna strefa ekonomiczna "Bremino-Orsha". [Zasoby elektroniczne] - - 2019. - URL: <https://news.21.by/other-news/2019/06/27/1827049.html>.

106. Specjalna Strefa Ekonomiczna (SSE) [Zasoby elektroniczne]. - - 2018. - URL: https://www.audit-it.ru/terms/taxation/osobaya_ekonomicheskaya_zona.html.

107. W Bolbasowie zaczęła działać specjalna strefa ekonomiczna "Bremino-Orsha" [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/osobaja-ekonomicheskaja-zona-bremino-orsha-nachala-rabotat-v-bolbasovo-352502-2019/>.

108. Na Białorusi zaczęła funkcjonować druga specjalna strefa ekonomiczna z preferencyjnym traktowaniem podatkowym [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: https://interfax.by/news/biznes/novosti_kompaniy/1260614/.

109. Zakrzhevskiy, G. "Bremino-Orsha": na skrzyżowaniu / G. Zakrzhevskiy // Biuletyn transportowy. - - 2019. - 14 lutego. S. 9.

110. Międzynarodowe miasto handlowe pojawi się w specjalnej strefie ekonomicznej "Bremino-Orsha". [Zasoby elektroniczne] - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/mezhdunarodnyj-torgovyj-gorodok-pojavitsja-v-osoboj-ekonomicheskoy-zone-bremino-orsha-371406-2019/>.

111. Griszkievich, A. Rozwój Chin nie może obejść się bez wsparcia i pomocy Białorusi - Cui Tsimin // A. Griszkievich [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/razvitie-kitaja-ne-mozhet-obojtis-bez-podderzhki-i-pomoschi-belarusi-tsuj-tsimin-367736-2019/>.

112. Obwód miński ponad dwukrotnie zwiększył swój eksport do Chin w okresie styczeń-wrzesień [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/minskaja-oblast-velichila-eksport-produktsii-v-kitaj-za-janvar-sentjabr-bolee-chem-v-dva-raza-369062-2019/>.

113. "Białoruski i chiński Migao założył przedsiębiorstwo produkcji azotanu potasu [Zasobów Elektronowych]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belaruskalij-i-kitajskij-migao-zapustili-predpriятие-po-proizvodstvu-nitrata-kalija-368329-2019/>.

114. Obwód miński i chińska prowincja Guangdong podpisały plan działania na rzecz współpracy [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/minskaja-oblast-i-kitajskaja-provintsija-guandun-podpisali-dorozhnuju-kartu-sotrudnichestva-368717-2019/>.

115. W "Wielkim Kamieniu" [Zasobach Elektronicznych] utworzone zostanie Centrum Badawcze Systemów Komunikacji Satelitarnej. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/nauchno-issledovatel'skij-tsentr-sputnikovyh-sistem-kommunikatsii-sozdatut-v-velikom-kamne-368325-2019/>.

116. 116. uroczystość wręczenia płyty Białoruskiego Pawilonu Narodowego [Zasób elektroniczny] odbyła się w Chengdu w Chinach. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/v-kitajskom-chendu-sostojalas-tseremonija-vruchenija-tablichki-beloruskogo-natsionalnogo-paviljona-368575-2019/>.

117. Homelscy producenci zaprezentują swoje wyroby w białoruskim pawilonie w Chengdu [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/gomelskie-proizvoditeli-predstavjat-pisheviju-produktsiju-v-beloruskom-paviljone-v-chendu-358191-2019/>.

118. Sidorchik, obwód homelski i chińska prowincja Syczuan będą współpracować (w języku rosyjskim) / V.Sidorchik // [Zasoby elektroniczne]. - - 2015. - URL: <https://news.tut.by/society/447548.html>.

119. Homel i Chińskie Chengdu stały się miastami bliźniaczymi [Zasoby elektroniczne]. - - 2018. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/gomel-i-kitajskij-chendu-stali-gorodami-pobratimami-315608-2018/>.

120. Homelskie przedsiębiorstwo "Milkavita" 7-krotnie zwiększyło swój eksport do Chin [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/gomelskoe-predprijatje-milkavita-narastilo-eksport-v-kitaj-v-7-raz-358197-2019/>.

121. Griszkievicz, A. Homel i autonomiczny region Chin Wewnętrzna Mongolia podpisały program współpracy / A. Griszkievicz // [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/gomelskaja-oblast-i-kitajskij->

avtonomnyj-rajon-vnutrennjaja-mongolija-podpisali-programmu-sotrudnichestva-4-2019/.

122. Sidorchik, V. Tworzenie JV może stać się priorytetem współpracy gospodarczej między Homelem a Harbinem (w języku rosyjskim) / V. Sidorchik // [Zasoby elektroniczne]. - - 2015. - URL: <http://mozyrisc.gov.by/special/ru/obl-news-ru/view/sozdanie-sp-mozhet-stat-prioritetom-ekonomicheskogo-sotrudnichestva-mezhdu-gomelem-i-xarbinomn-2135/>.

123. Chińscy partnerzy są zainteresowani dostawami homelskich produktów spożywczych [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/kitajskie-partnery-zainteresovany-v-postavkah-gomelskoj-pischevoj-produktsii-354606-2019/>.

124. Bogacheva, O.V. W obwodzie witebskim razem z Chinami będzie produkować produkty torfowe (w języku rosyjskim) / O.Bogacheva // [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/v-vitebskoj-oblasti-sovmestno-s-kitaem-budut-vypuskat-torfoproduktsiju-366630-2019/>.

125. Antonow, S. Witebsk i Jinan określili główne kierunki współpracy na okres do 2020 roku (w języku rosyjskim) / S. Antonow // [Elektroniczny rezemat]. - - 2017. - URL: <http://vitvesti.by/politics/vitebsk-i-tczinan.html>.

126. Demidow, D. Shandun - Novopolotsk: Horyzonty współpracy. Jakie wspólne interesy zdefiniowało forum regionów bliźniaczych w Chinach? /D. Demidow // [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <http://www.novaya.by/2019/10/22/shandun-novopolock-gorizonty-sotrudnichestva-kakie-vzaimnye-interesy-opredelil-forum-regionov-pobratimov-v-kitae/>.

127. Wizyta delegacji Qingdao (ChRL) w okręgu Orsha w obwodzie witebskim [Zasoby elektroniczne]. - - 2018. - URL: <https://cci-vitebsk.by/ru/content/%D0%B2%D0%B8%D0%B7%D0%B8%D1%82-%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%B3%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%B8-%D1%86%D0%B8%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D0%BE-%D0%BA%D0%BD%D1%80-%D0%B2-%D0%BE%D1%80%D1%88%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B8%D>

0%B9-%D1%80%D0%B0%D0%B9%D0%BE%D0%BD-
%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%B1%D1%81%D0%BA%D0%BE%D
0%B9-%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8.

128. Planują zbudować nową szkołę w Orsha. Nie prosty, ale z chińskimi inwestycjami [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://gorod216.by/new/2723>.

129. Bogachewa, Obwód Witebski i Obwód Szanduński podpisały umowę o przyjaźni i współpracy / O. Bogachewa // [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/vitebskaja-oblast-i-provintsija-shandun-podpisali-soglashenie-o-druzhbe-i-sotrudnichestve-366479-2019/>.

130. Białoruś i Chiny są zainteresowane promowaniem współpracy międzyregionalnej [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-i-kitaj-zainteresovany-v-aktivizatsii-mezhregionalnogo-sotrudnichestva-369121-2019/>.

131. Zheng, H. "Wielki kamień" symbolizuje trwałą przyjaźń między Białorusią a Chinami / H. Zheng // [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/comments/view/velikij-kamen-simvoliziruet-tverduju-druzhbu-belarusi-i-kr-hu-chzhen-7289/>.

132. Barcelona będzie stolicą wolnej strefy w 2019 r. [Zasoby elektroniczne]. - - 2017. - URL: https://ru.wikinews.org/wiki/%D0%91%D0%B0%D1%80%D1%81%D0%B5%D0%BB%D0%BE%D0%BD%D0%B0_%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%B5%D1%82_%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D1%86%D0%B5%D0%B9_%D1%81%D0%B2%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D1%8B%D1%85_%D0%B7%D0%BE%D0%BD_%D0%B2_2019_%D0%B3%D0%BE%D0%B4%D1%83.

133. Grigoriewa, V. Prezydent Światowej Federacji Wolnych i Specjalnych Stref Ekonomicznych (Femoza) Juan Torrents Tolosa odwiedził Homel [Zasoby Elektroniczne]. - - 2015. - URL: <https://www.komuś.by/articles/vse-sezy-v-gosti-k-nam.html>.

134. "Wielki Kamień" jest uznawany za najszybciej rozwijający się park przemysłowy na świecie. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/velikij-kamen-priznan-samym-bystrorastuschim-industrialnym-parkom-v-mire-369159-2019/>.

135. Megalgoty w "Wielkim Kamieniu" i rekordach IT - Rumas opowiedział o możliwościach inwestowania na Białorusi [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/megalgoty-v-velikom-kamne-i-rekordy-it-rumas-rasskazal-o-vozmozhnostjah-investirovat-v-belarus-370269-2019/>.

136. Liczba mieszkańców Wielkiego Kamienia może wzrosnąć do 80 do końca 2020 roku [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/kolichestvo-rezidentov-velikogo-kamnja-kontsu-2020-goda-mozhet-uvelichitsja-do-80-365696-2019/>.

137. Otwarcie zakładu produkcji silników "Maz-Veichai" w chińsko-białoruskim parku przemysłowym "Great Stone" [Zasoby elektrotechniczne]. - - 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9051>.

138. Park Przemysłowy "Great Stone" w listopadzie zostanie zaprezentowany na chińskiej międzynarodowej wystawie importu [Electronic resource]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/industrialnyj-park-velikij-kamen-v-nojabre-predstavjat-na-kitajskoj-mezhdunarodnoj-vystavke-importa-367476-2019/>.

139. Zheng, H. "Wielki Kamień" staje się strategiczną platformą współpracy Białoruś-Chiny / H. Zheng // [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/interview/velikij-kamen-stanovitsja-strategicheskoy-platfomoy-dlja-belorusko-kitajskogo-sotrudnichestva-7152/>.

140. Nemankova, Yu. Pilotażowy projekt rozwoju 5G jest realizowany w "Great stone" / Yu. Nemankova // [Electronic resource]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/pilotnyj-proekt-po-razvitiju-5g-realizujut-v-velikom-kamne-381000-2020/>.

141. Aleksander Turczyn: Współpraca białorusko-szwajcarska ma poważny potencjał [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9136>.

142. Uruchomiono produkcję masek oddechowych w parku przemysłowym "Wielki kamień" [Zasoby elektronów]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/proizvodstvo-dyhatelnyh-masok-otkryto-v-industrialnom-parke-velikij-kamen-383799-2020/>.

143. Nowy rezydent z kapitałem chińskim jest zarejestrowany w "Great Stone" [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/novyj-rezydent-s-kitajskim-kapitalom-zaregistrovan-v-velikom-kamne-384192-2020>.

144. Konoga, P. Aleksander Jaroszenko opowiedział o nowych mieszkańcach parku przemysłowego "Wielki kamień", mieście satelitarnym i planach na 2019 r. / P. Konoga // [Zasoby elektroniczne]. - - 2018. - URL: <https://www.sb.by/articles/vyseh-pribyl-iz-kamnya.html>.

145. Wielki Kamień" oferuje partnerom zagranicznym możliwość tworzenia subparków [Zasobów Elektronicznych]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/velikij-kamen-predlagaet-zarubezhnym-partneram-sozdavat-subparki-365694-2019/>.

146. Anatoli Kalinin wziął udział w otwarciu pierwszego etapu subparku handlowo-logistycznego w Chińsko-Białoruskim Parku Przemysłowym "Wielki Kamień" [Zasoby Elektroniczne]. - - 2017. - URL: <http://www.government.by/ru/content/7228>.

147. Protokół z 11. sesji grupy roboczej ds. zagadnień chińsko-białoruskiego parku przemysłowego [Zasoby elektroniczne]. - - 2018. - URL: http://belaruschina.by/data/fck/file/minekonomiki/protocol_11.pdf.

148. Na terenie Parku Przemysłowego Veliky Kamen zostanie utworzona podparka produktów LED. - - 2017. - URL: <https://industrialpark.by/novosti/2017/v-industrialnom-parke-velikij-kamen-budet-sozdan-subpark-svetodiodnoj-produkcii.html>.

149. Chińskie Chengdu rozważa możliwość stworzenia w "Great Stone" [Zasoby elektroniczne] przemysłu high-tech. - - 2018. - URL: https://interfax.by/news/policy/ekonomicheskaya_politika/1251824/.

150. Krizhevich, I. Na terytorium "Wielkiego Kamienia" może powstać podpark szwajcarski / I. Krizhevich // [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.sb.by/articles/na-teritorii-velikogo-kamnya-mogut-sozdat-shveytsarskiy-subpark-.html>.

151. Chińsko-białoruski park przemysłowy "Great Stone" ma 60-tego mieszkańca [Electron resource]. - - 2019. - URL: <https://interfax.by/news/biznes/businesses/1268182/>.

152. Białoruś i Włochy rozważą utworzenie wspólnego subparku w "Wielkim Kamieniu" [Zasoby elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-i-italija-rassmotrjat-vopros-sozdaniya-sovmestnogo-subparka-v-velikom-kamne-376060-2020/>.

153. Spotkanie w sprawie rozwoju kompleksu rolno-przemysłowego w obwodzie witebskim [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/soveschanie-po-voprosam-razvitiya-agropromyshlennogo-kompleksa-vitebskoj-oblasti-22434/.

154. Białoruś rozważa możliwość zaciągnięcia pożyczki na budowę infrastruktury energetycznej w FEZ [Zasoby elektroniczne]. - - 2018. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-rassmatrivaet-vozmozhnost-privlecheniya-zajma-dlja-stroitelstva-energeticheskoy-infrastruktury-330424-2018/>.

155. Mieszkaniec z kapitałem litewskim jest zarejestrowany w FEZ "Witebsk" [Zasoby elektroniczne]. - - 2018. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/rezident-s-litovskim-kapitalom-zaregistrirovan-v-sez-vitebsk-330553-2018/>.

156. Udział administracji FEZ "Witebsk" w białorusko-łotewskim forum biznesu [Zasób elektroniczny]. - - 2018. - URL: <http://www.fez-vitebsk.com/ru/news>.

157. Udział administracji FEZ "Witebsk" w kompleksowej prezentacji obwodu witebskiego w Moskwie [Zasób elektroniczny]. - - 2018. - URL: <http://www.fez-vitebsk.com/ru/news>.

158. Umowa intencyjna została podpisana pomiędzy administracją FEZ "Witebsk" a chińską firmą [Zasoby elektroniczne]. - - 2018. - URL: <http://www.fez-vitebsk.com/ru/news>.

159. Administracja FEZ "Witebsk" została odwiedzona przez biznesmenów z ZEA [Zasób elektroniczny]. - – 2018. - URL: <http://www.fez-vitebsk.com/ru/news>.

160. Udział administracji FEZ "Witebsk" w białorusko-indyjskim forum biznesowym [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: <http://www.fez-vitebsk.com/ru/news>.

161. Mieszkańcy FEZ "Witebsk" zwiększyli wielkość bezpośrednich inwestycji zagranicznych o 3,5 raza [Zasób elektroniczny]. - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/special/regions/view/rezidenty-sez-vitebsk-uvelichili-objem-prjamyh-inostrannyh-investitsij-v-35-raza-379775-2020/>.

162. Inwestorzy z 4 krajów planują rozpocząć w tym roku realizację projektów w FEZ "Witebsk". - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/investory-iz-4-stran-planirujut-v-etom-godu-nachat-realizatsiju-proektov-v-sez-vitebsk-379788-2020/>.

163. Nowy mieszkaniec FEZ "Witebsk" stworzy produkcję materiałów budowlanych z dolomitu [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/novyy-rezident-sez-vitebsk-sozdast-proizvodstvo-stroitelnyh-materialov-iz-dolomita-371163-2019/>.

164. FEZ "Witebsk" proponuje utworzenie klastra obróbki drewna [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/sez-vitebsk-predlagaet-sozdat-derevoobrabatyvajuschij-klaster-371147-2019/>.

165. Liczba uczestników nowopołockiego klastra petrochemicznego ma się prawie podwoić [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/chislo-uchastnikov-novopolotskogo-nefthemicheskogo-klastera-planiruetsja-uvelichit-pochti-v-dva-raza-371161-2019/>.

166. W FEZ "Witebsk" z udziałem rosyjskiego inwestora stworzy produkcję puszek z cyną [Zasób elektroniczny]. - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/v-sez-vitebsk-s-uchastiem-rossijskogo-investora-sozdadut-proizvodstvo-zhestjanyh-banok-377712-2020/>.

167. Inwestor z Azerbejdżanu stworzy w FEZ "Witebsk" nowoczesną produkcję chemii niskotonażowej. - – 2020. - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/investor-iz-azerbajdzhana-sozdast-vysokotehnologichnoe-proizvodstvo-malotonnazhnoj-himii-v-sez-vitebsk-381432-2020/>.

168. Litewski holding "VMG Group" zwiększył wielkość inwestycji w projekty w FEZ "Witebsk" do 200 mln euro [Zasoby elektroniczne]. - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/litovskij-holding-vmg-grupp-velichit-objem-investitsij-po-proektam-v-sez-vitebsk-do-200-mln-evro-379950-2020/>.

169. Bogacheva, O. Bogacheva // [Zasoby elektroniczne] przyciągnęły do gospodarki obwodu witebskiego ponad 1 miliard dolarów inwestycji w 2019 roku. - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/bolee-1-mlrd-investitsij-privlecheno-v-ekonomiku-vitebskoj-oblasti-za-2019-god-378810-2020/>.

FOR AUTHOR USE ONLY

FOR AUTHOR USE ONLY

FOR AUTHOR USE ONLY

**More
Books!**

yes
I want morebooks!

Buy your books fast and straightforward online - at one of world's fastest growing online book stores! Environmentally sound due to Print-on-Demand technologies.

Buy your books online at
www.morebooks.shop

Kaufen Sie Ihre Bücher schnell und unkompliziert online – auf einer der am schnellsten wachsenden Buchhandelsplattformen weltweit! Dank Print-On-Demand umwelt- und ressourcenschonend produziert.

Bücher schneller online kaufen
www.morebooks.shop

KS OmniScriptum Publishing
Brivibas gatve 197
LV-1039 Riga, Latvia
Telefax: +371 686 20455

info@omniscryptum.com
www.omniscryptum.com

OMNIscriptum

FOR AUTHOR USE ONLY